

การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
ตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เสนอเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาการจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยว
พฤษภาคม 2554
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยราชบุรี

อาจารย์ที่ปรึกษา และผู้อำนวยการศูนย์วิทยบริการ มหาวิทยาลัยนเรศวร
กรุงเทพมหานคร ได้พิจารณาการศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเอง เรื่อง “การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น
ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี” เห็นสมควรรับเป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการโรงแรมและ
การท่องเที่ยว ของมหาวิทยาลัยนเรศวร

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.รชขงพร โกมลเสวิน)

อาจารย์ที่ปรึกษา

.....
(ดร.ศรีสุดา จงสิทธิ์ผล)

ผู้อำนวยการศูนย์วิทยบริการ มหาวิทยาลัยนเรศวร กรุงเทพมหานคร

พฤษภาคม 2554

ประกาศคุณูปการ

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองฉบับนี้ สำเร็จลงได้ด้วยความสามารถอย่างยิ่งจาก รศ.ศาสตราจารย์ ดร.รชชงพร โกมลเสวิน ประธานที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ที่ได้สละเวลาอันมีค่ามาเป็นทีปรึกษา พร้อมทั้งคำแนะนำตลอดระยะเวลาในการทำการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองฉบับนี้ และขอกราบขอบพระคุณกรรมการที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง รศ.ศาสตราจารย์ ดร.สุทินันท์ พรหมสุวรรณ ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องของการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองด้วยความเอาใจใส่ จนทำให้การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้อย่างสมบูรณ์และทรงคุณค่า

กราบขอบพระคุณ ทุกท่านในบริเวณ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี ที่ให้ความร่วมมืออำนวยความสะดวกแก่ผู้วิจัยเป็นอย่างดีในการเข้าไปทำวิจัยและเก็บข้อมูล

และเหนือสิ่งใดขอกราบขอบพระคุณ สมาชิกในครอบครัวทุกๆ ท่าน ที่คอยให้กำลังใจเสมอมา รวมถึงเพื่อนๆ ที่คอยให้คำปรึกษาและสนับสนุนผู้วิจัยในทุกๆ ด้านอย่างดีที่สุดเสมอมา ผู้วิจัยหวังว่า คุณค่าและประโยชน์อันพึงจะมีในการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบและอุทิศแด่ผู้มีพระคุณทุกๆ ท่าน ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า งานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจบ้างไม่มากนักน้อ

สุลาพร สุขชี

ชื่อเรื่อง	การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
ผู้ศึกษาค้นคว้า	สุลาพร สุขชี
ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร.รชชงพร โกมลเสวิน
ประเภทสารนิพนธ์	การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ศศ.ม. สาขาวิชาการจัดการโรงแรมและ การท่องเที่ยว, มหาวิทยาลัยรัตนนคร, 2553
คำสำคัญ	การมีส่วนร่วม ความรู้ความเข้าใจ พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

บทคัดย่อ

การศึกษามีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตลาดน้ำ
ดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี วัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษา 1) การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น
ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี จำแนกตามข้อมูลทั่วไป
ของประชาชนในชุมชน และ 2) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของ
ประชาชนในชุมชนกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก
จังหวัดราชบุรี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยสอบถามกลุ่มตัวอย่าง
เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้นำชุมชน และประชาชน จำนวนทั้งสิ้น 385 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม
สถิติสำเร็จรูป โดยใช้ค่าสถิติอื่นได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequencies Distribution) ค่าร้อยละ
(Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าสถิติ t-
test (Independent Sample t-test), ค่าสถิติ One - way Analysis of Variance (ANOVA) และ
ค่าสถิติ Pearson Product Moment Correlation ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนท้องถิ่นส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง
จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา ประกอบอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว มีรายได้ต่อเดือน 10,000
บาทขึ้นไป ซึ่งอาศัยอยู่ในชุมชนบ้านคลองสนนานมาเป็นระยะเวลา 11 ปีขึ้นไป มีส่วนร่วมใน
การพัฒนาการท่องเที่ยวตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ในระดับปานกลาง และมีความรู้
ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในระดับมาก นอกจากนี้ยังได้ให้ข้อเสนอแนะมาก
ที่สุดโดยการกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับให้เป็นแนวปฏิบัติให้ทราบโดยทั่วกัน เพื่อให้การทำ
กิจกรรมต่างๆ ของทุกกลุ่มคนในชุมชนท้องถิ่นเกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย และเกิดผลดีต่อ
ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน

ผลการทดสอบมาตรฐานที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 พบว่า 1) ประชาชนในชุมชน
ท้องถิ่นที่มีเพศ อายุ แตกต่างกัน จะมีการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลาดน้ำ
ดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ในด้านร่วมในการดำเนินงานที่แตกต่างกัน 2) ประชาชนในชุมชน
ท้องถิ่นที่มีระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่แตกต่างกัน จะมีการมีส่วนร่วมใน
การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ในด้านร่วมในการติดตาม
ผลที่แตกต่างกัน และ 3) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ในด้าน
ร่วมศึกษาค้นหาปัญหา ร่วมในการวางแผน ร่วมในการดำเนินงาน และร่วมในการติดตามผล

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
สมมติฐานในการวิจัย.....	4
นิยามเฉพาะศัพท์.....	5
กรอบแนวความคิด.....	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น.....	7
แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	14
แนวทางการปฏิบัติที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนาการท่องเที่ยว เชิงนิเวศ.....	18
แนวคิดเกี่ยวกับตลาดน้ำ.....	25
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	28
3 วิธีการดำเนินการวิจัย.....	39
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	39
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	41
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	43
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	43
สถิติในการใช้วิจัย.....	44

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	45
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	45
ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว.....	47
ตอนที่ 3 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยว.....	54
ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะทั่วไป.....	57
ตอนที่ 5 การทดสอบสมมติฐาน.....	59
5 บทสรุป.....	72
สรุปผลการวิจัย.....	72
อภิปรายผล.....	74
ข้อเสนอแนะ.....	78
บรรณานุกรม.....	80
ภาคผนวก.....	85
ประวัติผู้ศึกษาค้นคว้า.....	98

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1 แสดงประเภทกลุ่มตัวอย่าง จำนวนประชากร และจำนวนตัวอย่าง.....	40
2 แสดงกลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนท้องถิ่นจำแนกตามข้อมูลทั่วไป.....	46
3 แสดงกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา การท่องเที่ยว.....	48
4 แสดงกลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนท้องถิ่นจำแนกตามการมีส่วนร่วมของ ประชาชน ในการพัฒนาการท่องเที่ยวในด้านร่วมศึกษาค้นหาปัญหา.....	49
5 แสดงกลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนท้องถิ่นจำแนกตามการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวในด้านร่วมในการวางแผน.....	50
6 แสดงกลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนท้องถิ่นจำแนกตามการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวในด้านร่วมในการดำเนินงาน.....	52
7 แสดงกลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนท้องถิ่นจำแนกตามการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวในด้านร่วมในการติดตามผล.....	53
8 แสดงกลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนท้องถิ่นจำแนกตามความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยว.....	55
9 แสดงกลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนท้องถิ่นจำแนกตามข้อเสนอแนะทั่วไป.....	58
10 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความแตกต่างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำแนกตามเพศ.....	60
11 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความแตกต่างของการมีส่วนร่วมในการพัฒนา การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำแนกตามอายุ.....	61
12 แสดงผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความแตกต่างรายคู่ของการมีส่วนร่วมในการ พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำแนกตามอายุ.....	62
13 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความแตกต่างของการมีส่วนร่วมในการพัฒนา การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำแนกตามระดับการศึกษา.....	63
14 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความแตกต่างของการมีส่วนร่วมในการพัฒนา การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำแนกตามระดับการศึกษา.....	64

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
15 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความแตกต่างของการมีส่วนร่วมในการพัฒนา การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำแนกตามอาชีพ.....	69
16 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความแตกต่างของการมีส่วนร่วมในการพัฒนา การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำแนกตามอาชีพ.....	70
17 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความแตกต่างของการมีส่วนร่วมในการพัฒนา การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำแนกตามรายได้ต่อเดือน.....	71
18 แสดงผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความแตกต่างรายคู่ของการมีส่วนร่วมใน การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำแนกตามรายได้ต่อเดือน.....	71
19 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความแตกต่างของการมีส่วนร่วมใน การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำแนกตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่.....	73
20 แสดงผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความแตกต่างรายคู่ของการมีส่วนร่วมใน การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำแนกตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่.....	73
21 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยว เชิงนิเวศกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	74

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
1 กรอบแนวความคิด.....	6
2 แผนที่ตำบลดำเนินสะดวก.....	86
3 แผนที่แสดงคลองดำเนินสะดวก.....	87

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่อำนวยความสะดวกให้กับมนุษย์เป็นอย่างมาก อาทิ เป็นแหล่งปัจจัยสี่ที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นแหล่งอาหาร นำมาใช้เป็นวัสดุในการก่อสร้างที่อยู่อาศัย นำมาเป็นวัตถุดิบในการผลิตเครื่องนุ่งห่ม และเป็นแหล่งยารักษาโรคสำหรับมนุษย์ นอกจากนี้ปัจจัยสี่แล้ว ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมยังให้ประโยชน์ในด้านนันทนาการด้วย โดยทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่พบเห็นโดยทั่วไป เช่น ภูเขา น้ำตก ทะเล ชายหาด ถ้ำ และเกาะแก่งต่างๆ เป็นต้น เป็นทรัพยากรที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ และมนุษย์ได้นำทรัพยากรเหล่านั้นมาใช้ประโยชน์เพื่อการนันทนาการและเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ โดยอาจเรียกทรัพยากรธรรมชาติเหล่านี้ว่าเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมบริการที่มีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วทั่วโลก โดยมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวซึ่งแตกต่างจากอุตสาหกรรมประเภทอื่นๆ คือการสร้างรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศเข้าประเทศเป็นจำนวนมาก เมื่อเทียบกับรายได้จากสินค้าอื่นๆ จากสถิตินักท่องเที่ยวในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา พบว่า จำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยเพิ่มขึ้นจาก 7.19 ล้านคนในปี พ.ศ. 2539 เป็น 15.12 ล้านคนในปี 2549 และมีรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติเพิ่มขึ้นจากจำนวน 219,364 ล้านบาทในปี พ.ศ. 2539 เป็น 533,000 ล้านบาทในปี พ.ศ. 2549 และต่อมาในปี 2552 จำนวนนักท่องเที่ยวก็ลดลง เป็น 14.09 เป็นรายได้เข้าประเทศรวม 527,000 ล้านบาท (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2552)

อย่างไรก็ตามอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทย ยังไม่ขยายตัวไปยังจังหวัดอื่นๆ เท่าที่ควร ทั้งนี้เนื่องจากความนิยมการท่องเที่ยวยังกระจุกอยู่ในพื้นที่หลักๆ เช่น กรุงเทพมหานคร เชียงใหม่ ภูเก็ต พัทยา สมุย หัวหิน เป็นต้น จึงเป็นสาเหตุทำให้จังหวัดอื่นๆ ได้รับผลประโยชน์จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวน้อย ทำให้ไม่เกิดการกระจายรายได้เท่าที่ควร ประชาชนในท้องถิ่นต่างๆ ไม่มีรายได้เสริม และยังส่งผลให้แหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นเหล่านั้นมีความเสื่อมโทรม ไม่มีการสร้างเอกลักษณ์ และขาดการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (ก้องเกียรติ เลี้ยงสมทรัพย์, 2548, หน้า 128)

จากสถานการณ์ดังกล่าวรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทย ได้มีการปรับเปลี่ยนแผนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของไทย โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในรูปแบบอื่นๆ โดยเฉพาะการท่องเที่ยวแบบสัมผัสวัฒนธรรมชนบท

(Home stay) เนื่องจากกระแสความนิยมในเรื่องของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้เติบโตขึ้นเรื่อยๆ กล่าวคือ นักท่องเที่ยวเริ่มมีความต้องการในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและต้องการเรียนรู้แหล่งท่องเที่ยวในด้านต่างๆ มากขึ้น

ในช่วงแรกตลาดน้ำดำเนินสะดวก มีการจัดการท่องเที่ยวในรูปแบบของตลาดสินค้าเกษตร ซึ่งต่อมาได้พัฒนาเป็นการค้าขายในรูปแบบของตลาดน้ำ และในปัจจุบันเมื่อกระแสของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้แพร่หลายมากขึ้น ทางตลาดน้ำดำเนินสะดวก จึงได้มีการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยนำแนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มาใช้ในกิจกรรมการท่องเที่ยวของตลาดน้ำดำเนินสะดวกเพิ่มมากขึ้นอีกเพื่อเป็นการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามายังตลาดน้ำดำเนินสะดวกมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม การเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยว และกิจกรรมของคนในชุมชน เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้สิ่งแวดล้อมถูกทำลาย และส่งผลกระทบต่อตามมาอีกมากมายเช่นกัน ทั้งผลกระทบต่อทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมตลอดจนระบบของความสมดุลทางธรรมชาติ เกิดการแออัดและขาดแคลนพื้นที่ ก่อให้เกิดผลกระทบโดยตรงต่อสิ่งแวดล้อม ปัจจุบันตลาดน้ำดำเนินสะดวกมีขยะเกิดประมาณ 5 ตันต่อวันและส่วนใหญ่เกิดจากร้านค้าภายในตลาดน้ำดำเนินสะดวกและนักท่องเที่ยว ขยะและสิ่งปฏิกูลจะมีมาก โดยเฉพาะวันหยุดเสาร์ - อาทิตย์ ประมาณ 8 ตันต่อวัน (สุมาลี ภาวสุทธิไพศิฐ, 2549, หน้า 100-103)

การเปลี่ยนแปลงทางสภาวะแวดล้อมเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อการสลายตัวของผลิตภัณฑ์ที่เป็นพืชหล่อเลี้ยงสังคมมาแต่ก่อนเก่า ความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่สะตูดลงทำให้ปุ๋ยธรรมชาติที่พัฒนาที่บวมไร่สวนขาดหายไปด้วย อีกทั้งยังประสบปัญหาแมลงทำลายพืชผลทำให้ต้องหันไปหาเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาชดเชยสิ่งที่ขาดหาย ปัญหาเรื่องปุ๋ยและยาฆ่าแมลงจึงก้าวเข้ามาเป็นปัญหาน้ำที่ถ่ายเทจากสวนกลายเป็นน้ำพิษ ทำให้กุ้ง ปลาในแม่น้ำลำคลองตายลงเป็นอันมาก น้ำสะอาดในลำคลองเดิมก็หมดตามไป เมื่อพืชไร่และสัตว์น้ำ ซึ่งเป็นพื้นฐานของสินค้าที่ซื้อขายแลกเปลี่ยนกันในตลาดมีอันต้องลดน้อย และเปลี่ยนแปลงไป ผลที่ตามมาคืออาจเป็นการสิ้นสุดของตลาดน้ำดำเนินสะดวกอย่างช้าๆ อีกทั้งยังมีปัญหาน้ำเสียหรือน้ำทิ้งของชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก กิจกรรมตลาดน้ำส่งผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมในด้านคุณภาพน้ำ ได้แก่ ปริมาณของแข็งแขวนลอย โคลิฟอร์มแบคทีเรีย ฟอสเฟต ซึ่งแสดงออกถึงวิถีชีวิตของชุมชนริมน้ำ ซึ่งส่วนใหญ่จะระบายน้ำทิ้งลงแม่น้ำโดยตรง เนื่องจากยังไม่มีระบบบำบัดน้ำเสียรวมของชุมชน เป็นเหตุให้น้ำเสียจากแหล่งชุมชนทั้งภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมปล่อยน้ำเสียลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติ เป็นสาเหตุให้แหล่งน้ำธรรมชาติเน่าเสีย นอกจากนี้ถนนสายหลักที่เข้าสู่ตลาดน้ำดำเนิน

สะดวก จำนวนหลายเส้นทางมีสภาพคับแคบ เป็นหลุมเป็นบ่อ ทำให้เกิดการจราจรติดขัด โดยเฉพาะในวันเสาร์ - อาทิตย์

ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น เกิดจากหลายสาเหตุ โดยเฉพาะการขาดความรู้ ความเข้าใจ และขาดความรับผิดชอบ และนำมาซึ่งความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว ถึงแม้ว่าในปัจจุบันจะไม่เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมถึงขั้นวิกฤตก็ตาม แต่หากไม่รีบทำการป้องกันบำรุงรักษา และขาดการวางแผนที่ชัดเจน ตลอดจนการมีส่วนร่วมของชุมชนเจ้าของพื้นที่ที่มีส่วนร่วมในการคิดวางแผน ปฏิบัติตามแผน ปรับปรุงแก้ไข ติดตามตรวจสอบ ตลอดจนร่วมบำรุงรักษา อันก่อให้เกิดประโยชน์ในท้องถิ่นก็อาจเป็นผลเสียตามมาในอนาคต (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2544, หน้า 3)

ดังนั้นจึงควรมีการแสวงหาแนวทางที่เหมาะสมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมบริเวณตลาดน้ำดำเนินสะดวก เช่น การกำจัดขยะ น้ำเสีย การจัดระเบียบพื้นที่ร้านค้าและสภาพแวดล้อมบริเวณตลาดน้ำดำเนินสะดวก เพื่ออนุรักษ์สภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวให้ยั่งยืน วิธีหนึ่งที่น่าจะก่อให้เกิดผลดี คือการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวและส่งเสริมให้คนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะบรรดาผู้ประกอบการร้านค้า และเนื่องจากคนในชุมชนเป็นผู้ได้รับผลโดยตรงและการให้หน่วยงานรัฐเป็นผู้ดำเนินการป้องกัน แก้ไข แต่ฝ่ายเดียวคงไม่บรรลุผลสำเร็จ ดังนั้นจึงต้องมีการร่วมมือจากทุกๆ ฝ่าย และคนในชุมชนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจ มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพื่อต้องการให้คนในชุมชนปรับเปลี่ยนวิธีการคิด การดำรงชีวิตอันนำไปสู่การไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2544, หน้า 21 - 22)

จากความสำคัญข้างต้น งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ซึ่งเชื่อว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนจะทำให้การพัฒนาตลาดน้ำดำเนินสะดวก ประสบความสำเร็จ และผลการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดแนวทางปฏิบัติเพื่อส่งเสริมให้ชาวบ้านได้มีส่วนร่วม ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและสามารถนำไปประกอบในการกำหนดแนวทางการพัฒนาเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและคงสภาพแวดล้อมไว้ให้นานที่สุดเท่าที่จะทำได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี จำแนกตามข้อมูลทั่วไปของประชาชนในชุมชน

2. เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประชาชนในชุมชนกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ทราบถึงระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้ประกอบการค้าในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาเรื่องแนวการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ได้กำหนดขอบเขตการศึกษาไว้ดังนี้

1. ขอบเขตพื้นที่ที่ศึกษากำหนดพื้นที่ตลาดน้ำดำเนินสะดวก อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
2. ขอบเขตของประชากรประกอบไปด้วย เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง ธุรกิจการท่องเที่ยว ผู้นำชุมชนและประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
3. ขอบเขตเนื้อหาที่ศึกษา ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

สมมติฐานในการวิจัย

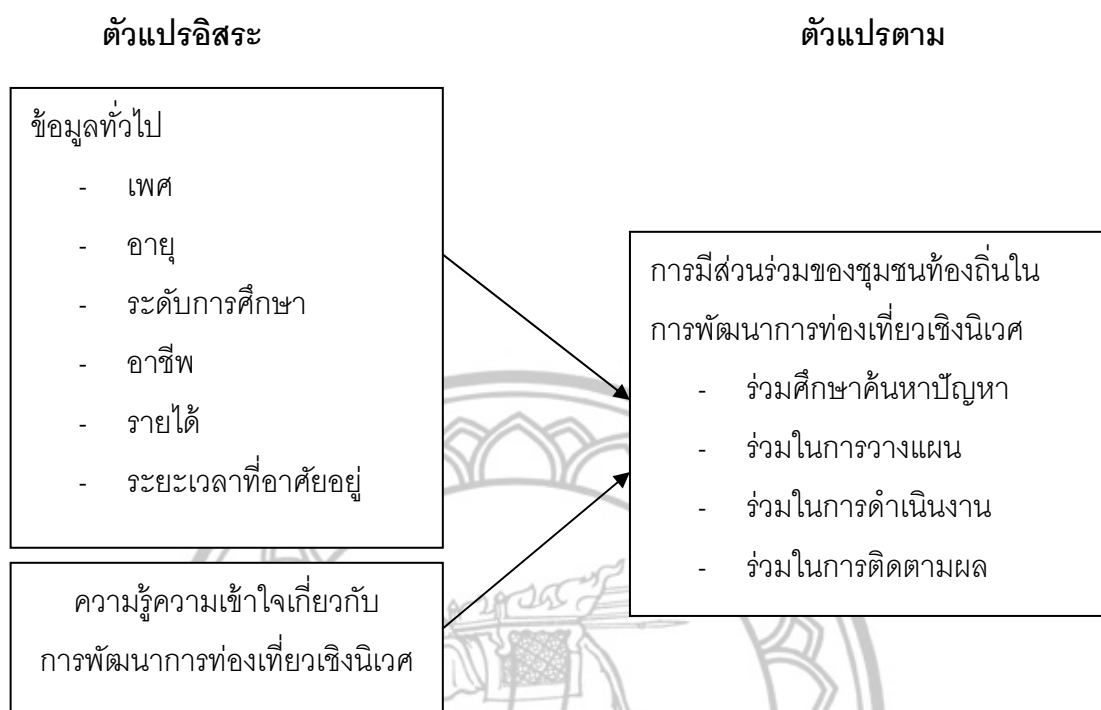
1. ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นที่มีข้อมูลทั่วไปแตกต่างกัน มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ที่แตกต่างกัน
 2. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
- สมมติทั้ง 2 ข้อจะทำการทดสอบที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

นิยามศัพท์เฉพาะ

เนื่องจากการศึกษาวิจัยเรื่องนี้มีคำศัพท์ หรือตัวแปรที่เป็นนามธรรมหลายศัพท์ จึงนำมา นิยาม เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน ดังต่อไปนี้

1. นักท่องเที่ยว หมายถึง นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในบริเวณ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก เพื่อพักผ่อน ซื้อสินค้า ทานอาหาร เที่ยวชมบริเวณตลาดน้ำ และล่องเรือ
2. การท่องเที่ยว/การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวในบริเวณพื้นที่ตลาด น้ำดำเนินสะดวก ในรูปแบบของการเที่ยวชมวิถีชีวิต การพักผ่อน การจับจ่ายซื้อสินค้าและอาหาร การรับบริการนวดฝ่าเท้า การชมการแสดงศิลปวัฒนธรรมไทย การล่องเรือเพื่อชมความงามตาม ธรรมชาติและวิถีชีวิตของริมน้ำ โดยเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อแหล่งธรรมชาติ มีเอกลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่น เที่ยวชมแหล่งวัฒนธรรม โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของ ผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น โดยชุมชนได้รับประโยชน์และมี ส่วนสำคัญในการดำเนินการท่องเที่ยว เพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน
3. ตลาดน้ำ หมายถึง บริเวณที่มีการซื้อขายสินค้าโดยอาศัยแม่น้ำลำคลองเป็นสถานที่ และอาศัยเรือเป็นพาหนะ และบริเวณชุมชนที่มีการดำเนินชีวิตโดยอาศัยแม่น้ำเป็นส่วนประกอบ สำคัญ ในที่นี้หมายถึงตลาดน้ำดำเนินสะดวก
4. การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาที่คำนึงถึงขีดจำกัด ความสามารถของคุณภาพสิ่งแวดล้อม การให้ความรู้ความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว ใช้ประโยชน์ ในการพัฒนาควบคู่กับการควบคุม ป้องกัน และติดตามผลกระทบจากการพัฒนา
5. การมีส่วนร่วม หมายถึง ความร่วมมือของประชาชน บุคคล หรือกลุ่มคน และผู้นำ ชุมชนในการวางแผน ในการตัดสินใจ การดำเนินงาน และร่วมติดตามผล ร่วมรับผิดชอบและ แบ่งปันผลประโยชน์ในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ด้วยความสมัครใจ
6. ชุมชน หมายถึง ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตตลาดน้ำดำเนินสะดวก ได้แก่ประชาชน ทั่วไป ผู้ค้า หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กรอบแนวความคิด

ภาพ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี การศึกษาครั้งนี้มีแนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการศึกษาดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น
2. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
3. การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
4. แนวคิดเกี่ยวกับตลาดน้ำ
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น

การเสริมสร้างพลังอำนาจแก่ชุมชนท้องถิ่น หมายถึง การเสริมสร้างให้ชุมชนท้องถิ่นมีพลังความสามารถที่จะดำเนินการสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ด้วยการตัดสินใจของตนเอง การมีส่วนร่วมและการเรียนรู้เป็นทั้งกระบวนการและเป้าหมายการทำงานที่ต้องมีอยู่อย่างต่อเนื่องและถือว่าเป็นหัวใจในการทำงานกับชุมชนในทุกขั้นตอน นับตั้งแต่การศึกษาและวิเคราะห์ชุมชน ซึ่งมีใช้กิจกรรมที่นักพัฒนาต้องรู้จักชุมชน เป็นฝ่ายศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลจากชุมชนแต่เพียงฝ่ายเดียวเท่านั้น การศึกษาชุมชนยังเป็นไปเพื่อให้ชุมชนมีการศึกษาและวิเคราะห์ตนเอง ซึ่งนำไปสู่การหาทางเลือกในการจัดการในลักษณะของการวางแผน วางโครงการ ลงมือปฏิบัติงานและมีการติดตามงานและประเมินผลการทำงาน (ปารีชาติ วลัยเสถียร และคณะ, 2544, หน้า 5-7)

การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นหรือในกระบวนการของชุมชนท้องถิ่น ย่อมสร้างให้เกิดการเรียนรู้ได้ตั้งแต่เริ่มโครงการจนถึงสิ้นสุดโครงการและสร้างพลังผลักดันให้ริเริ่มโครงการหรือการดำเนินงานอื่นๆ ได้อีก แต่อีกนัยหนึ่งกระบวนการเข้าร่วมของประชาชนและพัฒนาการที่เกิดขึ้น ย่อมแสดงให้เห็นนัยทางการเมืองของการมีส่วนร่วม ด้วยเหตุผลที่ว่า การพัฒนาเป็นกิจกรรมที่ภาครัฐมีบทบาทหลักมาอย่างยาวนาน ภาครัฐเป็นฝ่ายศึกษาและวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหา กำหนดเป้าหมายและยุทธศาสตร์ของการพัฒนา ตลอดจนเป็นฝ่ายจัดสรรและควบคุมการใช้ทรัพยากร จึงเป็นการพัฒนาที่มาจากเบื้องบน โดยประชาชนไม่มี

โอกาสเรียนรู้และจัดการกับการเปลี่ยนแปลงที่ตนเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียด้วย การมีส่วนร่วมจึงเป็นทางเลือกในการพัฒนาที่มีได้มีความหมายเพียงการให้โอกาสแก่ประชาชนที่จะเข้าร่วมแต่เป็นการคืนสิทธิและอำนาจให้ประชาชนในการกำหนดอนาคตของตนเอง โดยพัฒนาขีดความสามารถในการจัดการและควบคุมการใช้ทรัพยากรของชุมชน ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องส่งเสริมและกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง ซึ่งควรพิจารณาถึงปัจจัยต่างๆ ได้แก่ (Kasperson, RE. and Breitbat, 1985, pp.31-32)

1. ปัจจัยเกี่ยวกับกลไกของภาครัฐ ทั้งในระดับนโยบาย มาตรการและระดับการปฏิบัติ ที่เอื้ออำนวยหรือสร้างช่องทางการมีส่วนร่วมของประชาชน จำเป็นที่จะต้องทำให้การพัฒนาเป็นระบบเปิดที่มีความเป็นประชาธิปไตย มีความโปร่งใส รับฟังความคิดเห็นของทุกฝ่ายและมีการตรวจสอบได้

2. ปัจจัยด้านประชาชนมีสำนึกต่อปัญหาและประโยชน์ร่วม มีสำนึกต่อความสามารถและภูมิปัญญาในการจัดการปัญหาซึ่งเป็นผลจากประสบการณ์และการเรียนรู้ รวมทั้งมีการสร้างพลังเชื่อมโยงในรูปกลุ่ม องค์กร เครือข่ายและประชาสังคม

3. ปัจจัยด้านนักพัฒนาและองค์กรพัฒนา มีบทบาทในการกระตุ้น ส่งเสริม เอื้ออำนวย กระบวนการพัฒนา สนับสนุนข้อมูลข่าวสารและทรัพยากรตลอดจนร่วมเรียนรู้กับสมาชิกชุมชน

ความหมายของการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2533) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งประชาชนในที่นี้หมายถึง คนในชุมชนท้องถิ่น มีดังนี้

1. การพิจารณาถึงการมีส่วนร่วมช่วยเหลือโดยสมัครใจโดยประชาชนต่อโครงการใดโครงการหนึ่งของโครงการสาธารณะต่างๆ ที่คาดว่าจะส่งผลต่อการพัฒนาชาติ แต่ไม่ได้หวังว่าจะให้ประชาชนเปลี่ยนแปลงโครงการ หรือวิจารณ์เนื้อหาของโครงการ

2. การให้ประชาชนในชนบทรู้สึกตื่นตัว เพื่อที่จะรับทราบถึงการรับความช่วยเหลือและตอบสนองต่อโครงการพัฒนา ขณะเดียวกันก็สนับสนุนความคิดริเริ่มของคนในท้องถิ่น

3. การให้ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องกับกระบวนการตัดสินใจ กระบวนการดำเนินโครงการ และร่วมรับผลประโยชน์จากโครงการพัฒนา นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับความพยายามที่จะประเมินผลโครงการนั้นๆ ด้วย

4. การที่ประชาชนมีทั้งสิทธิและหน้าที่ในการเข้าร่วมในการแก้ปัญหาของสุขภาพของตนเอง มีความรับผิดชอบมากขึ้นที่จะสำรวจตรวจสอบความจำเป็นเรื่องสุขภาพอนามัย การระดมทรัพยากรท้องถิ่น และเสนอแนะทางแก้ไขใหม่ๆ

5. จะต้องเป็นกระบวนการดำเนินงานอย่างแข็งขัน ซึ่งหมายถึงว่าบุคคลหรือกลุ่มที่มีส่วนร่วมนั้นจะต้องเป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่ม และได้มุ่งใช้ความพยายาม ตลอดจนความเป็นตัวของตัวเองที่จะดำเนินการตามความคิดริเริ่มนั้น

6. ความพยายามโดยได้มาซึ่งกระบวนการจัดการที่จะเพิ่มความสามารถในการจัดการทรัพยากรและควบคุมระเบียบในสถาบันต่างๆ ในสภาพสังคมนั้นๆ โดยที่กลุ่มที่ดำเนินงานหรือกลุ่มที่มีความเคลื่อนไหวที่จะดำเนินการนี้ จะต้องไม่ถูกควบคุมโดยทรัพยากรและระเบียบต่างๆ

สุวรรณดี คงทอง (2536) สรุปการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่ปัจเจกบุคคล กลุ่มคน หรือองค์กรประชาชน ได้ร่วมกันคิดแก้ไขปัญหาการดำเนินการและกิจกรรมในชุมชน โดยร่วมวางแผนโครงการ ร่วมปฏิบัติงานในลักษณะของการเสียสละแรงงาน บริจาคเงิน วัสดุสิ่งของ ร่วมแบ่งปันผลประโยชน์ และร่วมติดตามผลงานด้วยความสมัครใจ เพื่อพัฒนาทรัพยากรสิ่งแวดล้อมหรือชุมชน ให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

วรรณพร วณิชชานุกร (2541) ได้กล่าวว่า การกำหนดให้ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนานั้น นับว่าเป็นโอกาสในการคืนอำนาจการจัดการทรัพยากรให้กับผู้เป็นเจ้าของ ดังนั้นคนในท้องถิ่นจึงควรได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน ตัดสินใจ นับตั้งแต่การท่องเที่ยวควรจะเป็นในลักษณะใด ปริมาณของนักท่องเที่ยวที่ชุมชนต้องการ การกำหนดอัตราการขยายตัวที่สม่ำเสมอ ตลอดจนมีหน้าที่ควบคุมดูแลคุณภาพของสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรให้อยู่ในสภาพที่ดีอยู่เสมอ ผลตอบแทนของชุมชนในท้องถิ่นเกิดจากการตกลงร่วมกันของแต่ละแห่งว่าควรเป็นรูปแบบใด

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542) ได้ให้ความหมายว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนนั้นต้องมาจากความสมัครใจของชุมชน โดยเฉพาะการสมัครใจในการต้อนรับนักท่องเที่ยว เพราะการท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชนจะมีส่วนสร้างผลกระทบทั้งทางบวกหรือลบ ดังนั้นจะเป็นผลดีอย่างไรหากชุมชนมีการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวว่ามีอุปทานทางการท่องเที่ยวเป็นเช่นไร

สมควร สุรภาพพิศิษฐ์ (2542) ได้สรุปลักษณะและขั้นตอนการมีส่วนร่วม ได้แก่ การร่วมประชุมวางแผนดำเนินการ โดยการแสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะ การร่วมดำเนินงานตามแผนงานที่กำหนดไว้ โดยการเสียสละกำลังแรงงาน วัสดุ บริจาคเงิน หรือทรัพยากรใดๆ ที่มีอยู่ในชุมชน การร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ คือ การเข้าร่วมในการใช้ประโยชน์ และการร่วมในการติดตามผลงาน

อาคม อาจแสง (2546) อ้างอิงใน พงษ์ พิพัฒน์โยธะพงศ์) กล่าวเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมการพัฒนาต่างๆ เช่น กิจกรรมทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม เกิดขึ้นได้ในหลายลักษณะ หลายรูปแบบ หลายวิธีการแตกต่างกันไป

ตามวัตถุประสงค์ทำให้นิยามและความหมายของการมีส่วนร่วมต่างกันไปบ้าง โดยมีผู้ให้ความหมายที่หลากหลาย และมีความแตกต่างกันไปตามความเข้าใจและประสบการณ์ของแต่ละบุคคล และองค์การสหประชาชาติ กล่าวว่า การนิยามความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน ควรจะมีลักษณะจำกัดเฉพาะในระบบเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองหนึ่งๆ เท่านั้น อย่างไรก็ตาม องค์กรผู้เชี่ยวชาญดังกล่าวได้ขยายความมีส่วนร่วมของประชาชน ครอบคลุมประเด็นดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนครอบคลุมการสร้างโอกาสที่เอื้อให้สมาชิกทุกคนของชุมชนและสังคมได้ร่วมกิจกรรมซึ่งนำไปสู่และมีอิทธิพลต่อกระบวนการพัฒนาและเอื้อให้ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาโดยเท่าเทียมกัน

2. การมีส่วนร่วมในการเข้ามาเกี่ยวข้องโดยสมัครใจและเป็นประชาธิปไตย เอื้อให้เกิดความพยายามพัฒนาการแบ่งสรรผลประโยชน์จากการพัฒนาโดยเท่าเทียมกัน และการตัดสินใจเพื่อกำหนดเป้าหมาย กำหนดนโยบาย และการวางแผน การดำเนินการโครงการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม

3. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจไม่ว่าระดับท้องถิ่น ภูมิภาค และระดับชาติ จะช่วยก่อให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่ประชาชนลงทุน ลงแรง กับประโยชน์ที่ดิน

4. ลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชน อาจผิดแผกแตกต่างกันไปตามสภาพเศรษฐกิจของประเทศ นโยบายและโครงสร้างการบริหาร รวมทั้งลักษณะเศรษฐกิจ และสังคม ของประชากร การมีส่วนร่วมของประชาชนมิได้เป็นเพียงเทคนิควิธีการ แต่เป็นปัจจัยสำคัญในการประกันให้เกิดกระบวนการพัฒนาให้มุ่งเอื้อประโยชน์ต่อประชาชน

สมชาย สนั่นเมือง (2541, หน้า 25-33) ได้กล่าวว่าทิศทางและแนวทางในการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้นจะต้องมีการร่วมมือในการใช้ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการรองรับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนให้มีความสมบูรณ์ครบถ้วน ได้แก่

1. ระดับนโยบาย จะต้องมีการหาทางให้สมาชิกในชุมชนทุกชุมชน ทุกคน ทุกระดับ รับทราบนโยบายการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

2. ระดับแผน จะต้องหาทางให้ชุมชนเข้าใจแบบแผนการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนให้ชัดเจนทุกระดับของแผน

3. ระดับปฏิบัติ ให้สมาชิกชุมชนกลุ่มต่างๆ ทุกชุมชนในเขตพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวศึกษาแผนปฏิบัติ แนวทาง และวิธีการปฏิบัติให้เข้าใจ จนสามารถให้ความร่วมมือและปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง มีการแนะนำอย่างใกล้ชิดทุกขั้นตอนของการปฏิบัติ จนกว่าจะมั่นใจได้ว่าสมาชิกชุมชนทุกชุมชน ทุกคน ทุกระดับ ดำเนินการไปถูกต้องแล้ว

4. มีการติดตามผล และให้การแนะนำอย่างต่อเนื่อง

Chapin (1977 อ้างอิงใน สมควร สุรภาพพิศิษฐ์, ปีพ.ศ.) ได้เสนอเครื่องชี้วัดระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนทางสังคม โดยกำหนดระดับความสำคัญของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสมาชิกในองค์กร และพิจารณาจากลักษณะต่างๆ ที่แสดงออก ดังนี้

1. การมีความสนใจในกิจกรรมและการเข้าร่วมประชุม
2. การให้การสนับสนุนช่วยเหลือ
3. การเป็นสมาชิกและกรรมการ
4. การเป็นเจ้าหน้าที่

ลักษณะของการมีส่วนร่วม

ปรัชญา เวสารัชช์ (2528, หน้า 87) ได้กล่าวถึงลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชน ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมสละทรัพยากร วัสดุ ร่วมสละแรงกาย และร่วมสละเวลา

ปกรณีย์ ปริยากร (2530, หน้า 210) แบ่งลักษณะของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาประชาชน กระทำได้ 4 ลักษณะ คือ

1. ประชาชนในชุมชนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการกำหนดว่าอะไรคือความจำเป็นขั้นพื้นฐานของชุมชน
2. ประชาชนเป็นผู้ระดมทรัพยากรต่างๆ เพื่อสนองตอบความจำเป็นขั้นพื้นฐาน
3. ประชาชนเป็นผู้มีบทบาทในการปรับปรุงวิธีการกระจายสินค้าและการบริการให้สมบูรณ์ขึ้น
4. ประชาชนเป็นผู้ได้รับความพึงพอใจ และเกิดแรงจูงใจที่จะสร้างกระบวนการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

เนตินา โพธิ์นงศา (2541) ได้สรุปลักษณะของการมีส่วนร่วม ซึ่งจะเน้นหนักด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจไว้ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ (Formal informal participation)

1.1 การมีส่วนร่วมอย่างเป็นทางการ (Formal participation) เป็นการมีส่วนร่วมที่ถูกต้องตามระบบขององค์กร เป็นการมีส่วนร่วมที่เป็นไปตามการจัดผังการบังคับบัญชาขององค์กร ซึ่งเท่ากับการมีส่วนร่วมตามหน้าที่มีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมตามขอบเขตที่องค์กรได้วางนโยบายไว้

1.2 การมีส่วนร่วมอย่างไม่เป็นทางการ (Informal participation) เป็นการมีส่วนร่วมที่เกิดขึ้นอย่างไม่มีโครงสร้าง เป็นการร่วมตกลงกันระหว่างสมาชิกกลุ่ม ระหว่างพนักงานหรือ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของหัวหน้างานและลูกน้องที่เป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ในบรรยากาศของความเป็นส่วนตัว มากกว่าลักษณะการมีส่วนร่วมอย่างเป็นทางการ

2. การมีส่วนร่วมทางตรงและทางอ้อม (Direct and indirect participation)

2.1 การมีส่วนร่วมทางตรง (Direct participation) เป็นการเกี่ยวข้องกันโดยตรง ที่สมาชิก หรือพนักงานในองค์การได้มีส่วนร่วมโดยตรงแบบทันที พนักงานแต่ละคนมีสิทธิและโอกาสเท่าเทียมกันในการแสดงการเกี่ยวข้อง

2.2 การมีส่วนร่วมทางอ้อม (Indirect participation) เป็นการมีส่วนร่วมของ พนักงาน โดยผ่านทางตัวแทนพนักงาน

รูปแบบขั้นตอนการมีส่วนร่วม

มีผู้เสนอรูปแบบและขั้นตอนการมีส่วนร่วมไว้มากมาย ซึ่งมีความแตกต่างกันไม่มากนัก สรุปได้ดังนี้

ในเรื่อง “Participation’s Place in Rural Development: Seeking Clarity Through Specificity” (การอธิบายความหมายของมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น) Cohen and Norman Uphoff (1980, pp.219–222) ได้แบ่งรูปแบบการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 แบบดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ ริเริ่มตัดสินใจ ดำเนินการตัดสินใจ และตัดสินใจปฏิบัติการ

2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) อาจเป็นไปในรูปของการเข้าร่วม โดยการสนับสนุนด้านทรัพยากร การบริหารและการประสานของความร่วมมือ รวมทั้งการร่วมแรงร่วมใจ

3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) ไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ทางด้านวัตถุ ผลประโยชน์ทางด้านสังคม หรือ ผลประโยชน์ทางด้านส่วนบุคคล

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) เป็นการเข้าร่วมในการควบคุมและตรวจสอบการดำเนินกิจกรรมทั้งหมด

นอกจากนี้ เจมส์ คัดดี ปิ่นทอง (2547, หน้า 20) ได้แยกแยะขั้นตอนที่ประชาชนควรมีส่วนร่วมไว้เป็น 4 ขั้นตอนคือ

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาและสาเหตุของปัญหาของชาวชนบท
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม
3. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติตาม

4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน

แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอนคือ (นำชัย ทนุผล, 2549, pp.118–119)

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการระบุปัญหาและสาเหตุของปัญหา ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุด เพราะถ้าประชาชนไม่มีบทบาทในการระบุปัญหาและความต้องการของเขา แล้วโครงการต่างๆ ที่วางออกมาก็จะไร้ประโยชน์ เพราะโครงการที่วางออกมามีได้ตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของประชาชน อีกทั้งประชาชนจะมองไม่เห็นความสำคัญของกิจกรรมและการดำเนินกิจกรรมก็จะไม่ประสบความสำเร็จบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ดังนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการระบุปัญหา วิเคราะห์ปัญหาด้วยตนเอง โครงการที่วางไว้ก็จะสามารถดำเนินไปสู่จุดมุ่งหมายได้ง่าย เพราะประชาชนจะเกิดความรู้สึกที่เป็นเจ้าของโครงการ ซึ่งสามารถตอบสนองความต้องการหรือแก้ปัญหาให้พวกเขาเอง

2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม เมื่อประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมเข้ามามีบทบาทในการระบุปัญหาแล้ว ขั้นต่อไปคือ การร่วมกันวางแผนโครงการดำเนินกิจกรรม เพื่อตอบสนองความต้องการหรือแก้ปัญหาของพวกเขาด้วยของเขาเอง แต่อย่างไรก็ตามนักพัฒนาหรือผู้มีความรู้ในการวางแผนควรมีส่วนเข้าไปร่วมในการวางแผนด้วย เพื่อคอยให้คำแนะนำประชาชนในการวางแผนกำหนดทางเลือกในการแก้ไขปัญหา แต่มีโช่ว่านักพัฒนาเหล่านี้จะไปเป็นผู้วางแผนกำหนดแนวทางแก้ปัญหาเสียเอง เพราะผลเสียที่จะติดตามมาก็คือ ประชาชนจะไม่สามารถดำเนินการช่วยเหลือตัวเองได้ในโอกาสต่อไป การที่ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมแรงร่วมใจในการตัดสินใจหาแนวทางแก้ไขปัญหาและแนวทางดำเนินกิจกรรมนี้ จะมีผลทำให้พวกเขาเหล่านี้ มีความรู้สึกเป็นเจ้าของ (Sense of belonging) กิจกรรมนั้นและจะนำมาซึ่งความร่วมมือร่วมใจกันดำเนินกิจกรรมที่วางไว้

3. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน ดังที่กล่าวมาแล้วว่าเมื่อประชาชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของกิจกรรมแล้ว ผลที่ตามมาคือ การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมที่วางไว้ นอกจากนั้นแล้วนักพัฒนาควรจะกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการลงทุนในรูปของทรัพยากรธรรมชาติที่ประชาชนในชุมชนที่อยู่ตามกำลังความสามารถของประชาชน แทนที่จะใช้ทรัพยากรหรือปัจจัยจากภายนอกของชุมชนเสียทั้งหมด การดำเนินกิจกรรมร่วมกันนั้นจะเป็นการเสริมสร้างให้ประชาชนรู้จักการทำงานร่วมกัน

4. การมีส่วนร่วมในการติดตาม และประเมินผล การมีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นนี้ จะทำให้ประชาชนได้มีการประเมินว่า ผลงานที่ตัวเองดำเนินไปนั้น ได้รับผลดีหรือได้รับ

ผลประโยชน์มากน้อยเพียงไร และอุปสรรคต่างๆ ที่ได้รับจากการดำเนินงานนั้น การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลนี้ จะทำให้ประชาชนรู้แจ้งเห็นว่า กิจกรรมที่พวกเขาทำไปนั้น ดีหรือไม่ ดีอย่างไรซึ่งพวกเขาจะนำไปใช้วางแผนทางแก้ไขในโอกาสต่อไปได้ (Erwin, William, 1976, p.41)

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวแต่เดิมเป็นเรื่องของการเดินทาง การไปมาหาสู่กัน หรือการเดินทางไปค้าขาย ต่อมาได้มีการพัฒนาจนเกิดเป็นการเดินทางเพื่อผ่อนคลายจากงานประจำ เพื่อความสนุกสนาน หรือเพื่อตอบสนองความอยากรู้อยากเห็นของมนุษย์ และเมื่อมีเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ามาแทนที่ในการผ่อนแรงการทำงาน คนมีเวลารว่างมากขึ้น ทำให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวมากขึ้นตามลำดับ การท่องเที่ยวที่ผ่านมาไม่ได้รับการดูแล เอาใจใส่เท่าที่ควร การพัฒนาจึงเป็นไปอย่างไม่มีการระบบ การจัดการเป็นไปอย่างไร้ทิศทางในการควบคุม ไม่ได้รับการพัฒนาที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและสถานที่นั้นๆ หรือผู้ที่พัฒนาไม่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ซึ่งแต่ละแห่งย่อมต้องการการดูแลที่ต่างกันไป การพัฒนาที่มุ่งเน้นรายได้ทางเศรษฐกิจมากเกินไปจนถึงความสำคัญของการอนุรักษ์และฟื้นฟูสถานที่ท่องเที่ยว จึงก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพยากรทางธรรมชาติและการท่องเที่ยว

เมื่อการท่องเที่ยวเจริญเติบโตขึ้น มีธุรกิจที่เกี่ยวข้องเพิ่มมากขึ้น จนการท่องเที่ยวได้กลายเป็นอุตสาหกรรมที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในโลก แต่การพัฒนาที่ผ่านมาไม่มีการจัดการที่ดีพอ จึงก่อให้เกิดผลกระทบต่างๆ ตามมา ก่อให้เกิดกระแสคัดค้านการพัฒนาการท่องเที่ยวขึ้น จากกลุ่มบุคคลหลายฝ่าย ในองค์กรต่างๆ ทั้งนักวิชาการ สื่อมวลชน ผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว และองค์กรพัฒนาเอกชน ได้มีการเสนอให้มีการจัดระบบการพัฒนาการท่องเที่ยวใหม่ เนื่องจากเห็นว่าอุตสาหกรรมท่องเที่ยวก่อให้เกิดผลเสียต่อสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวและวัฒนธรรมชุมชน เป็นเหตุให้มีการจัดการประชุมนานาชาติด้านสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาแบบยั่งยืนที่เมืองแวนคูเวอร์ ประเทศแคนาดา เมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. 2533 หรือที่เรียกว่า Globe 90' Conference ประเทศต่างๆ ได้ร่วมกันคิดวิธีการพัฒนาการท่องเที่ยวสู่ทิศทางที่ยั่งยืน (Sustainable Tourism Development) จนต้องมีการจัดการประชุม Earth Summit ขึ้นที่กรุงริโอเดอจาเนโร ประเทศบราซิล เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน พ.ศ. 2535 โดยผลสรุปการประชุมได้เสนอให้มีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขึ้นมา โดยมีชื่อที่ใช้เรียกมากมาย เช่น Sustainable Tourism, Green Tourism, Conservation Tourism, Environmental – Friendly Tourism, Ethical Tourism, Responsible Tourism, Appropriate Tourism, Nature – Based Tourism, Ecotourism เป็น แต่ที่ใช้กันแพร่หลายที่สุดคือ Ecotourism

โดยมีชื่อเป็นภาษาไทยว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตามการบัญญัติของราชบัณฑิตยสถาน ปี พ.ศ. 2541 และในประเด็นอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งได้แก่ รูปแบบ ลักษณะ และองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2551, หน้า 36-38) ยังได้อธิบายเพิ่มเติมดังต่อไปนี้

รูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เป็นการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่มุ่งเน้นการให้ความรู้ การสร้างจิตสำนึก ให้กับนักท่องเที่ยว เป็นการสร้างรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวไปพร้อมกับอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยมีรูปแบบที่นิยมใช้มาก 3 รูปแบบดังนี้คือ

รูปแบบที่ 1 เรียกว่า Principles of Sustainable Design Related to Ecotourism (หลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบยั่งยืน, 2551) เป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเมื่อประมาณ 20 ปี มาแล้ว โดยได้เปลี่ยนหลักการของการสร้างรูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยวด้านการออกแบบสถาปัตยกรรมในแนวใหม่ ที่ยึดถือความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมและของสังคมเป็นหลัก ซึ่งมีความตระหนักและสำนึกในการเคารพต่อความหลากหลายทางชีวภาพ ความเป็นเอกภาพของสรรพสิ่ง ความบริสุทธิ์ของอากาศ น้ำ และดิน

รูปแบบที่ 2 เรียกว่า Regional Environmentally Based Tourism Development Planning Model (รูปแบบการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวบนพื้นฐานของสิ่งแวดล้อมระดับมหภาค) เป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในช่วง 6 – 7 ปีที่ผ่านมา โดยได้สร้างรูปแบบของการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของแต่ละท้องถิ่นในระดับมหภาคขึ้น ซึ่งอาจแบ่งพื้นที่ของแต่ละท้องถิ่นออกเป็นเขตต่างๆ ตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้เพื่อการพัฒนา เช่น เขตพื้นที่อนุรักษ์ธรรมชาติ เขตพื้นที่รักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตพื้นที่สำหรับนักท่องเที่ยว เขตพื้นที่สังฆาวาส เป็นต้น ซึ่งจะได้แผนพัฒนาทุกด้านอย่างกลมกลืนในแผนเดียวกันทั้งแผนพัฒนาท้องถิ่น แผนพัฒนาสิ่งแวดล้อม และพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

รูปแบบที่ 3 เรียกว่า Greening Tourism (การท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม) เป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในช่วงปัจจุบัน โดยได้ปรับเปลี่ยนการท่องเที่ยวของมวลชนจำนวนมากที่มุ่งการจัดการเชิงพาณิชย์แต่อย่างเดียว มาเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวของมวลชนที่มุ่งจัดการเชิงพาณิชย์พร้อมทั้งอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมควบคู่กันไปด้วย มีการสร้างจิตสำนึกให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทุกฝ่ายให้มี ความห่วงใยสิ่งแวดล้อม เช่น การจัดการนำเที่ยวแบบมวลชนที่มุ่งจัดการเชิงพาณิชย์พร้อมทั้งอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (Greening Mass Traditional Tours) หรือ การจัดการโรงแรมแบบอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (Greening of Hotels) เป็นต้น สำหรับประเทศไทย ได้ประกาศให้ปี พ.ศ. 2538 เป็นปี “Thailand 1996: A New Green Destination in Honour to

The King's Golden Jubilee” ไทยแลนด์ 1996: การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในปีฉลองสมโภชทองของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2551, หน้า 36-38) เป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (Greening Tourism)

ลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในรูปแบบต่างๆ ที่เกิดขึ้น ต่างก็มีต้นแบบของการจัดการท่องเที่ยวแนวใหม่ที่ให้ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทุกคนได้ยึดถือเป็นแนวปฏิบัติเพื่อก่อให้เกิดลักษณะการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยมีลักษณะที่สำคัญอยู่ 8 ประการคือ

1. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญกับธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ทั้งสิ่งแวดล้อมทางด้านชีวภาพ ภูมิศาสตร์ และวัฒนธรรมประเพณี โดยยึดหลักที่ว่าต้องอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมไว้ให้ดีที่สุด เพื่อให้สามารถสืบต่อถึงอนุชนรุ่นหลัง
2. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องเป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืนทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม โดยยึดหลักที่ว่าต้องไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือให้กระทบน้อยที่สุด ก่อให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
3. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องเป็นการท่องเที่ยวที่คงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของท้องถิ่นในแง่สังคม วัฒนธรรม โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้เป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ต้องการศึกษาความแตกต่างทางด้านสังคมและวัฒนธรรมอันหลากหลาย
4. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ให้ความรู้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งนักท่องเที่ยว ผู้ดูแลแหล่งท่องเที่ยว ผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่น โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้รับความรู้และประสบการณ์จากการท่องเที่ยว พร้อมทั้งมีจิตสำนึกในอันที่จะทะนุถนอมไว้ซึ่งสภาพแวดล้อมรอบๆ ตัว
5. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมและมีผลประโยชน์ โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการวางแผน ตัดสินใจ และได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว อันจะนำไปสู่การกระจายรายได้
6. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องเป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับ โดยยึดหลักที่ว่าจะต้องไม่เกินขีดความสามารถในการรองรับทุกๆ ด้าน ทั้งด้านของจำนวนนักท่องเที่ยว สถานที่ท่องเที่ยว ชุมชน และสภาพแวดล้อมโดยรวม
7. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องเป็นการท่องเที่ยวที่มีการตลาดบริการท่องเที่ยวครบตามเกณฑ์แห่งการอนุรักษ์อย่างแท้จริง โดยยึดหลักที่ว่าธุรกิจบริการท่องเที่ยวต้องเน้นในเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ

8. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยวเกิดความต้องการเข้ามาท่องเที่ยวหรือกลับมาท่องเที่ยวซ้ำอีก โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้กิจกรรมท่องเที่ยวตรงตามความคาดหวังของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีความแตกต่างไปจากการท่องเที่ยวทั่วไปที่มุ่งเน้นผลที่เกิดขึ้นทางด้านเศรษฐกิจเพียงด้านเดียว แต่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมไปพร้อมๆ กับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดผลดีต่อชุมชนท้องถิ่น และชุมชนท้องถิ่นเหล่านั้น ย่อมจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ดังนั้นจึงได้เกิดองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขึ้น 6 ด้าน ดังต่อไปนี้

1. องค์ประกอบด้านทรัพยากรทางการท่องเที่ยว (แหล่งท่องเที่ยว) หมายถึง สถานที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว หรือผู้คนจากท้องถิ่นอื่นเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวหรือเยี่ยมชม รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวด้วย
2. องค์ประกอบด้านธุรกิจการท่องเที่ยว หมายถึง ผู้ประกอบธุรกิจด้านบริการโครงสร้างระดับสูงทางการท่องเที่ยว (Suprastructure) เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
3. องค์ประกอบด้านตลาดการท่องเที่ยว หมายถึง ความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อทรัพยากรทางการท่องเที่ยวและบริการการท่องเที่ยวประเภทต่างๆ ในลักษณะที่มีคุณประโยชน์ต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
4. องค์ประกอบด้านจิตสำนึกทางการท่องเที่ยว หมายถึง ความรู้และสื่อความหมายด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่จะให้ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทุกฝ่ายได้ตื่นตัวตอบสนองอย่างดี
5. องค์ประกอบด้านส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นเกี่ยวกับการท่องเที่ยว หมายถึง ชุมชนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมเกี่ยวกับการท่องเที่ยว เพื่อลดผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่น และสร้างโอกาสด้านผลประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่น อีกทั้งสามารถลดผลกระทบที่มีต่อสิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่นด้วย
6. องค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยว หมายถึง สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับผลกระทบทั้งด้านก่ให้เกิดผลประโยชน์และด้านก่ให้เกิดผลเสียหายจากการท่องเที่ยว

แนวทางการปฏิบัติที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ดี ควรมีการกำหนดแนวทางในการปฏิบัติที่เหมาะสม เพื่อเป็นการวางรากฐานการปฏิบัติที่ดีต่อไปในอนาคต

ซึ่งแนวทางการปฏิบัติที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังกล่าวนั้น ได้แก่

1. ความร่วมมือจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมอื่นๆ อย่างมีเอกภาพ และมีประสิทธิภาพ เช่น อุตสาหกรรมโรงแรม อุตสาหกรรมพัฒนาที่ดิน ประมง เหมืองแร่ ป่าไม้ เป็นต้น
2. มาตรการคัดเลือกนักท่องเที่ยว โดยสนับสนุนนักท่องเที่ยวที่สนใจธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรมและกีดกันนักท่องเที่ยวที่มุ่งหวังแตกต่างออกไป เช่น ประเภทมาล่าสัตว์ ประเภทเซ็กส์ทัวร์ โดยร่วมกับกองตรวจคนเข้าเมือง ศุลกากร และกรมตำรวจ
3. ผู้ประกอบการมีบทบาท โดยเป็นผู้กำหนดวิธีการปฏิบัติและผู้ตรวจสอบดูแล การประกอบกิจการท่องเที่ยว จะต้องไม่เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและไม่ใช้ทรัพยากรฟุ่มเฟือยเกินไป
4. ภาครัฐและเอกชนร่วมกันจัดตั้งสภาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เพื่อดำเนินการ กำหนดแผนหลักพัฒนาการท่องเที่ยว จัดทำมาตรการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยว และตรวจสอบกิจการ การดำเนินการของผู้ประกอบการทั้งหมดให้มีมาตรฐานเดียวกัน
5. ส่งเสริมให้ประเด็นกิจกรรมพิทักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นจุดขายสำหรับอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว
6. การเผยแพร่ข่าวสารให้แก่สมาชิก นักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ ทราบถึง สถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ พร้อมวิธีปฏิบัติที่ถูกต้องเหมาะสมกับแต่ละพื้นที่ โดยสื่อมวลชนเป็นผู้นำ ซึ่งอาจจะต้องชมรมนักท่องเที่ยวยุบรวมดำเนินกิจการร่วมกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
7. การพัฒนาบุคลากรร่วมกับสถาบันการศึกษาในท้องถิ่น
8. ภาครัฐต้องมีบทบาทในการจัดการท่ากλυθηและแผนในการพัฒนาอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว เป็นหน่วยหลักในการพิทักษ์ธรรมชาติ ปกป้องรักษาระบบนิเวศ ศึกษาและกำหนด ขีดจำกัดความสามารถในการรองรับการพัฒนา ระบบสาธารณสุขูปโภค ถ้าไม่มีความพร้อมจะไม่เกิด ให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยว
9. การพัฒนาโครงการขนาดใหญ่โดยภาครัฐ ต้องทำรายงานผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และกำหนดขีดความสามารถในการรองรับ

10. ภาครัฐและภาคเอกชนร่วมกำหนดมาตรฐานต่างๆ เช่น มาตรฐานการใช้ไฟฟ้า กระแสไฟฟ้า น้ำ ของเสีย รูปแบบอาคารสิ่งก่อสร้าง เพื่อการท่องเที่ยว

ศุภฤกษ์ สุรางกุล (2549, หน้า 21-24) ให้ความเห็นเรื่องการส่งเสริมและการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เรียกว่า Ecotourism ว่าเป็นวิถีทางหนึ่งซึ่งเป็นที่ยอมรับในนานาประเทศ เป็นแนวทางที่พยายามผสมผสานระหว่างการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยใช้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมพร้อมกับเป็นเครื่องมือเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งจะเป็นการพิสูจน์ว่าการท่องเที่ยวที่มีการวางแผนที่ดีจะมีศักยภาพใช้เป็นเครื่องมือสนับสนุนการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้กระแสของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เกิดจากแนวโน้ม 2 ประการคือ

1. กระแสทางด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทั้งระดับโลกและในประเทศ กระตุ้นให้เกิดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และต้องมีบทบาทและมีความรับผิดชอบเพิ่มขึ้นในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมของสังคมที่อาศัยอยู่ เช่น ผู้ผลิตรถยนต์จะต้องมีมาตรฐานลดมลภาวะ เกษตรกรจะต้องส่งเสริมการปลูกพืชปลอดสารพิษ อุตสาหกรรมก่อสร้างต้องออกแบบอาคารที่ลดการใช้พลังงาน อุตสาหกรรมเครื่องดื่มใช้สารที่ปลอดภัย สายการบินใช้เครื่องบินที่ก่อให้เกิดเสียงน้อยลง โรงแรมใช้เทคโนโลยีที่ใช้พลังงานน้อย ภัตตาคารใช้การบำบัดน้ำเสีย บริษัทจัดนำเที่ยวต้องรับผิดชอบต่อกิจกรรมให้มีผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยว

2. กระแสความเปลี่ยนแปลงความนิยมของนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจการท่องเที่ยวทางธรรมชาติมากขึ้น นักท่องเที่ยวมีความสนใจที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการหาความรู้ในสถานที่ที่ไปเยือน ตั้งแต่เรื่องระบบนิเวศ พรรณพืช สัตว์ และอื่นๆ

จาก 2 กระแสที่เคียดขัดแย้งกัน ในขณะที่ฝ่ายหนึ่งเน้นให้เห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวที่เป็นที่มาของรายได้ อีกฝ่ายจะย้ำอยู่ตลอดเวลาว่าทรัพยากรต้องรักษาไว้ เมื่อทั้งสองฝ่ายหันหน้าเข้าหากันและทำความเข้าใจซึ่งกันและกันจึงออกมาเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หรืออื่นๆ ที่คล้ายกัน เช่น Nature Tourism, Green Tourism, Responsible Tourism, Adventure Tourism ล้วนแต่เป็นการบ่งบอกว่าเป็นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงต้องมีสาระสำคัญอยู่ 5 ประการคือ

1. เป็นการท่องเที่ยวในพื้นที่ธรรมชาติที่มีแหล่งอนุรักษ์ธรรมชาติสภาพแวดล้อมและอาจรวมไปถึงแหล่งประวัติศาสตร์โบราณคดี วัฒนธรรมที่มีอยู่ในพื้นที่ธรรมชาติด้วย
2. เป็นการท่องเที่ยวที่ทุกฝ่ายมีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม ธรรมชาติ และระบบนิเวศ โดยไม่ไปทำลายหรือทำให้เสื่อมโทรม

3. นักท่องเที่ยวต้องได้รับความพึงพอใจ ได้ประสบการณ์และเรียนรู้สภาพแวดล้อม ธรรมชาติ

4. ต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ให้ประโยชน์กลับคืนสู่ธรรมชาติและ การอนุรักษ์ธรรมชาติใน ขณะเดียวกันก็เอื้อประโยชน์ต่อชุมชน ทั้งทางตรงและทางอ้อม

5. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะมุ่งเน้นที่คุณค่าทางธรรมชาติ หรือเอกลักษณ์ในแหล่ง ท่องเที่ยว เป็นสิ่งดึงดูดให้นักท่องเที่ยว ไม่นั้นที่การเสริมแต่งพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเป็นที่ยอมรับกันมากขึ้นและอาจกล่าวได้ว่าเป็นรูปแบบของ การท่องเที่ยวที่มีอัตราการเจริญสูงสุดในหลายๆ ประเทศ

จากสาระสำคัญที่ได้กล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีความแตกต่าง อย่างชัดเจนจากการท่องเที่ยวแบบเดิม (Conventional Tourism หรือ Mass Tourism) การพัฒนา หรือการจัดการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึงองค์ประกอบ 3 ประการหลัก

1. ต้องมีการสร้างจิตสำนึกและความเข้าใจในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งบุคคล ที่เกี่ยวข้อง เช่น เจ้าหน้าที่ของรัฐ ชุมชนท้องถิ่น ภาครัฐ ภาคเอกชน เป็นต้น โดยมีวิธีการต่างๆ กัน เช่น จัดศูนย์ศึกษาธรรมชาติ สื่อความหมายในแหล่งท่องเที่ยว เอกสารส่งพิมพ์ นิทรรศการ ป้ายเส้นทาง เดินป่า อบรบมัคคุเทศก์ชุมชนให้สามารถชี้แนะเรื่องระบบนิเวศ

2. ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว Ecotourism มักเป็นผู้สนใจเรียนรู้ และไม่ค่อยสนใจ ความสะดวก กลุ่มนี้ต้องการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกที่ให้ความรู้ ความเข้าใจทาง สภาพแวดล้อมมากกว่า จึงต้องมีคนสื่อความหมายธรรมชาติในแง่มุมต่างๆ ทั้งระดับกว้างและลึก

3. การมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่น เพื่อให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์จาก การท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น การลงทุนในสิ่งอำนวยความสะดวกขนาดเล็ก มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในที่ชุมชนได้ การให้ชุมชนเป็นมัคคุเทศก์ ขยายศิลปะ หัตถกรรม สินค้า เกษตรกร ซึ่งเป็นการช่วยสร้างชุมชนให้แข็งแรง มีชีวิตดีขึ้น ทำให้ชุมชนตระหนักถึงความสำคัญ คุณค่าของทรัพยากรและเกิดการอนุรักษ์ในชุมชนขึ้น ไม่เกิดการอพยพเข้าเมืองใหญ่ มีสังคม ครอบคลุมเข้มแข็ง แม้ในหลักการ Ecotourism น่าจะส่งผลในรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน แต่ในทางปฏิบัติจะบรรลุเป้าหมายได้ต้องมีการวางแผนและมีแนวทางการจัดการที่ชัดเจน เช่น ความเป็นไปได้ในทางธุรกิจการควบคุมพื้นที่เพื่อป้องกันผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ ควบคุมคุณภาพมัคคุเทศก์การควบคุมโปรแกรมสื่อความหมายในแหล่งจัดตั้งกองทุน บำรุงรักษาแหล่ง ท่องเที่ยวที่ได้รับความสนใจนักท่องเที่ยว หรือบริษัทจัดนำเที่ยว

ในส่วนของผู้ประกอบการที่เข้ามาในสู่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จึงไม่ใช่สินค้าที่หือใหม่ที่นำมาพัฒนาให้ทันสมัย หรือไปตามกระแส Green Marketing ไม่ใช่การสร้างภาพพจน์องค์การให้ดูดีหรือเป็นกลยุทธ์การขาย แต่เป็นการสร้างจริยธรรมผู้ประกอบการที่จะไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม มีความรับผิดชอบต่อสังคม ผู้ประกอบการจำนวนมากยังตระหนักถึงความยั่งยืนของอุตสาหกรรมนี้ว่าขึ้นอยู่กับความยั่งยืนของทรัพยากรที่ดี จึงมีความพยายามเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาอนุรักษ์ และกระจายประโยชน์ต่อชุมชนให้ได้รับประโยชน์อย่างถาวร

ผู้ประกอบการสามารถปฏิบัติให้เป็นจริงได้โดย กำหนดจริยธรรมและบรรณรค์ขยายผลให้กว้างขึ้น เช่น

1. ให้ตระหนักว่าการตลาดของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ไม่เป็นเพียงกลยุทธ์การขาย แต่เป็น
2. การสะท้อนนโยบายไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ช่วยให้พลังในการอนุรักษ์ได้
3. ให้การศึกษาล่วงหน้าแก่นักท่องเที่ยว คำแนะนำ สิ่งไม่ควร / ไม่ควร เรื่องสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม
4. การใช้กลยุทธ์การตลาดที่ให้ความเคารพต่อประชาชนและสภาพแวดล้อม โดยไม่กอบโกย
5. สนับสนุนให้นักท่องเที่ยวหาประสบการณ์ใหม่ๆ
6. ส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับขีดความสามารถที่เหมาะสมกับลักษณะนักท่องเที่ยวด้วย
7. ไม่ส่งเสริมการท่องเที่ยวที่จะเกิดอันตรายต่อชนกลุ่มน้อยและสภาพแวดล้อม
8. ให้มีคฤเทศก์ก็มีการแสดงออกทางภาพลักษณ์ของสังคมอย่างดีซึ่งและมีจิตสำนึก
9. คำนึงว่าโครงสร้างการศึกษาที่ส่งเสริมสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม
10. สนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
11. สนับสนุนร้านค้า หัตถกรรม ร้านอาหาร บริการนำเที่ยว ที่มีชุมชนท้องถิ่นเป็นเจ้าของ
12. ติดตามผลกระทบจากกิจกรรมการท่องเที่ยว ต่อพรรณพืช และสัตว์ในพื้นที่
13. ลดการบริโภคและส่งเสริมการลดการบริโภคอย่างเหมาะสม
14. นำของทิ้งแล้วกลับมาใช้ใหม่ (Reuse) ใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นอย่างเหมาะสม
15. สนับสนุนการตั้งกฎเกณฑ์ที่เหมาะสมและเข้าร่วมเป็นสมาชิก Code of Ethics ของผู้ประกอบการ

มาตรฐานการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 8 ประการ ที่เหมาะสมกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในปัจจุบันคือ

1. ต้องมีระบบจัดการ

การให้ข้อมูลล่วงหน้าเพื่อทำความเข้าใจกับนักท่องเที่ยว แบ่งเป็น 2 ประการ คือ เอกสารและการปฐมนิเทศ (Orientation)

การจัดรายการนำเที่ยว บรรจุสาระการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่น่าสนใจของ Eco-Tourist, เอกลักษณ์แหล่งท่องเที่ยวและเน้นความเปราะบางของแหล่งท่องเที่ยว ชี้แจงลักษณะของนักท่องเที่ยว

มีข้อกำหนดการปฏิบัติตัวของนักท่องเที่ยวที่ชัดเจน เพื่อให้มีผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมและคนในท้องถิ่นน้อยที่สุด

มีการตลาด ซึ่งคำนึงถึงความสามารถในการรองรับที่เหมาะสมที่ใช้เป็นกลไกในการกระจายตัวของนักท่องเที่ยวไปในชวงนอกฤดูกาลท่องเที่ยว

2. ก มีจิตสำนึกต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งจะส่งผลต่อการวางแผนและการจัดการ มีข้อกำหนดแนวทางปฏิบัติ Code of Ethics หรือ Code of Conduct ชัดเจน

3. ก มีโครงการร่วมกับคนในท้องถิ่นและองค์กรเอกชน คำนึงกำไรต่อแหล่งท่องเที่ยว

4. ก มีระบบการให้ความรู้ ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยว

5. ก มีระบบการสร้างคุณภาพให้แก่บุคลากร โดยจัดอบรมคุณภาพ หมายถึง ความรู้ที่บุคลากรจะต้องมี และทักษะของบุคลากร

6. มีระบบการรักษาความปลอดภัยและประสพภัย เนื่องจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีความเสี่ยงสูง

7. มีระบบการให้บริการที่มีคุณภาพ ใช้ผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมในการลดมลพิษใช้ให้คุ้มค่า (ไม่จำเป็นต้องหรูหราแต่ถูกสุขอนามัย)

8. มีการร่วมมือกับท้องถิ่นเพื่อสร้างงานและกระจายรายได้

ดังที่กล่าวมานี้คือมาตรการที่จะกำหนดมาตรฐานของผู้ประกอบการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หรือ Ecotourism ในปัจจุบัน เป็นการท่องเที่ยวที่ต้องเน้นในเรื่องการให้ความรู้ ความรับผิดชอบต่อการเดินทาง คนในท้องถิ่นจะต้องมีส่วนร่วมและได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ในเรื่องการให้ความรู้เป็นเรื่องที่สำคัญมาก ดังนั้น กลุ่มบุคคลที่จำเป็นจะต้องถ่ายทอดความรู้ ประกอบด้วย ผู้บริหาร จะต้องให้เกิดความเข้าใจ โดยเฉพาะเรื่องนโยบาย

ชาวบ้านในพื้นที่ ผู้ประกอบการในธุรกิจท่องเที่ยว ผู้ปฏิบัติงานในระดับของการวางแผน ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ และ NGOs (Non Government Organizations)

การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ผ่านมา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของรัฐบาลหลายแห่งโดยเฉพาะการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้มีการดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดต่างๆ ตั้งแต่การสำรวจเบื้องต้น การจัดทำแผนหลัก และการศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) ได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ เพื่อเป็นส่วนสำคัญให้การดำเนินการต่างๆ ไปสู่จุดมุ่งหมาย มีการปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาให้สอดคล้องกับแนวทางในการพัฒนาประเทศ โดยการเพิ่มบทบาทของประชาชนในการมีส่วนร่วมให้มากขึ้น ซึ่งก็หมายความว่าประชาชนสามารถกำหนดแนวทางการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่ของตนได้มากขึ้นกว่าเดิม

การจัดการทรัพยากรทางการท่องเที่ยวโดยท้องถิ่น การจัดการในเรื่องทรัพยากรทางการท่องเที่ยว มีแนวความคิดเกิดขึ้นมาตั้งแต่ในช่วงแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 6 (พ.ศ.2530-2534) ได้มีการวิเคราะห์ว่าปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่นับวันจะรุนแรงขึ้นนั้น มีผลกระทบต่อประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่รัฐต้องเข้าไปดูแลในด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติด้วยวิธีการที่เหมาะสม และต้องอาศัยวิธีการที่เป็นการให้ความร่วมมือระหว่างรัฐกับประชาชน โดยคำว่า “รัฐ” นั้น หมายความรวมถึง องค์การของรัฐทุกระดับ ได้แก่ หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด และองค์กรอื่นๆ ที่มีอยู่ในพื้นที่แต่ละแห่ง

ปัจจุบันการจัดการทรัพยากรในท้องถิ่น ไม่ได้เป็นเรื่องที่รัฐจะเป็นผู้ดำเนินการฝ่ายเดียวอีกต่อไป ดังที่รัฐธรรมนูญอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน (พ.ศ. 2540) ได้บัญญัติรับรองว่า “บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิอนุรักษ์และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมบูรณ์และยั่งยืน ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ (มาตรา 46) และ “สิทธิของบุคคล ที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐและชุมชนในการบำรุงรักษา และการได้ประโยชน์จากทรัพยากรทางธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพในการคุ้มครอง ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมเพื่อให้ดำรงอยู่ได้อย่างปกติและต่อเนื่องในสิ่งแวดล้อมที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพหรือคุณภาพชีวิตของตน ย่อมได้รับความคุ้มครอง.....” (มาตรา 56 วรรคแรก) อีกทั้งตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ก็ได้กำหนดแนวทางในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นให้สามารถ

บริหารการจัดการทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเปิดโอกาสให้ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนตัดสินใจ และติดตามประเมินผลในโครงการพัฒนาของรัฐที่มีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนส่งเสริมองค์การชุมชนและท้องถิ่นในการดำเนินการ (โครงการศึกษาวิจัยการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมภาคเหนือ, 2541)

ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นป้องกันเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในทุกขั้นตอนในการพัฒนาทั้งในเรื่องของการคิด การวางแผน การตัดสินใจ การลงทุน การได้รับผลประโยชน์ การปฏิบัติ การติดตามและประเมินผล โดยมีเป้าหมายเพื่อให้เกิดการรวมกลุ่มเพื่อทำงานร่วมกัน และการมีความตระหนักถึงการดูแลและควบคุมสถานการณ์ที่จะเข้ามามีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของตน ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงในการพัฒนาหรือการเปลี่ยนแปลงด้านใดๆ ก็ตาม การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นกระบวนการที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการพัฒนา รวมถึงการปรับปรุงองค์ประกอบต่างๆ ซึ่งมีผลกระทบต่อมาตรฐานการดำเนินชีวิตและคุณภาพชีวิตของประชาชน กระบวนการเปลี่ยนแปลงที่มีการวางแผนจะวางเป้าหมายชัดเจนในการที่จะปรับปรุงสิ่งจำเป็นพื้นฐาน ตลอดจนการปรับปรุงคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น การเปลี่ยนแปลงที่ไม่มีการวางแผนอาจก่อให้เกิดผลกระทบในทางลบ เช่น การถดถอยของสภาพแวดล้อม การรวมอำนาจ และการควบคุมอำนาจจากส่วนกลาง (พัชนี นารถประชา, 2550, หน้า 49-51)

การพัฒนาแบบมีส่วนร่วม นั้น เหมาะกับการพัฒนาที่เน้นให้เกิดการช่วยเหลือตนเอง การริเริ่มงานจากระดับชุมชน ซึ่งจะพื้นฐานนำไปสู่การแก้ปัญหาในระยะยาวและการพัฒนาที่ยั่งยืน กระบวนการนี้ระดมให้เกิดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกันก็จะช่วยเพิ่มศักยภาพให้แก่ประชาชนเพื่อให้บรรลุถึงการพึ่งพาตนเอง

การมีส่วนร่วมในปัจจุบันควรมองถึงความต้องการของประชาชนเจ้าของพื้นที่เป็นหลักว่าประชาชนต้องการอะไร อยากให้มีการพัฒนาไปในรูปแบบใด (Bottom Up) เพราะการพัฒนาที่ผ่านมาโดยส่วนใหญ่เป็นการพัฒนาจากบนลงล่าง (Top Down) รูปแบบการพัฒนาควรได้รับการเปลี่ยนแปลงเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการพัฒนา และเพื่อให้เกิดการต่อเนื่องในการปฏิบัติเพราะผู้ที่ต้องรับดำเนินงานในช่วงต่อไปนี้ก็คือประชาชนในท้องถิ่น (Delen Corazon Almag, 1977, p.29)

อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมของประชาชนได้รับการยอมรับทั้งในแง่ของหลักการและกลไกที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของโครงการพัฒนาต่างๆ ทั้งในภาครัฐและเอกชน ส่วนในด้าน

การท่องเที่ยวก็จำเป็นต้องมีกระบวนการเพื่อให้ประชาชนและองค์กรท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ยั่งยืนของท้องถิ่นให้มากที่สุด

ในปัจจุบันหลายประเทศได้พยายามสร้างความสมดุลระหว่างการพัฒนา การอนุรักษ์ และการเสริมสร้างระบบประชาธิปไตยในระดับพื้นฐาน ซึ่งก่อให้เกิดกระแสที่สำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ใน 3 ด้านคือ

1. กระแสความต้องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ ที่มีขอบข่ายกว้างขวางไปทั่วโลก ทั้งในแง่การอนุรักษ์ในระดับท้องถิ่นจนถึงการอนุรักษ์ ป้องกัน และแก้ไขวิกฤตการณ์ของโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอนุรักษ์ระบบนิเวศเพื่อคงความหลากหลายทางชีวภาพ
2. กระแสความต้องการของตลาดทางการท่องเที่ยว ในด้านการศึกษาเรียนรู้หรือมีประสบการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ เป็นความต้องการที่มีมากขึ้นในหมู่นักท่องเที่ยวและในทุกส่วนของสังคมเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีความรู้และความตระหนักเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม
3. กระแสความต้องการพัฒนาคน โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มาจากรากหญ้า (ประชาชนพื้นฐาน) อันเป็นหลักประกันที่จะให้การพัฒนาที่มีทิศทางที่ถูกต้อง มีการกระจายรายได้ที่เหมาะสม เป็นไปตามความต้องการของผู้ที่อยู่ในพื้นที่มากขึ้น

จากกระแสดังกล่าวทำให้เกิดแนวความคิดของการพัฒนาในทิศทางที่ยั่งยืนซึ่งมีผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยตรงและต่อระบบการจัดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นทางเลือกใหม่ของการท่องเที่ยว เพื่อมาทดแทนหรือแข่งขันกับการท่องเที่ยวตามประเพณีนิยม หรือแบบทั่วไป เป็นการท่องเที่ยวแบบ Ecotourism หรือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งจำเป็นต้องมีการจัดการที่แตกต่างจากการท่องเที่ยวทั่วไป (โครงการศึกษาวิจัยการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ภาคเหนือ, 2541)

ดังนั้นการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในปัจจุบันจำเป็นต้องมองถึงความต้องการของประชาชนในการพัฒนา และการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นเป็นหลัก เพื่อให้สอดคล้องกับกระแสการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบยั่งยืน โดยมีประชาชนหรือองค์กรของประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแล จัดการทรัพยากรในพื้นที่ของตนเอง

แนวคิดเกี่ยวกับตลาดน้ำ

ราตรี โตพงษ์พัฒน์ (2543, หน้า 3) ได้ให้ความหมายของ ตลาดน้ำ หมายถึง ที่เรียกแหล่งค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้ากันในตลาดน้ำโดยอาศัยเรือเป็นพาหนะ แต่เดิมนอกจากจะเรียกน้ำแล้วยังมีชื่อเรียกกันว่าตลาดเรือ หรือตลาดท้องถิ่น และในที่สุดก็กลายเป็นตลาดน้ำ ดังที่ใช้กันอยู่

ในปัจจุบัน และตลาดน้ำมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตในอดีตของคนไทย เนื่องจากสมัยก่อน การคมนาคมติดต่อกันนั้น ลำน้ำคือเส้นทางสัญจรที่สำคัญเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณที่ราบลุ่ม ที่มี ลักษณะภูมิประเทศเป็นเหมือนแอ่งน้ำ ตลาดน้ำ จึงเป็นตัวอย่างหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของสายน้ำในวิถีชีวิตของคนไทยที่ดำเนินชีวิต และหาเลี้ยงชีพด้วยการเป็นเกษตรกร เป็นส่วนใหญ่ บ้านเมืองของเราไม่มีอาชีพใดจะเหมาะสมเท่ากับการทำเกษตรกรรม ทั้งนี้เพราะ ความสมบูรณ์ของดินและความอุดมของน้ำดังกล่าว และเมื่อเกษตรกรได้ผลผลิตออกมาแล้วก็นำผลผลิตเหล่านั้นมาซื้อขายแลกเปลี่ยนในสถานที่ที่สะดวก เหมาะสมต่อการติดต่อเดินทาง นั่นก็คือตามสายน้ำนั่นเอง ซึ่งแต่เดิมผู้คนอาศัยอยู่กันอย่างง่าย ๆ รูปแบบการดำรงชีวิตของแต่ละชุมชน เป็นลักษณะของการพึ่งตนเอง ต่อมาเมื่อบ้านเมืองพัฒนามากขึ้น การดำรงชีวิตของมนุษย์ ก็เปลี่ยนไป มีการแลกเปลี่ยนซื้อขายสิ่งของซึ่งกันและกัน ทั้งจากภายในและภายนอกชุมชน จากแหล่งชุมชนหนึ่งกับอีกแหล่งชุมชนหนึ่ง ทำให้เกิดสถานที่ที่ถือเป็นแหล่งซื้อขายของชุมชนขึ้น กลายเป็นย่านเศรษฐกิจที่เราเรียกว่าตลาด ชุมชนใดที่ใช้การคมนาคมทางบกในการติดต่อไปมาหาสู่ตลาดอันเป็นแหล่งสำคัญในการแลกเปลี่ยนค้าขายก็จะเรียกกันว่า ตลาดบก แต่ถ้าชุมชนนั้นใช้การคมนาคมทางน้ำเป็นเส้นทางสัญจรส่วนใหญ่จะเรียกตลาดที่เกิดขึ้นว่า ตลาดน้ำ (2542, หน้า 6) ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า ลักษณะของตลาดจะขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมและการตั้งถิ่นฐานของชุมชนเป็นอย่างมาก อีกทั้งเป็นการแสดงวัฒนธรรมความเป็นอยู่อีกรูปแบบหนึ่งด้วย

ดังนั้น ตลาดจึงเป็นสถานที่สำคัญในชุมชนที่เป็นสังคมเมือง โดยทั่วไปแล้วตลาดจะประกอบด้วยร้านรวงและบ้านช่องที่อยู่อาศัย ค้าขายสิ่งของต่างๆ เพื่อการอุปโภคในชีวิตประจำวัน ตลาดที่ใกล้ชิดกับคนมากที่สุดน่าจะเป็นตลาดนัด ซึ่งเปลี่ยนวัน เวลา สถานที่ ในการติดตลาดไปเรื่อย ๆ ตามนัด พ่อค้าแม่ขายจากหลายถิ่นมีโอกาสนำสินค้ามากมายไปแลกเปลี่ยนซื้อขายกัน ตลาดน้ำ (2542, หน้า 5-9)

ในปัจจุบันตลาดน้ำได้มีการเพิ่มหน้าที่การใช้ประโยชน์จากการเป็นสถานที่ซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้า มาเป็นหน้าที่หลักคือตลาดน้ำเพื่อการท่องเที่ยว ซึ่งสามารถช่วยให้ตลาดน้ำยังคงมีอยู่จนถึงปัจจุบัน และมีการสร้างกิจกรรมต่างๆ ขึ้นมาเพื่อผสมผสานร่วมกับตลาดน้ำให้ดำเนินไปอย่างมีชีวิตชีวา เช่น การขายสินค้าพื้นบ้าน และอาหารบนเรือ หรือแพริมน้ำ การล่องเรือเพื่อนำชมสถานที่สำคัญๆ และวิถีชีวิตริมน้ำ การแสดงดนตรีไทย รำไทย เป็นต้น ตัวอย่างแหล่งท่องเที่ยวประเภทตลาดน้ำที่มีอยู่ในประเทศไทย อาทิเช่น

1. ตลาดน้ำดำเนินสะดวก ปัจจุบันตลาดน้ำดำเนินสะดวก คือ แหล่งท่องเที่ยวสำคัญของจังหวัดราชบุรี แต่ในอดีตตลาดน้ำแห่งนี้ คือ วิถีชีวิตของเกษตรกรโดยแท้ เมื่อประมาณช่วงปี พ.ศ.2510 ได้มีบริษัทนำเที่ยวบางราย ทำการบุกเบิกพานักท่องเที่ยวมายังตลาดน้ำดำเนินสะดวก จากนั้นองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ปัจจุบันเป็นการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย) ให้การส่งเสริมและสนับสนุน ด้วยการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่และในช่วงกลางทศวรรษชื่อตลาดน้ำดำเนินสะดวกก็มีชื่อเสียงไปทั่วโลก แทนตลาดน้ำวัดไทรที่เคยมีชื่อเสียงโด่งดังมากในช่วง พ.ศ.2503-2513 และในช่วงปี พ.ศ.2520 บริษัทนำเที่ยวต่างพานักท่องเที่ยวมุ่งมาชมตลาดน้ำดำเนินสะดวกในคลองลัดราชบุรีกันมากกว่าแต่ก่อน การค้าขายเริ่มตั้งแต่ 07.00 น. ถึง 11.00 น. ทุกวัน แต่ละวันมีเรือพ่อค้า แม่ค้ามาขายกันเนืองแน่น สภาพวิถีชีวิตแบบเดิมแปรเปลี่ยนไป ร้านค้าริมคลองจากเดิมเป็นอาคารชั้นเดียวก็เปลี่ยนเป็นสองชั้น ร้านรวงต่างๆ นำสินค้าพื้นเมืองจากทั่วทุกภาคมาจำหน่ายโดยมุ่งขายนักท่องเที่ยวต่างประเทศเป็นสำคัญ บางร้านมีการให้รางวัลแก่เจ้าของเรือและมัคคุเทศก์ที่นำนักท่องเที่ยวมาขึ้นที่ร้านตน ในยุคนี้จะได้เห็นเด็กถูกว่าจ้างให้ขายของที่ระลึกกับฝรั่งมากยิ่งขึ้น การแข่งขันในเชิงการค้าอยู่ในระดับสูงมาก ผลประโยชน์เป็นเรื่องใหญ่ กลบกลืนความมีน้ำใจโอบอ้อมอารีที่เป็นอุปนิสัยของคนไทยไป บางครั้งนักท่องเที่ยวต้องเสียเวลา เสียอารมณ์ กับความจู้จี้จ้านุ่มกันให้เช่าเรือ หรือซื้อของที่ระลึก ผลก็คือ ตลาดน้ำดำเนินสะดวกที่คลองลัดราชบุรี เสื่อมความนิยมลงอย่างรวดเร็ว ในปี พ.ศ.2525 และหมดสภาพไปในปี พ.ศ. 2527 ในขณะที่คลองต้นเข็มอีกแยกหนึ่งของคลองดำเนินสะดวก ที่อยู่เยื้องๆ กัน มีพ่อค้าแม่ค้าไปขายของกันมากขึ้นเรื่อยๆ เพราะทำเลที่ตั้งดีกว่า กล่าวคือมีเส้นทางสัญจรที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวทั้งทางบกและทางน้ำ (ราตรี โตพงษ์พัฒน์, 2543, หน้า 171-174)

2. ตลาดน้ำท่าคา อยู่บริเวณคลองพันลา ตำบลท่าคา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ตลาดน้ำแห่งนี้ที่ถูกจะต้องเรียกว่านัด เพราะมีได้ขายเป็นประจำทุกวัน แต่จะนัดมาแลกเปลี่ยนซื้อขายกันในวันขึ้น-แรม 2 ค่ำ 7 ค่ำ และ 12 ค่ำ ตลาดน้ำท่าคาแต่เดิมมาเป็นตลาดน้ำใหญ่ และจัดกันที่ท่าบ่อท่าคาเรียกกันว่านัดท่าคา จากท่าบ่อท่าคา ภายหลังได้ย้ายแหล่งนัดมาอยู่ในคลองพันลา ชาวบ้านจึงเรียกกันว่า นัดพันลา ปัจจุบันมีสภาพเป็นตลาดน้ำขนาดเล็ก เพราะสภาพพื้นที่มีถนนเข้าถึงแล้วต่างจากสมัยก่อน ที่ต้องอาศัยเส้นทางน้ำเป็นเส้นทางคมนาคมสำคัญ อย่างไรก็ตาม ตลาดน้ำท่าคาก็จัดว่าเป็นตลาดน้ำที่มีสภาพคล้ายคลึงกับในอดีตเพราะเป็นการซื้อขายแลกเปลี่ยนกันระหว่างผู้คนในท้องถิ่น ที่ถือปฏิบัติกันมาช้านาน ต่อมาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยกับองค์การบริหารส่วนจังหวัด และองค์การบริหารส่วนตำบลได้ร่วมมือกันปรับปรุง

ตลาดนัดท่าคาให้เป็นตลาดน้ำที่มีศักยภาพในการท่องเที่ยว อาทิ ปรับพื้นที่ถนนให้ไปถึงแหล่งขายของ สร้างทางเดินริมน้ำให้นักท่องเที่ยวได้เดินชม และซื้อหาของกินของฝาก มีเรือบริการนำชมสวนมะพร้าว และการทำน้ำตาล เป็นการหารายได้เข้าท้องถิ่นอีกอย่างหนึ่ง และจัดให้มีการติดตลาดในวันเสาร์-อาทิตย์ เพิ่มขึ้นมาอีก ตั้งแต่วันอาทิตย์ที่ 16 สิงหาคม พ.ศ.2541 เป็นต้นมา (ราตรี โดเฟ่งพัฒน์, 2543, หน้า 202-205)

3. ตลาดน้ำวัดลำพญา ตลาดน้ำวัดลำพญา เป็นตลาดน้ำในแม่น้ำนครชัยศรี อยู่บริเวณหน้าวัดลำพญา ตำบลลำพญา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ตลาดน้ำแห่งนี้เป็นการเปิดเมื่อวันที่ 5 กันยายน พ.ศ.2542 ผู้ริเริ่มคือ พระมหาสมศักดิ์ โทสบุญ เจ้าอาวาสวัดลำพญาซึ่งสังเกตเห็นว่าชาวบ้านในย่านนี้ส่วนใหญ่มีเรือเป็นพาหนะกันแทบทุกบ้าน และมีอาชีพเป็นเกษตรกร มีสวนปลูกผัก ผลไม้ อีกทั้งยังมีฝีมือในการปรุงอาหาร องค์กรประกอบดังกล่าวน่าจะก่อให้เกิดประโยชน์ในอันที่จะสร้างรายได้ให้แก่ท้องถิ่นได้ไม่มากนักน้อย ท่านจึงนำความคิดนี้ไปปรึกษากับ นายณรงค์ศักดิ์ เลิศสิทธิพันธุ์ อดีตกำนันตำบลลำพญา ซึ่งก็มีความคิดตรงกันที่จะส่งเสริมให้ผู้คนในท้องถิ่นมีรายได้เพิ่มขึ้นจากเดิม โดยการนำเอาผลิตผลของตนมาขาย ทั้งพืชผัก ผลไม้ และอาหาร คาว-หวาน โดยใส่เรือมาจอดอยู่ที่ท่าน้ำหรือที่ข้างแพที่สร้างไว้บริการ พ่อค้าแม่ค้าที่มีเรือมาขาย การที่ต้องจอดเทียบท่าไว้เพราะกระแสน้ำในแม่น้ำไหลแรง หากปล่อยให้พายเรือขายอาจเกิดอันตรายได้ ตลาดน้ำวัดลำพญา จัดเป็นตลาดน้ำชนิดกึ่งรองรับธุรกิจท่องเที่ยว หลังจากเปิดในวันอาทิตย์เพียง 1 วัน ปรากฏว่ามีนักท่องเที่ยวไปกันมากปัจจุบันจึงมีการติดตลาดทั้งวันเสาร์และวันอาทิตย์ รวม 2 วัน เวลาขายตั้งแต่เวลา 07.00 น. เป็นต้นไป นอกจากนี้หาซื้อสินค้าในตลาดน้ำแล้วทางวัดยังนำเรือพานักท่องเที่ยวสัมผัสชีวิตชาวบ้านริมสองฟากฝั่งแม่น้ำนครชัยศรี ที่ยังอาศัยสายน้ำเป็นแหล่งทำมาหาเลี้ยงชีพทั้งการประมงและเกษตรกรรม (ราตรี โดเฟ่งพัฒน์, 2543, หน้า 211-215)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรต่างๆ ที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี อันได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีดังนี้

เพศ

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า เพศเป็นตัวกำหนดการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนท้องถิ่น ซึ่งโดยปกติเพศชายซึ่งมักจะเป็นผู้นำครอบครัวจะมีแสดงบทบาทในการมีส่วนร่วมมากกว่าเพศหญิง ดังแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

เกรียงศักดิ์ ปัทมเลขา (2551, หน้า 84) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของสหกรณ์ พบว่า เพศมีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของสหกรณ์

ถม ททรัพย์เจริญ (2544, หน้า 76) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนชนบทในประเทศไทย ศึกษากรณี อำเภอคำชะอี จังหวัดยโสธร พบว่า ผู้ที่เป็นเพศชายจะมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่าผู้ที่เป็นเพศหญิง

นาคม ธีรสุวรรณจักร (2551, หน้า 58) ได้ทำการศึกษาเรื่องความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นต่อการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษา อำเภอสนมั่ง จังหวัดราชบุรี พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับปานกลาง สำหรับผลการวิเคราะห์การันแปรทางเดียว พบว่า เพศ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ปัญญา ธนะสมบัติ (2545, หน้า 113) ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาชนบทและชุมชน พบว่า เพศเป็นปัจจัยที่มีผลอย่างเด่นชัดต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

พงษ์ศักดิ์ ฉัตรเตชะ (2550, หน้า 94) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ป่าอนุรักษ์: พื้นที่อุทยานแห่งชาติแม่โท อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า เพศมีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

จากการศึกษาของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรของการวิจัยครั้งนี้ สามารถสรุปได้ว่า เพศมีส่วนในการกำหนดบทบาทและโอกาสที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในสังคม ผู้ที่เป็นเพศชาย จะมีความพร้อมในการเสียสละเวลาหรือเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่ชุมชนจัดขึ้นมากกว่าผู้เป็นเพศหญิง ดังนั้นจึงคาดว่า เพศ จะเป็นตัวกำหนดการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

อายุ

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า บุคคลที่มีอายุแตกต่างกันตามข้อเท็จจริงของช่วงเวลา โดยหัวหน้าครัวเรือนซึ่งเกิดก่อนมีโอกาสพบเห็นสภาพความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวของหมู่บ้านตนเองมากกว่าคนที่มีอายุน้อย ดังแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

Cohen, John M. and Uphoff, Normal T (1980, pp.84-95) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในองค์กรในการเลือกสถานที่ทำกิจกรรม "Participation in Organization in Activities in Selected Localities" พบว่า อายุเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับเบอร์นาร์ดและโคเฮนกับอัฟฮอฟ ซึ่งกล่าวไว้ว่า อายุเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

นาคม ธีรสุวรรณจักร (2551, หน้า 58) ได้ทำการศึกษาเรื่องความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นต่อการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษา อำเภอสนมั่ง จังหวัดราชบุรี พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 41-50 ปี มีความคิดเห็นที่ดีต่อการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากที่สุด รองลงมาคือ กลุ่มที่มีอายุ 31-40 ปี อายุ 30 ปี และต่ำกว่า และอายุ 51 ปีขึ้นไป ตามลำดับ จากการทดสอบทางสถิติ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

พิสันต์ ธารสารสมบุรณ์ (2542, หน้า 64) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ศึกษากรณี เกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 52 ปี และสูงกว่า มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมมากกว่า กลุ่มที่มีอายุระหว่าง 27-51 ปี และกลุ่มที่อายุ 26 ปี และต่ำกว่า ตามลำดับ จากการทดสอบทางสถิติ พบว่าอายุแตกต่างกันก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

ศุภราภรณ์ ธรรมชาติ (2551, หน้า 124-125) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่ง ศึกษากรณี อำเภอละงู จังหวัดสตูล พบว่า อายุ และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งไม่เป็นอิสระต่อกันหรือมีความสัมพันธ์กัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยพบว่าประชาชนที่มีอายุมากมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งมากกว่าประชาชนที่มีอายุน้อยดังนี้ อายุมากกว่า 56 ปี มีส่วนร่วมมากที่สุด รองลงมาได้แก่ อายุ 46-55 ปี และ 25-35 ปี อายุ 36-45 ปี และ 16-25 ปี ตามลำดับ

สมชาย วิริภิมย์กุล (2543, หน้า 126) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน กรณีศึกษา ป่าชุมชนบ้านโคกสันติสุข ตำบลวังหมี อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 55 ปี และสูงกว่า มาส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนมากกว่ากลุ่มอื่น รองลงมาคือกลุ่มอายุ 28 - 54 และกลุ่มอายุ 27 ปี และต่ำกว่า ตามลำดับ จากการทดสอบทางสถิติ พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีอายุแตกต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

เกรียงศักดิ์ ปัทมาเลขา (2551, หน้า 84) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่เป็นตัวกำหนด พฤติกรรมการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของสหกรณ์ พบว่า อายุมีความสัมพันธ์ทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของสหกรณ์

สถาพร อธิพิพงษ์ (2546, หน้า 113) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการ ในนิเวศป่าชายเลน ศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอท่าใหม่ และกิ่งอำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี พบว่าอายุ จะก่อให้เกิดความแตกต่างกันในเรื่องระดับการมีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.01

สุวรรณี คงทอง (2546, หน้า 68) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนใน การอนุรักษ์ ป่าชายเลนชุมชนในท้องที่ อำเภอสีเกา จังหวัดตรัง พบว่า อายุ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลน

อิทธิพล อิศรางกูร ณ อยุธยา (2546, หน้า 72) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของ ประชาชนในโครงการส่งเสริมความร่วมมือด้านป่าไม้ อำเภอกุตุบาก จังหวัดสกลนคร พบว่า อายุ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการส่งเสริมความร่วมมือด้านป่าไม้

จากการศึกษาของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรของการวิจัยครั้งนี้ สามารถสรุปได้ว่า อายุมีผลต่อประสิทธิภาพของบุคคล เพราะบุคคลที่มีอายุมากมักจะมีบทบาทในสังคมมากกว่าผู้ที่มีอายุน้อย และได้พบเห็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวของหมู่บ้านตนเองมากกว่า ดังนั้นจึงคาดว่า อายุ จะเป็นตัวกำหนดการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นในการ พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ระดับการศึกษา

จากการศึกษาของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า ระดับการศึกษามีส่วนทำให้คนเกิดความคิด ความรู้จักตนเอง รู้จักชีวิต เข้าใจสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ตนเองอาศัยอยู่ คนในชนบทมักยกย่องคนที่มีความรู้ เพราะเขาถือว่าคนที่มีการศึกษาสูงย่อมจะมีประสบการณ์ต่างๆ มากและคาดการณ์ เหตุการณ์ต่างๆ ได้กว้างกว่าคนที่มีการศึกษาน้อย ดังนั้นแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

Cohen, John M. and Uphoff, Normal T. (1980, pp.84-95) ได้ศึกษาเรื่อง "Participation in Organization in Activities in Selected Localities" (การมีส่วนร่วมในองค์การ เพื่อการเลือกกิจกรรมในท้องถิ่น) พบว่า ระดับการศึกษา เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับ Bernard, Alvin (1985, pp.147-157) ซึ่งกล่าวไว้ว่า ระดับการศึกษา เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

สุริยา ยี่ซุน (2544, หน้า 89) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการ ทรัพยากรป่าไม้ในระบบป่าชุมชน ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลศรีละกอ อำเภอจักราช จังหวัด

นครราชสีมา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนอยู่ในระดับที่ค่อนข้างต่ำ เมื่อพิจารณาจากผลการวิเคราะห์การผันแปรทางเดียว พบว่าระดับการศึกษาที่แตกต่างกันก่อให้เกิดความแตกต่างกันในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

สถาพร อิทธิพงษ์ (2546, หน้า 113) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการในนิเวศป่าชายเลน ศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอบางบาลและกิ่งอำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี พบว่า ระดับการศึกษา จะก่อให้เกิดความแตกต่างกันในเรื่องระดับการมีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ถม ทรัพย์เจริญ (2544, หน้า 76) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนชนบทในประเทศไทย ศึกษากรณี อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดดยโสธร พบว่า ผู้ที่มีระดับการศึกษาสูง จะมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่าผู้ที่มีการศึกษาต่ำ

อรรรรณ พันธุ์เนตร (2551, หน้า 109) ศึกษาเรื่อง การประเมินความต้องการมีส่วนร่วมของความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวของประชาชน กรณีบ้านหาดไคร้ ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีความต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สุวรรณณี คงทอง (2546, หน้า 68) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนในท้องที่ อำเภอสิเกา จังหวัดตรัง พบว่า ระดับการศึกษาเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลน

อิทธิพล อิศรางกูร ณ อยุธยา (2546, หน้า 72) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการส่งเสริมความร่วมมือด้านป่าไม้ อำเภอภูดบาก จังหวัดสกลนคร พบว่า การศึกษาเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการส่งเสริมความร่วมมือด้านป่าไม้

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรของการวิจัยครั้งนี้สามารถสรุปได้ว่า ระดับการศึกษา มีส่วนช่วยให้คนเกิดความคิด ความเข้าใจในสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ตนอาศัยอยู่คนที่มีการศึกษาสูงมักจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมมากกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาที่ต่ำกว่าดังนั้น จึงคาดว่า ระดับการศึกษา จะเป็นตัวกำหนดการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

อาชีพ

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า อาชีพของประชาชนส่วนใหญ่ในชนบท แตกต่าง กัน บางอาชีพต้องอาศัยทรัพยากรจากธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ในพื้นที่ ทำให้ระดับ การมีส่วนร่วมของประชาชนแตกต่างกัน ดังแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

Cohen, John M. and Uphoff, Normal T (1980, pp.84-95) ได้ศึกษาเรื่อง “Participation in Organization in Activities in Selected Localities” พบว่า อาชีพ เป็นปัจจัย หนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับ Bernard, Alvin (1985, pp.147-157) ซึ่งกล่าวไว้ว่า อาชีพ เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

ศุภราภรณ์ ธรรมชาติ (2551, หน้า 124 -125) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชน ท้องถิ่นในการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่ง ศึกษากรณี อำเภอละงู จังหวัดสตูล พบว่า อาชีพ และ การมีส่วนร่วม ไม่เป็นอิสระต่อกันหรือมีความสัมพันธ์กัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยพบว่า ประชาชนที่ประกอบอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากร ชายฝั่งสูงสุด รองลงมาคือ อาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว อาชีพประมง อาชีพรับจ้าง อาชีพเกษตรกร และ อื่นๆ ตามลำดับ

สบสุข ลีละบุตร (2543, หน้า 87) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น ต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กรณีศึกษา เกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี พบว่า อาชีพ มีความสัมพันธ์กับ การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 โดยอาชีพรับจ้างทั่วไปจะเป็นอาชีพที่เข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุด รองลงมาได้แก่อาชีพ แม่บ้าน อาชีพค้าขาย / ธุรกิจส่วนตัว อาชีพรับราชการ / รัฐวิสาหกิจ บริษัทเอกชนและอาชีพ เกษตรกรตามลำดับ โดยประชาชนท้องถิ่นที่มีอาชีพต่างกันจะเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมต่างกัน เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ต้องทำงานหาเลี้ยงครอบครัว

เกรียงศักดิ์ ปัทมเลขา (2551, หน้า 84) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่เป็นตัวกำหนด พฤติกรรมการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของสหกรณ์ พบว่า อาชีพ มีความสัมพันธ์ทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของสหกรณ์

สุวรรณี คงทอง (2546, หน้า 68) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนใน การอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนในท้องที่ อำเภอสิเกา จังหวัดตรัง พบว่า อาชีพ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลน

นาคม ธีรสุวรรณจักร (2551, หน้า 25) ได้ศึกษาพบว่า ปัจจัยทางอาชีพ เกี่ยวข้องกับ การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมของชุมชน

อิทธิพล อิศรางกูร ณ อยุธยา (2546, หน้า 72) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการส่งเสริมความร่วมมือด้านป่าไม้ อำเภอกุศุดาบ จังหวัดสกลนคร พบว่า อาชีพเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการส่งเสริมความร่วมมือด้านป่าไม้

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรของการวิจัยครั้งนี้สามารถสรุปได้ว่า อาชีพของประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและรับจ้าง ซึ่งจะต้องพึ่งพาทรัพยากรจากธรรมชาติ และแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ทำให้ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนแตกต่างกัน ดังนั้นจึงคาดว่า อาชีพ จะเป็นตัวกำหนดการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

รายได้

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า รายได้เป็นตัวกำหนดฐานะทางเศรษฐกิจของประชาชน ซึ่งคนที่มีรายได้สูงย่อมมีอำนาจที่จะทำอะไรๆ ได้มากกว่าคนจนที่ต้องคำนึงถึงเรื่องปากท้องของตนเองและครอบครัวก่อนเรื่องส่วนรวม ทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อส่วนรวมแตกต่างกัน ดังแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

Cohen, John M. and Uphoff, Normal T (1980) ได้ศึกษาถึง การเข้าร่วมในกิจกรรมขององค์การในชนบท พบว่า บุคคลที่มีรายได้สูง จะเข้าร่วมกิจกรรมอย่างแข็งขันมากกว่าคนที่มีรายได้ต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับ Kaufman, H.F (1949, pp.7-9) ได้วิจัยพบว่า รายได้ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน

Kasperson, RE. And Breitbat (1985, pp.62-70) ได้ศึกษาถึง รายได้ของบุคคลในสังคมที่สัมพันธ์กับเรื่องของสิ่งแวดล้อม พบว่า ชนชั้นทางสังคมมีผลต่อความเกี่ยวเนื่องของคุณภาพสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ ผู้ที่มีรายได้สูงจะตระหนักถึงเรื่องคุณภาพสิ่งแวดล้อมมากกว่าผู้ที่มีรายได้น้อย

ปัญญา ธนะสัมบูรณ์ (2545, หน้า 113) ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาชนบทและชุมชน พบว่า รายได้เป็นปัจจัยที่มีผลอย่างเด่นชัดต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

มาณะ ขิตตะสังคม (2552, หน้า 33-34) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมในการพัฒนาของสตรีในชนบท พบว่ารายได้ของครอบครัวเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินกิจกรรมทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรของการวิจัยครั้งนี้สามารถสรุปได้ว่า รายได้มีส่วนในการกำหนดบทบาทและโอกาสที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในสังคม ผู้ที่มีรายได้สูงจะมีความพร้อมในการเสียสละหรือเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่ชุมชนจัดขึ้นมากกว่าผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่า ดังนั้น

จึงคาดว่า รายได้จะเป็นตัวกำหนดการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนนี้เองถิ่นในการพัฒนา การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ระยะเวลาที่อาศัยอยู่

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า ประชาชนที่อยู่อาศัยอยู่ในชุมชนเป็นระยะเวลา นานย่อมมีความเข้าใจในสภาพสังคมและสภาพแวดล้อมในชุมชน รวมทั้งมีความรักในท้องถิ่น ที่อาศัยอยู่ ตลอดจนมีปฏิสัมพันธ์กับผู้คนในชุมชนเป็นอย่างดี จึงมีโอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรม หรือเป็นผู้ชักจูงผู้อื่นเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมมากขึ้น ดังแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

Kaufman, H.F. (1949, pp.7-9) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในองค์กรในการเลือก สถานที่ทำกิจกรรม “Participation in Organization in Activities in Selected Localities” พบว่า ระยะเวลาที่อยู่อาศัยมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน

Bernard, Alvin. (1985, pp.147-157) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม ได้แก่ ลักษณะส่วนบุคคลต่างๆ คือ ระยะเวลาที่อยู่อาศัย

สุเมธ ทรายแก้ว (2546, หน้า 20-21) ยังได้เสนอว่า บุคคล 4 ฝ่าย ที่มีส่วนสำคัญใน โครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมชนบท ประกอบด้วยประชาชนในท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ของรัฐ และบุคคลภายนอก สำหรับการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นยังมีปัจจัยหลายอย่างที่เกี่ยวกับ การมีส่วนร่วมได้แก่ ระยะเวลาที่อยู่อาศัย

สัทชี พุกกะศรี (2545, หน้า 70-71) ได้ศึกษาเรื่อง การดำเนินชีวิตและทัศนคติที่มีต่อ สภาพแวดล้อมของประชาชนในชุมชนเก้าเต็ง เขตเทศบาลเมืองสงขลา พบว่าผู้ที่มีระยะเวลาที่อยู่ อาศัย เกินกว่า 5 ปี จะมีความรักถิ่นฐาน และมีทัศนคติที่ดีต่อสภาพแวดล้อม มากกว่าผู้ที่อยู่อาศัย ต่ำกว่า 5 ปี

นาคม ธีรสุวรรณจักร (2551, หน้า 58) ได้ทำการศึกษาเรื่องความคิดเห็นของประชาชน ท้องถิ่นต่อการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับปานกลาง สำหรับผลการวิเคราะห์การผันแปรทางเดียว พบว่า ระยะเวลาที่อยู่อาศัย เป็นปัจจัยที่มีผลต่อความ คิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สถาพร อิทธิพลษ์ (2546, หน้า 113) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการใน นิเวศป่าชายเลน ศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอท่าใหม่และกิ่งอำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี พบว่า ระยะเวลาที่อยู่อาศัย จะก่อให้เกิดความแตกต่างกันในเรื่องระดับการมีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ 0.01

สุวรรณณี คงทอง (2546, หน้า 68) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนในท้องที่ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดตรัง พบว่า ระยะเวลาที่อยู่อาศัยเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลน

อิทธิพล อิศรางกูร ณ อยุธยา (2546, หน้า 72) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการส่งเสริมความร่วมมือด้านป่าไม้ อำเภอกุศุดาบ จังหวัดสกลนคร พบว่า ระยะเวลาที่อยู่อาศัย เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการส่งเสริมความร่วมมือด้านป่าไม้

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรของการวิจัยครั้งนี้สามารถสรุปได้ว่า ประชาชนที่มีระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐานเป็นเวลานาน จะเกิดความรู้สึกหวงแหนทรัพยากรมากกว่า ดังนั้นเมื่อมีกิจกรรมต่างๆ เกิดขึ้นในชุมชน ประชาชนกลุ่มที่อาศัยอยู่ในชุมชนเป็นเวลานานกว่า น่าจะเป็นกลุ่มที่เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมได้ดีกว่ากลุ่มอื่นๆ ดังนั้นจึงคาดว่า ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ จะเป็นตัวกำหนดการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า ความรู้ความเข้าใจเกิดจากการรวบรวมสะสมไว้จากการประมวลประสบการณ์ต่างๆ ของคนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ดังแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

ปัญญา ธนะสัมบัญ (254 5, หน้า 113) ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาชนบทและชุมชน พบว่า ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการเป็นปัจจัยที่มีผลอย่างเด่นชัดต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

พรทิพย์ ตังคนานุกุลชัย (2551, หน้า 78) ได้ศึกษาถึง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าอย่างยั่งยืน พบว่า ความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สถาพร อิทธิพงษ์ (2546, หน้า 113) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการในนิเวศป่าชายเลน ศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอท่าใหม่ และกิ่งอำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี พบว่า ความรู้ในเรื่องการนิเวศป่าชายเลนจะก่อให้เกิดความแตกต่างกันในเรื่องระดับการมีส่วนร่วม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ไพจิตร ไตรวงศ์ย่อย (2548, หน้า 103) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน ศึกษากรณีบ้านป่าดั้น ตำบลปลงน้อย อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการป่าชุมชน ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจ

สุริยา ยี่ขุน (2544, หน้า 89) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในระบบป่าชุมชน ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลศรีละกอ อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับป่าชุมชนที่แตกต่างกัน ก่อให้เกิดความแตกต่างกันในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน

วีระชัย มงคลพันธ์ (2550, อ้างอิงใน สมศักดิ์ เตชะเอราวัณ, 2544, หน้า 28) ได้ทำการศึกษาความต้องการและความพร้อมของประชาชนในท้องถิ่นในการเข้าร่วมพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ในเขตอุทยานแห่งชาติแม่งาน อำเภอสี จังหวัดลำพูน พบว่าประชาชนท้องถิ่นส่วนใหญ่มีความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

สมชาย วิริภิมย์กุล (2543, หน้า 126) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน กรณีศึกษา ป่าชุมชนบ้านโคกสันติสุข ตำบลวังหมี อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับป่าชุมชน เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สงบสุข สีสวรรค์ (2543, หน้า 87) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กรณีศึกษา เกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี พบว่า ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรของการวิจัยครั้งนี้สามารถสรุปได้ว่า ถ้าประชาชนในชุมชนท้องถิ่นมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ย่อมนำไปสู่การคิดและการปฏิบัติที่ถูกต้องตามมา ดังนั้นจึงคาดว่า ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะเป็นตัวกำหนดการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จากแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาเฉพาะปัจจัยที่มีทฤษฎี ข้อคิดเห็นและทีมงานวิจัยรองรับว่ามีความสำคัญและน่าสนใจบางปัจจัยเพื่อนำมาใช้ศึกษาถึงปัจจัยกำหนดการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตามลำดับ

ส่วนลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรีนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าแนวคิดของ Cohen, John M. and Uphoff, Normal T (1980, pp.219-222) และแนวคิดของเจมส์ ค็อกซ์ ปิ่นทอง (2547, หน้า 20)

และ นำชัย ทนุผล (2549, หน้า 118-199) เป็นแนวคิดที่เป็นระบบและสอดคล้องกับระบบของการพัฒนาในระดับชุมชนในชนบทมากที่สุด จึงผสมผสานแนวคิดและจำแนกลักษณะการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อใช้ศึกษาครั้งนี้ออกเป็น 4 ขั้นตอนคือ

1. การมีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหาของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นในการร่วมสำรวจข้อมูล การประชุมเพื่อศึกษาปัญหาและค้นหาสาเหตุหรือวิธีการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นในการร่วมประชุมวางแผนและแสดงความคิดเห็นในการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
3. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นในการร่วมทำประโยชน์และกิจกรรมของชุมชนตามกำลังความสามารถของตน โดยการช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์หรือแรงงาน ตลอดจนร่วมกันประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
4. การมีส่วนร่วมในการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นในโครงการต่างๆ รวมทั้งการร่วมดูแลรักษาผลประโยชน์ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากร คือ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี จำนวนทั้งสิ้น 10,358 คน ประกอบด้วย

1. เจ้าหน้าที่ของรัฐ หมายถึง เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ผู้ใหญ่บ้าน องค์การบริหารส่วนตำบล อาจารย์ผู้สอนโรงเรียน จำนวนประมาณ 70 คน (สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นอำเภอดำเนินสะดวก, 2553)
2. ผู้นำชุมชน ผู้ที่เข้ามามีบทบาทในชุมชนคณะกรรมการอาสาสมัครสิ่งแวดล้อม จำนวนประมาณ 112 คน (สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นอำเภอดำเนินสะดวก, 2553)
3. ประชาชนในพื้นที่ที่พักอาศัยอยู่ในชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี จำนวนประมาณ 10,176 คน (ทะเบียนราษฎรจังหวัดราชบุรี ณ วันที่ 22 กันยายน 2553, 2553)

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้นำชุมชน และประชาชน จำนวน 385 คน โดยผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างเป็นแบบการสุ่มตัวอย่างโดยใช้ความสะดวก (Convenience Sampling) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล จากการคำนวณตามสูตรสมการของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ดังนี้ (Taro Yamane, 1973, หน้า 1,089) ดังนี้

$$\text{สูตร } n = \frac{N}{(1+Ne^2)}$$

โดย n = ขนาดตัวอย่างที่ควรสุ่ม
 N = ขนาดประชากรทั้งหมด
 e = ความคลาดเคลื่อนของการสุ่ม

ถ้าให้การคลาดเคลื่อนของตัวอย่าง ร้อยละ 5 (0.05)

แทนค่า

$$n = \frac{10,358}{(1 + 10,358 \times (0.05)^2)}$$

$$= \frac{10,358}{26.90}$$

$$= 385.06 \approx 385$$

ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวนทั้งสิ้น 385 คน

โดยการสุ่มในขนาดตัวอย่างข้างต้นจะใช้วิธีสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling) ดังนี้ (อารงค์ สุทธศาสตร์, 2547, หน้า 125)

ขั้นตอนที่ 1 ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยอาศัยหลักความน่าจะเป็น (Probability Sampling) โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเชิงช่วงชั้น (Stratified Random Sampling) โดยแบ่งตามประเภทกลุ่มประชาชนในชุมชนท้องถิ่นได้ 3 กลุ่มได้แก่ เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้นำชุมชน และประชาชนในพื้นที่ที่พักอาศัยอยู่ในชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

ขั้นตอนที่ 2 ในแต่ละกลุ่มจะใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling) โดยสอบถามเฉพาะประชาชนในชุมชนท้องถิ่นที่สะดวกในเข้าถึงข้อมูล เพื่อให้ขนาดกลุ่มตัวอย่างตามที่ได้รวมจำนวนทั้งสิ้น 385 คน ดังตาราง 1

ตาราง 1 แสดงประเภทกลุ่มตัวอย่าง จำนวนประชากร และจำนวนตัวอย่าง

ประเภทกลุ่มตัวอย่าง	จำนวนประชากร	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
เจ้าหน้าที่ของรัฐ	70	3
ผู้นำชุมชน	112	4
ประชาชน	10,176	378
รวม	10,358	385

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นเอง เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยอยู่ในการควบคุมดูแล และให้คำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2. กำหนดขอบเขตและเนื้อหาในการตั้งคำถาม เพื่อให้สามารถตอบปัญหาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้ ให้ครอบคลุมกรอบแนวคิดของการวิจัย ซึ่งมีรายละเอียดของแบบสอบถามทั้งหมด 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check list)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี ซึ่งลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าแบบลิเคิร์ต (Likert Rating Scales) 4 ระดับ (มาก ได้ 4 คะแนน, ปานกลาง ได้ 3 คะแนน, น้อย ได้ 2 คะแนน และไม่เคยได้ 1 คะแนน)

การกำหนดช่วงคะแนนเฉลี่ยของแบบสอบถามในส่วนที่วัดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ให้นำคะแนน (Likert Scale) 4 ระดับมาจัดเป็นอันตรภาคชั้น เพื่อใช้ในการแปลความดังนี้ (ฐใจ คูหารัตนไชย, 2542, หน้า 7-10)

$$\text{สูตรอันตรภาคชั้น} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}}$$

$$\text{แทนค่า} = \frac{4-1}{4} = 0.75$$

คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.75 หมายถึง มีส่วนร่วมระดับน้อยที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 1.76-2.50 หมายถึง มีส่วนร่วมระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 2.51-3.25 หมายถึง มีส่วนร่วมระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 3.26-4.00 หมายถึง มีส่วนร่วมระดับมาก

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยว ซึ่งลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบถูกผิด (Right and Wrong) โดยตอบถูกได้ 1 คะแนน ตอบผิดได้ 0 คะแนน ประกอบด้วยข้อความเชิงบวก ได้แก่ ข้อที่ 1, 3, 5, 7, 8, 11, 12, 13 ถ้าตอบว่า “ใช่”

ได้ 1 คะแนน ตอบว่า “ไม่ใช่” ได้ 0 คะแนน) และข้อความเชิงลบ ได้แก่ ข้อที่ 2, 4, 6, 9, 10, 14 ถ้าตอบว่า “ไม่ใช่” ได้ 1 คะแนน ตอบว่า “ใช่” ได้ 0 คะแนน)

การกำหนดช่วงคะแนนเฉลี่ยของแบบสอบถามในส่วนที่วัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยว ให้นำคะแนนที่ได้มาจัดเป็นอันตรภาคชั้น เพื่อใช้ในการแปลความดังนี้ (ฐูใจ คูหารัตนไชย, 2542, หน้า 7-10)

$$\text{สูตรอันตรภาคชั้น} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}}$$

$$\text{แทนค่า} = \frac{1-0}{2} = 0.50$$

คะแนนเฉลี่ย 0.00-0.50 หมายถึง มีความรู้ความเข้าใจระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 0.51-1.00 หมายถึง มีความรู้ความเข้าใจระดับมาก

ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามปลายเปิด

3. นำร่างแบบสอบถามส่งให้อาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อทำการตรวจสอบ ให้คำแนะนำ และแก้ไขปรับปรุง

4. นำแบบสอบถามปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity)

5. นำแบบสอบถามมาทำการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน จากนั้นนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาอีกครั้ง เพื่อขอคำแนะนำเพิ่มเติม จนกระทั่งได้แบบสอบถามฉบับร่างที่สมบูรณ์

6. หลังจากนั้นนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มทดลอง ซึ่งมีใช่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด

7. ทำการตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม ดำเนินการเป็นลำดับดังนี้

7.1 หาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ โดยใช้เทคนิค Item - total Correlation พิจารณาข้อที่มีคุณภาพผ่านเกณฑ์ คือ คัดเลือกข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ ตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป

7.2 นำข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกผ่านเกณฑ์ หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยใช้วิธีคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) โดยแบบสอบถามในส่วนที่วัดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.8932 และ

แบบสอบถามในส่วนที่วัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยว มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.7788 ซึ่งผ่านเกณฑ์ 0.70 ขึ้นไป

8. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการทดลองใช้ (Try-out) มาหาคุณภาพของแบบสอบถาม และนำมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้ได้แบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์และถูกต้องมากที่สุด จากนั้นจึงสร้างขึ้นเป็นแบบสอบถามฉบับจริง

9. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. นำหนังสือแนะนำตัวจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ศูนย์วิทยบริการ กรุงเทพมหานคร เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลการทำวิจัยครั้งนี้
2. ชี้แจงผู้ช่วยศึกษาจำนวน 3 คน เพื่อให้ทราบขั้นตอนและวิธีการเก็บแบบสอบถามเกี่ยวกับรายละเอียดของแบบสอบถาม วิธีการแจก และเก็บแบบสอบถาม
3. ดำเนินการเก็บข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้นำชุมชนประชาชนในพื้นที่ที่พักอาศัย อยู่ในชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี โดยการแจกแบบสอบถามพร้อมทั้งอธิบายรายละเอียดให้ผู้ตอบแบบสอบถามให้เข้าใจและให้กรอกแบบสอบถาม พร้อมรับแบบสอบถามกลับคืน
4. นำแบบสอบถามที่ได้มาทั้งหมด มาตรวจสอบความสมบูรณ์
5. ระยะเวลาดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2553-มกราคม 2554

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลทุกฉบับ ได้แก่ ความผิดพลาด ข้อมูลไม่สมบูรณ์ ข้อมูลไม่สัมพันธ์กัน เมื่อพบว่ามีปัญหา ก็ได้ทำการเก็บข้อมูลใหม่เพิ่มเติม
2. แยกประเภทของข้อมูล ตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดของการวิจัย เพื่อง่ายต่อการวิเคราะห์
3. สร้างตารางแยกตัวแปร เพื่อความสะดวกในการวิเคราะห์
4. เปลี่ยนคำตอบให้เป็นรหัสเพื่อสะดวกและประหยัดเวลาในการบันทึกข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถามด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ผู้วิจัยได้นำหลักสถิติมาประกอบกรวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งใช้วิธีการประมวลผลทางหลักสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยการหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) จากแบบสอบถามตอนที่ 1

2. การวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยว โดยใช้วิธีการประมวลผลทางหลักสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางควบคู่กับการบรรยายและสรุปผลการดำเนินการวิจัยจากแบบสอบถามตอนที่ 2

3. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยว โดยใช้วิธีการประมวลผลสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางควบคู่กับการบรรยายและสรุปผลการดำเนินการวิจัยจากแบบสอบถามตอนที่ 3

4. การวิเคราะห์ข้อเสนอแนะของการมีส่วนร่วม โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) จากแบบสอบถามตอนที่ 4

5. สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) เป็นสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานที่ตั้งไว้ ดังนี้

สมมติฐานข้อที่ 1 ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นที่มีข้อมูลทั่วไปแตกต่างกัน จะมีการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี ที่แตกต่างกัน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการทดสอบค่าที (t - test: Independent) และการทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) โดยเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความแตกต่างรายคู่โดยวิธี LSD (Least Significant Different: LSD)

สมมติฐานข้อที่ 2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นตลาดน้ำดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี หาค่าด้วยการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร โดยวิธีหาค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลาดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ได้แบ่งผลการวิจัยออกเป็น 5 ตอนดังนี้

- ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
- ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว
- ตอนที่ 3 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยว
- ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะทั่วไป
- ตอนที่ 5 การทดสอบสมมติฐาน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากการศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามในเรื่อง เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ มีรายละเอียดดังนี้

ข้อมูลทั่วไป พบว่า กลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนท้องถิ่นส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 255 คน (ร้อยละ 66.2) ส่วนที่เหลือเป็นเพศชาย จำนวน 130 คน (ร้อยละ 33.8) มีอายุ 31-40 ปี เป็นจำนวนมากที่สุด 181 คน (ร้อยละ 47.0) รองลงมาได้แก่ อายุ 41-50 ปี จำนวน 134 คน (ร้อยละ 34.8) อายุ 20-30 ปี และอายุ 50 ปี มีจำนวน 41 คน และ 29 คน (ร้อยละ 10.6 และ 7.5 ตามลำดับ) ส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา จำนวน 154 คน (ร้อยละ 40.0) รองลงมาได้แก่ มัธยมศึกษา จำนวน 79 คน (ร้อยละ 20.5)ปริญญาตรี จำนวน 47 คน (ร้อยละ 12.2) สูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 41 คน (ร้อยละ 10.6) อนุปริญญา จำนวน 34 คน (ร้อยละ 8.9) และไม่ได้รับการศึกษา มีจำนวนน้อยที่สุด 30 คน (ร้อยละ 7.8) ตามลำดับ ประกอบอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว โดยส่วนใหญ่ จำนวน 191 คน (ร้อยละ 49.6) รองลงมาได้แก่ พนักงานบริษัทเอกชน จำนวน 57 คน (ร้อยละ 14.8) รับจ้าง 48 คน (ร้อยละ 12.5)รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ จำนวน 33 คน (ร้อยละ 8.6) เกษตรกรรม จำนวน 29 คน (ร้อยละ 7.5) และอื่นๆ คือ แม่บ้าน จำนวนน้อยที่สุด 27 คน (ร้อยละ 7.0) ตามลำดับ มีรายได้ต่อเดือน 10,000 บาทขึ้นไป โดยส่วนใหญ่จำนวน 251 คน (ร้อยละ 65.2) รองลงมาได้แก่ รายได้ต่อเดือน 5,001 – 10,000 บาท จำนวน 86 คน (ร้อยละ 22.3)

และรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท จำนวนน้อยที่สุด 48 คน (ร้อยละ 12.5) ตามลำดับอาศัยอยู่ในชุมชนบ้านคลองสนนานมาเป็นระยะเวลา 11 ปีขึ้นไป จำนวนมากที่สุด 129 คน (ร้อยละ 33.5) รองลงมาได้แก่ อยู่มาตั้งแต่เกิด จำนวน 108 คน (ร้อยละ 28.1) ระยะเวลา 6 – 10 ปี จำนวน 102 คน (ร้อยละ 26.5) ระยะเวลา 1 – 5 ปี และต่ำกว่า 1 ปี จำนวน 23 คน และ 3 คน (ร้อยละ 6.0 และ 0.8 ตามลำดับ) ดังตาราง 2

ตาราง 2 แสดงกลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนท้องถิ่นจำแนกตามข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	130	33.8
หญิง	255	66.2
รวม	385	100.0
อายุ		
20 – 30 ปี	41	10.6
31 – 40 ปี	181	47.0
41 – 50 ปี	134	34.8
51 ปีขึ้นไป	29	7.5
รวม	385	100.0
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	154	40.0
มัธยมศึกษา	79	20.5
อนุปริญญา	34	8.9
ปริญญาตรี	47	12.2
สูงกว่าปริญญาตรี	41	10.6
ไม่ได้รับการศึกษา	30	7.8
รวม	385	100.0

ตาราง 2 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อาชีพ		
รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	33	8.6
พนักงานบริษัทเอกชน	57	14.8
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	191	49.6
รับจ้าง	48	12.5
เกษตรกรรวม	29	7.5
อื่นๆ คือ แม่บ้าน	27	7.0
รวม	385	100.0
รายได้ต่อเดือน		
ต่ำกว่า 5,000 บาท	48	12.5
5,000 – 10,000 บาท	86	22.3
10,000 ขึ้นไป	251	65.2
รวม	385	100.0
ระยะเวลาที่อาศัยอยู่		
ต่ำกว่า 1 ปี	3	0.8
1 – 5 ปี	23	6.0
6 – 10 ปี	102	26.5
11 ปีขึ้นไป	129	33.5
อยู่มาตั้งแต่เกิด	108	28.1
รวม	385	100.0

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว

จากการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว ในด้านร่วมศึกษาค้นหาปัญหา ร่วมในการวางแผน ร่วมในการดำเนินงาน และร่วมในการติดตามผล มีรายละเอียดดังนี้

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวพบว่า กลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.52$) โดยมีส่วนร่วมปานกลางในด้านร่วมศึกษาค้นหาปัญหา ($\bar{X}=2.55$) ด้านร่วมในการดำเนินงาน ($\bar{X}=2.54$) ด้านร่วมในการวางแผน ($\bar{X}=2.51$) และมีส่วนร่วมน้อยใน ด้านร่วมในการติดตามผล ($\bar{X}=2.48$) ตามลำดับ ดังตาราง 3

ตาราง 3 แสดงกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา การท่องเที่ยว

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา การท่องเที่ยว	\bar{X}	S.D.	แปลความ
ด้านร่วมศึกษาค้นหาปัญหา	2.55	0.41	ปานกลาง
ด้านร่วมในการดำเนินงาน	2.54	0.39	ปานกลาง
ด้านร่วมในการวางแผน	2.51	0.39	ปานกลาง
ด้านร่วมในการติดตามผล	2.48	0.37	น้อย
ภาพรวม	2.52	0.27	ปานกลาง

เมื่อพิจารณาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวในรายด้านมีดังนี้ ด้านร่วมศึกษาค้นหาปัญหา พบว่า กลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ในด้านร่วมศึกษาค้นหาปัญหา ระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.55$) โดยมีส่วนร่วมปานกลางเกี่ยวกับการได้ร่วมกำหนดปัญหาด้าน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน ($\bar{X}=2.61$) การได้ร่วมสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ($\bar{X}=2.58$) การได้ร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ และการได้ร่วมอำนวยความสะดวกและให้ความช่วยเหลือด้านต่างๆ เกี่ยวกับการท่องเที่ยว และทรัพยากรธรรมชาติ (\bar{X} เท่ากัน=2.57) การได้ร่วมประชุมปรึกษาปัญหาเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ในชุมชน ($\bar{X}=2.56$) การได้ร่วมประสานงานกับบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และทรัพยากรธรรมชาติ ($\bar{X}=2.54$) การได้ร่วมค้นหาสาเหตุหรือวิธีการแก้ปัญหาด้านการท่องเที่ยว ของชุมชน ($\bar{X}=2.50$) และมีส่วนร่วมน้อยเกี่ยวกับการได้ร่วมวิเคราะห์ความเป็นไปได้ใน การดำเนินการของชมรมในชุมชน ($\bar{X}=2.43$) ตามลำดับ ดังตาราง 4

ตาราง 4 แสดงกลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนท้องถิ่นจำแนกตามการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาการท่องเที่ยวในด้านร่วมศึกษาค้นหาปัญหา

ด้านร่วมศึกษาค้นหาปัญหา	ระดับการมีส่วนร่วม						แปลความ
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่เคย	\bar{X}	S.D	
	จำนวน(คน)/ร้อยละ						
ท่านได้ร่วมกำหนดปัญหาด้าน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน	41 (10.6)	175 (45.5)	148 (38.4)	21 (5.5)	2.61	0.75	ปานกลาง
ท่านได้ร่วมสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับแหล่ง ท่องเที่ยวของชุมชน	42 (10.9)	172 (44.7)	140 (36.4)	31 (8.1)	2.58	0.79	ปานกลาง
ท่านได้ร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่	27 (7.0)	194 (50.4)	137 (35.6)	27 (7.0)	2.57	0.73	ปานกลาง
ท่านได้ร่วมอำนวยความสะดวกและให้ความ ช่วยเหลือด้านต่างๆ เกี่ยวกับการท่องเที่ยว และทรัพยากรธรรมชาติ	44 (11.4)	44 (11.4)	149 (38.7)	31 (8.1)	2.57	0.80	ปานกลาง
ท่านได้ร่วมประชุมปรึกษาปัญหาเกี่ยวกับการ ท่องเที่ยวในชุมชน	28 (7.3)	189 (49.1)	139 (36.1)	29 (7.5)	2.56	0.74	ปานกลาง
ท่านได้ร่วมประสานงานกับบุคคลหรือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและ ทรัพยากรธรรมชาติ	26 (6.8)	185 (48.1)	145 (37.7)	29 (7.5)	2.54	0.73	ปานกลาง
ท่านได้ร่วมค้นหาสาเหตุหรือวิธีการแก้ปัญหา ด้านการท่องเที่ยวของชุมชน	27 (7.0)	169 (43.9)	159 (41.3)	30 (7.8)	2.50	0.74	ปานกลาง
ท่านได้ร่วมวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการ ดำเนินการของชมรมในชุมชน	25 (6.5)	156 (40.5)	164 (42.6)	40 (10.4)	2.43	0.76	น้อย
เฉลี่ย					2.55	0.41	ปานกลาง

ด้านร่วมในการวางแผน พบว่า กลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ในด้านร่วมในการวางแผนระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.51$) โดยมีส่วนร่วมปานกลางเกี่ยวกับการได้ร่วมแสดงความคิดเห็นให้ข้อเสนอแนะแนวทางใหม่ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมของชุมชน ในการประชุมวางแผนโครงการพัฒนาชุมชน ($\bar{X}=2.61$) การได้ร่วมกำหนดวิธีการในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน ($\bar{X}=2.59$) การได้ร่วมคัดเลือกแผนงานและโครงการในการท่องเที่ยวของชุมชน ($\bar{X}=2.58$) การได้ร่วมประชุมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่จัดให้มีขึ้นในชุมชน ($\bar{X}=2.52$) และมีส่วนร่วมน้อยเกี่ยวกับการได้ร่วมเสนอแนะแนวทางการท่องเที่ยวแก่ผู้นำชุมชน ($\bar{X}=2.49$) การได้ร่วมตัดสินใจในการกำหนดนโยบายและแผนงานในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน ($\bar{X}=2.42$) การได้ร่วมให้คำปรึกษาในการจัดทำแผนงาน/โครงการ ของชุมชน ($\bar{X}=2.39$) ตามลำดับ ดังตาราง 5

ตาราง 5 แสดงกลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนท้องถิ่นจำแนกตามการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวในด้านร่วมในการวางแผน

ด้านร่วมในการวางแผน	ระดับการมีส่วนร่วม				\bar{X}	S.D	แปลความ
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่เคย			
	จำนวน(คน)/ร้อยละ						
ท่านได้ร่วมแสดงความคิดเห็นให้ข้อเสนอแนะแนวทางใหม่ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมของชุมชน	37 (9.6)	194 (50.4)	122 (31.7)	32 (8.3)	2.61	0.77	ปานกลาง
ในการประชุมวางแผนโครงการพัฒนาชุมชน	42 (10.9)	165 (42.9)	158 (41.0)	20 (5.2)	2.59	0.75	ปานกลาง
ท่านได้ร่วมกำหนดวิธีการในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน ท่านได้ร่วมคัดเลือกแผนงานและโครงการในการท่องเที่ยวของชุมชน	48 (12.5)	155 (40.3)	153 (39.7)	29 (7.5)	2.58	0.80	ปานกลาง
ท่านได้ร่วมประชุมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่จัดให้มีขึ้นในชุมชน	24 (6.2)	180 (46.8)	154 (40.0)	27 (7.0)	2.52	0.72	ปานกลาง

ตาราง 5 (ต่อ)

ด้านร่วมในการวางแผน	ระดับการมีส่วนร่วม				\bar{X}	S.D	แปลความ
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่เคย			
	จำนวน(คน)/ร้อยละ						
ท่านได้ร่วมประชุมปรึกษาหารือเพื่อกำหนด แนวทางการท่องเที่ยวในชุมชน	31 (8.1)	154 (40.0)	179 (46.5)	21 (5.5)	2.51	0.72	ปานกลาง
ท่านได้ร่วมเสนอแนะแนวทาง การท่องเที่ยวแก่ผู้นำชุมชน	36 (9.4)	149 (38.7)	175 (45.5)	25 (6.5)	2.49	0.75	น้อย
ท่านได้ร่วมตัดสินใจในการกำหนดนโยบาย และแผนงานในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน	11 (2.9)	173 (44.9)	168 (43.6)	33 (8.6)	2.42	0.69	น้อย
ท่านได้ร่วมให้คำปรึกษาในการจัดทำแผนงาน / โครงการ ของชุมชน	17 (4.4)	138 (35.8)	208 (54.0)	22 (5.7)	2.39	0.66	น้อย
เฉลี่ย					2.51	0.39	ปานกลาง

ด้านร่วมในการดำเนินงาน พบว่า กลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ในด้านร่วมในการดำเนินงานระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.54$) โดยมีส่วนร่วมปานกลางเกี่ยวกับการได้ร่วมออกเงินหรือวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่มีขึ้นในชุมชน ($\bar{X}=2.66$) การได้ร่วมปฏิบัติงานตามแผนงาน/โครงการที่ชุมชนได้กำหนดไว้ ($\bar{X}=2.59$) การได้ร่วมออกแรงทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่มีขึ้นในชุมชน และการได้ร่วมประชาสัมพันธ์งานด้านการท่องเที่ยว ของชุมชนให้กับบุคคลภายนอกได้รับรู้ (\bar{X} เท่ากัน=2.54) การได้ใช้ประโยชน์ต่างๆ ในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนเป็นที่พักผ่อน ($\bar{X}=2.53$) การได้ร่วมรับผลประโยชน์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน ($\bar{X}=2.50$) และมีส่วนร่วมน้อยเกี่ยวกับการได้ร่วมประสานงานกับหน่วยงานหรือองค์กรธุรกิจเพื่อมาพัฒนาชุมชน ($\bar{X}=2.49$) การได้ร่วมเป็นผู้นำเพื่อนบ้านหรือประชาชนในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่มีขึ้นในชุมชน ($\bar{X}=2.48$) ตามลำดับ ดังตาราง 6

ตาราง 6 แสดงกลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนท้องถิ่นจำแนกตามการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาการท่องเที่ยวในด้านร่วมในการดำเนินงาน

ด้านร่วมในการดำเนินงาน	ระดับการมีส่วนร่วม						แปลความ
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่เคย	\bar{X}	S.D	
	จำนวน(คน)/ร้อยละ						
ท่านได้ร่วมออกเงินหรือวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่มีขึ้นในชุมชน	45 (11.7)	189 (49.1)	128 (33.2)	23 (6.0)	2.66	0.76	ปานกลาง
ท่านได้ร่วมปฏิบัติงานตามแผนงาน/โครงการ ที่ชุมชนได้กำหนดไว้	22 (5.7)	202 (52.5)	143 (37.1)	18 (4.7)	2.59	0.67	ปานกลาง
ท่านได้ร่วมออกแรงทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่มีขึ้นในชุมชน	29 (7.5)	172 (44.7)	161 (41.8)	23 (6.0)	2.54	0.72	ปานกลาง
ท่านได้ร่วมประชาสัมพันธ์งานด้านการท่องเที่ยว ของชุมชนให้กับบุคคลภายนอกได้รับรู้	23 (6.0)	186 (48.3)	152 (39.5)	24 (4.6)	2.54	0.70	ปานกลาง
ท่านได้ใช้ประโยชน์ต่างๆ ในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนเป็นที่พักผ่อน	29 (7.5)	165 (42.9)	171 (44.4)	20 (5.2)	2.53	0.71	ปานกลาง
ท่านได้ร่วมรับผลประโยชน์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน	26 (6.8)	177 (46.0)	147 (38.2)	35 (9.1)	2.50	0.75	ปานกลาง
ท่านได้ร่วมประสานงานกับหน่วยงานหรือองค์กรธุรกิจเพื่อมาพัฒนาชุมชน	26 (6.8)	164 (42.6)	167 (43.4)	28 (7.3)	2.49	0.73	น้อย
ท่านได้ร่วมเป็นผู้นำเพื่อนบ้านหรือประชาชนในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่มีขึ้นในชุมชน	26 (6.8)	159 (41.3)	173 (44.9)	27 (7.0)	2.48	0.73	น้อย
เฉลี่ย					2.54	0.39	ปานกลาง

ด้านร่วมในการติดตามผล พบว่า กลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ในด้านร่วมในการติดตามผลระดับน้อย ($\bar{X}=2.48$) โดยมีส่วนร่วมปานกลางเกี่ยวกับการได้ร่วมติดตามดูแลผลประโยชน์ของชุมชนที่ควรได้รับการดำเนินโครงการที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว ($\bar{X}=2.61$) การได้ร่วมดูแลรักษาสาธารณะสมบัติที่สร้างขึ้นในชุมชนให้ใช้งานได้ดีตลอด ($\bar{X}=2.53$) การได้ร่วมดูแลรักษาสภาพแวดล้อมของชุมชนให้สะอาด สวยงามตลอด ($\bar{X}=2.52$) การได้ร่วมตรวจสอบการดำเนินงานโครงการต่างๆ ที่มีในชุมชน ($\bar{X}=2.51$) และมีส่วนร่วมน้อยเกี่ยวกับการได้ร่วมตอบคำถามและชี้แจงรายละเอียดของแผนงาน / โครงการ / กิจกรรมต่างๆ ของชุมชน ($\bar{X}=2.46$) การได้ร่วมติดตามการปฏิบัติงานของชุมชนให้เป็นไปตามแผนงานที่ชุมชนวางไว้ ($\bar{X}=2.44$) การได้ร่วมติดตามผลการประชุมของอบต. หรือ กลุ่มต่างๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวในชุมชน ($\bar{X}=2.43$) การได้ร่วมติดตามการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) หรือคณะกรรมการกลุ่มต่างๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวในชุมชน ($\bar{X}=2.36$) ตามลำดับ ดังตาราง 7

ตาราง 7 แสดงกลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนท้องถิ่นจำแนกตามการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาการท่องเที่ยวในด้านร่วมในการติดตามผล

ด้านร่วมในการติดตามผล	ระดับการมีส่วนร่วม				\bar{X}	S.D	แปลความ
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่เคย			
	จำนวน(คน)/ร้อยละ						
ท่านได้ร่วมติดตามดูแลผลประโยชน์ของชุมชนที่ควรได้รับการดำเนินโครงการที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว	34 (8.8)	183 (47.5)	151 (39.2)	17 (4.4)	2.61	0.71	ปานกลาง
ท่านได้ร่วมดูแลรักษาสาธารณะสมบัติที่สร้างขึ้นในชุมชนให้ใช้งานได้ดีตลอด	42 (10.9)	153 (39.7)	158 (41.0)	32 (8.3)	2.53	0.80	ปานกลาง
ท่านได้ร่วมดูแลรักษาสภาพแวดล้อมของชุมชนให้สะอาด สวยงามตลอด	31 (8.1)	167 (43.4)	157 (40.8)	30 (7.8)	2.52	0.75	ปานกลาง
ท่านได้ร่วมตรวจสอบการดำเนินงานโครงการต่างๆ ที่มีในชุมชน	19 (4.9)	182 (47.3)	164 (42.6)	20 (5.2)	2.51	0.67	ปานกลาง

ตาราง 7 (ต่อ)

ด้านร่วมในการติดตามผล	ระดับการมีส่วนร่วม				\bar{X}	S.D	แปลความ
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่เคย			
ท่านได้ร่วมตอบคำถามและชี้แจงรายละเอียดของแผนงาน / โครงการ / กิจกรรมต่างๆ ของชุมชน	33 (8.6)	157 (40.8)	151 (39.2)	44 (11.4)	2.46	0.81	น้อย
ท่านได้ร่วมติดตามการปฏิบัติงานของชุมชนให้เป็นไปตามแผนงานที่ชุมชนวางไว้	17 (4.4)	167 (43.4)	165 (42.9)	36 (9.4)	2.44	0.72	น้อย
ท่านได้ร่วมติดตามผลการประชุมของอบต. หรือกลุ่มต่างๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวในชุมชน	15 (3.9)	165 (42.9)	174 (45.2)	31 (8.1)	2.43	0.70	น้อย
ท่านได้ร่วมติดตามการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) หรือคณะกรรมการกลุ่มต่างๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวในชุมชน	24 (6.2)	144 (37.4)	162 (42.1)	55 (14.3)	2.36	0.80	น้อย
เฉลี่ย					2.48	0.37	น้อย

ตอนที่ 3 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยว

จากการศึกษา ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยว มีรายละเอียดดังนี้

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยว เมื่อพิจารณารายข้อคำถามพบว่า มีความรู้มากที่สุดในเรื่อง ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวถือเป็นสิ่งหนึ่งที่ต้องตระหนักในการจัดการชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 84.9 รองลงมาได้แก่ การท่องเที่ยวเป็นการส่งเสริมรักษาสภาพแวดล้อมของชุมชนให้คงอยู่ในสภาพเดิมมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 83.1 การท่องเที่ยวคือ การอนุรักษ์ธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 82.9 นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในชุมชนจำเป็นต้องทำตามกฎระเบียบที่ชุมชนกำหนด เพราะนักท่องเที่ยวเป็นผู้นำรายได้เข้ามาสู่ชุมชน คิดเป็นร้อยละ 82.3 หลังจากมีการจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้พัฒนาไปได้ระยะหนึ่งแล้วต้องมีการประเมินผลกระทบต่อพฤติกรรมของสมาชิกในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 82.1

การสร้างค่านิยมด้านการท่องเที่ยวอย่างมีคุณค่าให้กับผู้มาท่องเที่ยวในชุมชนถือเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการแหล่งท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 81.6 ชุมชนถือเป็นแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น เช่น การทำเกษตรสวนผสม การประมงพื้นบ้าน ป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์ เป็นต้น คิดเป็นร้อยละ 80.3 การสร้างโรงงานอุตสาหกรรมเพื่อผลิตสินค้าเพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยวสามารถทำได้ หากก่อให้เกิดรายได้แก่ชุมชน คิดเป็น ร้อยละ 79.2

การสร้างความเข้าใจและตระหนักในความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแก่คนในชุมชนเป็นสิ่งจำเป็นเพราะทุกคนรู้ดีอยู่แล้ว คิดเป็นร้อยละ 79.5 ผลประโยชน์ที่คนในชุมชนจะได้รับจากการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวไม่ใช่รายได้ที่เพิ่มขึ้นอย่างเดียวเท่านั้น คิดเป็นร้อยละ 79.2 กิจกรรมของการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเริ่มตั้งแต่การให้ข้อมูลท้องถิ่น การเตรียมการจัดการ การวางแผน การควบคุมดูแล การใช้ทรัพยากรธรรมชาติ การมีส่วนร่วมในบริการ และการได้รับประโยชน์ คิดเป็นร้อยละ 77.9 การจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนเป็นหน้าที่ของรัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายใต้ขีดความสามารถของผู้นำชุมชนหรือคนในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 77.7 การท่องเที่ยวคือการท่องเที่ยวที่เน้นการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 77.1 การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวไม่จำเป็นต้องเน้นการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวให้มากที่สุด เช่น ทางเดินเท้า สถานบันเทิง และร้านค้า ขนาดใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 76.1ตามลำดับ ดังตาราง 8

ตาราง 8 แสดงกลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนท้องถิ่นจำแนกตามความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยว

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยว	คำตอบ		
	คำตอบที่ถูกต้อง	ตอบถูก	ตอบผิด
1. ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวถือเป็นสิ่งหนึ่งที่ต้องตระหนักในการจัดการชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว	ถูก	327 (84.9)	58 (15.1)
2. การท่องเที่ยวเป็นการสงวนรักษาสภาพแวดล้อมของชุมชนให้คงอยู่ในสภาพเดิมมากที่สุด	ถูก	320 (83.1)	65 (16.9)
3. การท่องเที่ยวคือ การอนุรักษ์ธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น	ถูก	319 (82)	66 (17.1)

ตาราง 8 (ต่อ)

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาการ ท่องเที่ยว	คำตอบที่ถูกต้อง	คำตอบ	
		ตอบถูก	ตอบผิด
4. นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในชุมชนไม่จำเป็นต้องทำตามกฎระเบียบ ที่ชุมชนกำหนด เพราะนักท่องเที่ยวเป็นผู้นำรายได้เข้ามาสู่ชุมชน	ผิด	317 (82.3)	68 (17.7)
5. หลังจากมีการจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้พัฒนาไปได้ระยะหนึ่งแล้วต้องมีการประเมินผลกระทบต่อพฤติกรรมของสมาชิกในชุมชน	ถูก	316 (82.1)	69 (17.9)
6. การสร้างค่านิยมด้านการท่องเที่ยวอย่างมีคุณค่าให้กับผู้ที่มาท่องเที่ยวในชุมชนถือเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการแหล่งท่องเที่ยว	ถูก	314 (81.6)	71 (18.4)
7. ชุมชนถือเป็นแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น เช่น การทำเกษตรสวนผสม การประมงพื้นบ้าน ป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์ เป็นต้น	ถูก	309 (80.3)	76 (19.7)
8. การสร้างโรงงานอุตสาหกรรมเพื่อผลิตสินค้า เพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยวสามารถทำได้ หากก่อให้เกิดรายได้แก่ชุมชน	ถูก	305 (79.2)	80 (20.8)
9. การสร้างความเข้าใจและตระหนักใน ความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแก่คนในชุมชนเป็นสิ่งไม่จำเป็นเพราะทุกคนรู้ดีอยู่แล้ว	ผิด	306 (79.5)	79 (20.5)
10. ผลประโยชน์ที่คนในชุมชนจะได้รับจากการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวคือรายได้ที่เพิ่มขึ้นอย่าง เดียวเท่านั้น	ผิด	305 (79.2)	80 (20.8)

ตาราง 8 (ต่อ)

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนา การท่องเที่ยว	คำตอบที่ถูกต้อง	คำตอบ	
		ตอบถูก	ตอบผิด
11. การจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนเป็น หน้าที่ของรัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพราะ อยู่นอกเหนือขีดความสามารถของผู้นำชุมชนหรือ คนในชุมชน	ผิด	299 (77.7)	86 (22.3)
12. กิจกรรมของการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเริ่ม ตั้งแต่การให้ข้อมูลท้องถิ่น การเตรียมการจัดการ การวางแผน การควบคุมดูแล การใช้ ทรัพยากรธรรมชาติ การมีส่วนร่วมในบริการ และ การได้รับประโยชน์	ถูก	300 (77.9)	85 (22.1)
13. การท่องเที่ยวคือการท่องเที่ยวที่เน้นการ อนุรักษ์สภาพแวดล้อมเท่านั้น ไม่เกี่ยวกับ วัฒนธรรมท้องถิ่น	ถูก	297 (77.1)	88 (22.9)
14. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวต้องเน้นการ พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ให้มากที่สุด เช่น ทางเดินเท้า สถานบันเทิง และร้านค้า ขนาดใหญ่	ผิด	293 (76.1)	92 (23.9)

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากการศึกษา ข้อเสนอแนะทั่วไปของการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว
มีรายละเอียดดังนี้

ข้อเสนอแนะทั่วไปของการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว พบว่า กลุ่มตัวอย่าง
ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นได้ให้ข้อเสนอแนะทั่วไปของการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวมาก
ที่สุดในเรื่อง การกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับให้เป็นแนวปฏิบัติให้ทราบโดยทั่วกัน เพื่อให้การทำ
กิจกรรมต่างๆ ของทุกกลุ่มคนในชุมชนท้องถิ่นเกิดความ เป็นระเบียบเรียบร้อย และเกิดผลดีต่อ
ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 22.5 รองลงมาได้แก่ การใช้หลัก

ประชาธิปไตยในการปกครอง สร้างผู้นำชุมชน กระจายอำนาจหน้าที่ให้ทุกคนในชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม ทั้งการร่วมกิจกรรม ร่วมรับผิดชอบและรักขอบในการดำเนินการกิจกรรมต่างๆ จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 20.3

ข้อเสนอแนะต่อมาเกี่ยวกับการให้สิทธิประโยชน์พิเศษสำหรับผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการต่างๆ เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยว เพื่อสร้างแรงจูงใจในการร่วมประชุม และร่วมดำเนินการ จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 18.8 การจัดตารางปฏิทินการดำเนินงานโครงการต่างๆ พร้อมระบุรายละเอียดต่างๆ อย่างเป็นลายลักษณ์อักษร เผยแพร่ประกาศอย่างชัดเจน จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 15.2

นอกจากนี้ยังมีการเสนอให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบประเมินผล (Evaluation) และติดตามผล (Monitoring) และชักจูงให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการจัดการท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องจำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 10.1 การเสริมสร้างการทำงานเป็นทีม (Team Work) เพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุผลสำเร็จโดยเร็ว ชุมชนท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 8.0 และการเสริมสร้างโอกาสแก่ผู้สนใจให้เข้ามาแสดงความรู้ความสามารถเพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถพึ่งพาตนเองได้ จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 5.1 ตามลำดับ ดังตาราง 9

ตาราง 9 แสดงกลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนท้องถิ่นจำแนกตามข้อเสนอแนะทั่วไป

ข้อเสนอแนะทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. กำหนดกฎระเบียบข้อบังคับให้เป็นแนวปฏิบัติให้ทราบโดยทั่วกัน เพื่อให้การทำกิจกรรมต่างๆ ของทุกกลุ่มคนในชุมชนท้องถิ่นเกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย และเกิดผลดีต่อส่วนรวมมากกว่าส่วนตน	31	22.5
2. ใช้หลักประชาธิปไตยในการปกครอง สร้างผู้นำชุมชน กระจายอำนาจหน้าที่ให้ทุกคนในชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม ทั้งการร่วมกิจกรรม ร่วมรับผิดชอบและรักขอบในการดำเนินการกิจกรรมต่างๆ	28	20.3
3. ให้สิทธิประโยชน์พิเศษสำหรับผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยว เพื่อสร้างแรงจูงใจในการร่วมประชุมและร่วมดำเนินการ	26	18.8

ตาราง 9 (ต่อ)

ข้อเสนอแนะทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
4. จัดตารางปฏิทินการดำเนินงานโครงการต่าง ๆ พร้อมระบุรายละเอียดต่าง ๆ อย่างเป็นลายลักษณ์อักษร เผยแพร่ประกาศอย่าชัดเจน	21	15.2
5. จัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบประเมินผล (Evaluation) และติดตามผล (Monitoring) และชักจูงให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการการจัดการท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่อง	14	10.1
6. เสริมสร้างการทำงานเป็นทีม (Team Work) เพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุผลสำเร็จโดยเร็ว ชุมชนท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง	11	8.0
7. เสริมสร้างโอกาสแก่ผู้สนใจให้เข้ามาแสดงความรู้ความสามารถเพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถพึ่งพาตนเองได้	7	5.1
รวม	138	100.0

ตอนที่ 5 การทดสอบสมมติฐาน

การศึกษาครั้งนี้ได้ตั้งสมมติฐานดังนี้

สมมติฐานข้อที่ 1 ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นที่มีข้อมูลทั่วไปแตกต่างกัน จะมีการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ที่แตกต่างกัน ในการสมมติฐานข้อที่ 1 สามารถจำแนกย่อยได้ดังนี้

1. ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นที่มีเพศแตกต่างกัน จะมีการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ที่แตกต่างกัน

ผลการทดสอบสมมติฐานด้วย Independent Sample t-test (t-test) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีเพศแตกต่างกัน จะมีการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรีไม่แตกต่างกัน ในด้านร่วมศึกษาค้นหาปัญหา ($t = -0.903, p \geq 0.05$) ร่วมในการวางแผน ($t = 0.735, p \geq 0.05$) ร่วมในการติดตามผล ($t = -0.020, p \geq 0.05$) แต่มีส่วนร่วมในด้านร่วมในการดำเนินงานแตกต่างกัน ($t = -3.704, p < 0.05$) โดยประชาชนในชุมชนท้องถิ่นที่เป็นเพศชาย จะมีการมีส่วนร่วมในการพัฒนา

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ในด้านร่วมในการดำเนินงานน้อยกว่ากลุ่มเพศหญิง

แต่อย่างไรก็ดีทั้งกลุ่มเพศชายและเพศหญิงยังคงมีการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานอยู่ในระดับน้อยด้วยเช่นกัน โดยพบว่าเพศชาย ($\bar{X} = 2.52$) และเพศหญิง ($\bar{X} = 2.55$) ดังตาราง 10

ตาราง 10 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความแตกต่างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำแนกตามเพศ

การมีส่วนร่วมในการพัฒนา การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก	เพศ	n	\bar{x}	S.D.	df	t-test	P
ร่วมศึกษาค้นหาปัญหา	ชาย	130	2.52	0.40	383	-0.903	0.367
	หญิง	255	2.56	0.41			
ร่วมในการวางแผน	ชาย	130	2.53	0.39	383	0.735	0.463
	หญิง	255	2.50	0.39			
ร่วมในการดำเนินงาน	ชาย	130	2.52	0.37	383	-3.704	0.000*
	หญิง	255	2.55	0.39			
ร่วมในการติดตามผล	ชาย	130	2.48	0.36	383	-0.027	0.978
	หญิง	255	2.48	0.38			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

สรุปได้ว่า ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นที่มีเพศแตกต่างกัน จะมีการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ในด้านร่วมในการดำเนินงานที่แตกต่างกันจึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้บางส่วน ส่วนด้านอื่นๆ พบว่าไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

2. ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นที่มีอายุแตกต่างกัน จะมีการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ที่แตกต่างกัน

ผลการทดสอบสมมติฐานด้วย One - way Analysis of Variance (ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 พบว่า อายุแตกต่างกัน จะมีการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว

เชิงนิเวศ ตลาคมน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรีไม่แตกต่างกันในด้านร่วมศึกษาค้นหาปัญหา (F=1.848, $p \geq 0.05$) ร่วมในการวางแผน (F=1.481, $p \geq 0.05$) ร่วมในการติดตามผล (F=0.125, $p \geq 0.05$) แต่พบว่ามีค่าความแตกต่างในด้านร่วมในการดำเนินงาน (F=3.250, $p < 0.05$) เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความแตกต่างรายคู่โดยวิธี LSD พบว่า ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นที่มีอายุ 20-40 ปีจะมีการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลาคมน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ในด้านร่วมในการดำเนินงานมากกว่ากลุ่มอายุ 41 ปี ขึ้นไป

แต่อย่างไรก็ดีทุกๆ ช่วงอายุ ยังคงมีการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานอยู่ในระดับน้อยด้วยเช่นกัน โดยช่วงอายุ 20-30 ปี ($\bar{X} = 2.55$) อายุ 31-40 ปี ($\bar{X} = 2.58$) และอายุ 41 ปีขึ้นไป ($\bar{X} = 2.50$) ดังตาราง 11 และ 12 ตามลำดับ

ตาราง 11 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความแตกต่างของการมีส่วนร่วมในการพัฒนา การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำแนกตามอายุ

การมีส่วนร่วมในการพัฒนา การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลาคมน้ำดำเนินสะดวก	อายุ	n	\bar{X}	S.D.	df	F-test	P
ร่วมศึกษาค้นหาปัญหา	20 – 30 ปี	41	2.63	0.40	384	1.848	0.159
	31 – 40 ปี	181	2.57	0.40			
	41 ปีขึ้นไป	163	2.50	0.42			
ร่วมในการวางแผน	20 – 30 ปี	41	2.52	0.43	384	1.481	0.229
	31 – 40 ปี	181	2.55	0.36			
	41 ปีขึ้นไป	163	2.48	0.40			
ร่วมในการดำเนินงาน	20 – 30 ปี	41	2.55	0.44	384	3.250	0.018*
	31 – 40 ปี	181	2.58	0.37			
	41 ปีขึ้นไป	163	2.50	0.39			
ร่วมในการติดตามผล	20 – 30 ปี	41	2.48	0.38	384	0.125	0.883
	31 – 40 ปี	181	2.47	0.37			
	41 ปีขึ้นไป	163	2.49	0.37			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ตาราง 12 แสดงผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความแตกต่างรายคู่ของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำแนกตามอายุ

การมีส่วนร่วมในการพัฒนา การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก	อายุ	n	\bar{X}	S.D.	อายุ (P)		
					20 – 30 ปี	31 – 40 ปี	41 ปีขึ้นไป
ร่วมในการดำเนินงาน	20 – 30 ปี	41	2.55	0.44	-		
	31 – 40 ปี	181	2.58	0.37	0.62	-	
	41 ปีขึ้นไป	163	2.50	0.39	0.03*	0.04*	-

*คู่ที่แตกต่างกันโดยวิธี LSD

สรุปได้ว่า ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นที่มีอายุแตกต่างกัน จะมีการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ในด้านร่วมในการดำเนินงานที่แตกต่างกันจึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนด้านอื่นๆ พบว่าไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธ สมมติฐานที่ตั้งไว้

3. ท ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน จะมีการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ที่แตกต่างกัน

ผลการทดสอบสมมติฐานด้วย One - way Analysis of Variance (ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน จะมีการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรีไม่แตกต่างกัน ในด้านร่วมศึกษาค้นหาปัญหา ($F= 1.635, p \geq 0.05$) ร่วมในการวางแผน ($F=1.674, p \geq 0.05$) ร่วมในการดำเนินงาน ($F=-0.619, p \geq 0.05$) แต่พบว่ามีความแตกต่างกันในด้านร่วมในการติดตามผล ($F= 3.703, p < 0.05$) เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความแตกต่างรายคู่โดยวิธี LSD พบว่า ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นที่จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา จะมีการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ในด้านร่วมในการติดตามผลน้อยกว่ากลุ่มที่จบการศึกษาในระดับสูงกว่าปริญญาตรี

แต่อย่างไรก็ดีทุกๆ ระดับการศึกษา ยังคงมีการมีส่วนร่วมในการติดตามผลอยู่ในระดับน้อยด้วยเช่นกัน โดยประถมศึกษา/ต่ำกว่า ($\bar{X} = 2.42$) มัธยมศึกษา ($\bar{X} = 2.50$) อนุปริญญา/ปริญญาตรี ($\bar{X} = 2.52$) และสูงกว่าปริญญาตรี ($\bar{X} = 2.62$) ดังตาราง 13 และ 14 ตามลำดับ

ตาราง 13 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความแตกต่างของการมีส่วนร่วมใน
การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำแนกตามระดับการศึกษา

การมีส่วนร่วมในการพัฒนา การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก	ระดับการศึกษา	n	\bar{x}	S.D.	df	F-test	P
ร่วมศึกษาค้นหาปัญหา	ประถมศึกษา/ต่ำกว่า	184	2.50	0.38	384	1.635	0.181
	มัธยมศึกษา	79	2.61	0.44			
	อนุปริญญา/ปริญญาตรี	81	2.56	0.41			
	สูงกว่าปริญญาตรี	41	2.60	0.45			
ร่วมในการวางแผน	ประถมศึกษา/ต่ำกว่า	184	2.47	0.38	384	1.674	0.172
	มัธยมศึกษา	79	2.58	0.38			
	อนุปริญญา/ปริญญาตรี	81	2.54	0.41			
	สูงกว่าปริญญาตรี	41	2.53	0.39			
ร่วมในการดำเนินงาน	ประถมศึกษา/ต่ำกว่า	184	2.53	0.38	384	0.619	0.603
	มัธยมศึกษา	79	2.51	0.41			
	อนุปริญญา/ปริญญาตรี	81	2.59	0.36			
	สูงกว่าปริญญาตรี	41	2.53	0.40			
ร่วมในการติดตามผล	ประถมศึกษา/ต่ำกว่า	184	2.42	0.38	384	3.703	0.012*
	มัธยมศึกษา	79	2.50	0.38			
	อนุปริญญา/ปริญญาตรี	81	2.52	0.33			
	สูงกว่าปริญญาตรี	41	2.62	0.35			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ตาราง 14 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความแตกต่างของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำแนกตามระดับการศึกษา

การมีส่วนร่วม ในการพัฒนา การท่องเที่ยว เชิงนิเวศ ตลาดน้ำ ดำเนินสะดวก	ระดับการศึกษา	n	\bar{X}	S.D.	ระดับการศึกษา (P)		
					ประถมศึกษา/ ต่ำกว่า	มัธยม ศึกษา	อนุปริญญา/ ปริญญาตรี สูงกว่า ปริญญาตรี
ร่วมในการ ติดตามผล	ประถมศึกษา/ ต่ำกว่า	184	2.42	0.38	-		
	มัธยมศึกษา	79	2.50	0.38	0.11	-	
	อนุปริญญา/ ปริญญาตรี	81	2.52	0.33	0.06	0.79	-
	สูงกว่า ปริญญาตรี	41	2.62	0.35	0.03*	0.12	0.17

*คู่ที่แตกต่างกันโดยวิธี LSD

สรุปได้ว่า ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน จะมีการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ในด้านร่วมในการติดตามผลที่แตกต่างกันจึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนด้านอื่นๆ พบว่าไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

4. ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นที่มีอาชีพแตกต่างกัน จะมีการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ที่แตกต่างกัน

ผลการทดสอบสมมติฐานด้วย One - way Analysis of Variance (ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพแตกต่างกัน จะมีการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรีไม่แตกต่างกันในด้านร่วมศึกษาค้นหาปัญหา ($F = 0.827, p \geq 0.05$) ร่วมในการวางแผน ($F = 0.510, p \geq 0.05$) ร่วมในการดำเนินงาน ($F = 1.329, p \geq 0.05$) แต่พบว่ามีความแตกต่างกันในด้านร่วมในการติดตามผล ($F = -3.319, p < 0.05$) เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความแตกต่างรายคู่โดยวิธี LSD พบว่า ประชาชน

ในชุมชนท้องถิ่นที่ประกอบอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ จะมีการมีส่วนร่วมในการพัฒนา การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ในด้านร่วมในการติดตามผลมากกว่า กลุ่มที่ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว อื่นๆ ได้แก่ รับจ้าง เกษตรกรรม แม่บ้าน

แต่อย่างไรก็ดีทุกๆ อาชีพยังคงมีการมีส่วนร่วมในการติดตามผลอยู่ในระดับน้อยด้วย เช่นกัน โดยรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ ($\bar{X} = 2.52$) พนักงานบริษัทเอกชน ($\bar{X} = 2.45$) ค้าขาย/ธุรกิจ ส่วนตัว ($\bar{X} = 2.51$) และอื่นๆ ($\bar{X} = 2.41$) ดังตาราง 15 และ 16 ตามลำดับ

ตาราง 15 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความแตกต่างของการมีส่วนร่วมใน การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำแนกตามอาชีพ

การมีส่วนร่วมในการพัฒนา การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก	อาชีพ	n	\bar{X}	S.D.	df	F-test	P
ร่วมศึกษาค้นหาปัญหา	รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	33	2.62	0.41	384	0.827	0.480
	พนักงานบริษัทเอกชน	57	2.58	0.43			
	ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	191	2.53	0.39			
	อื่นๆ	104	2.53	0.43			
ร่วมในการวางแผน	รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	33	2.57	0.42	384	0.510	0.676
	พนักงานบริษัทเอกชน	57	2.50	0.37			
	ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	191	2.51	0.39			
	อื่นๆ	104	2.50	0.39			
ร่วมในการดำเนินงาน	รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	33	2.62	0.39	384	1.329	0.265
	พนักงานบริษัทเอกชน	57	2.55	0.42			
	ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	191	2.54	0.39			
	อื่นๆ	104	2.49	0.36			
ร่วมในการติดตามผล	รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	33	2.52	0.37	384	3.319	0.021*
	พนักงานบริษัทเอกชน	57	2.45	0.34			
	ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	191	2.51	0.38			
	อื่นๆ	104	2.41	0.36			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ตาราง 16 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความแตกต่างของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำแนกตามอาชีพ

การมีส่วนร่วม	อาชีพ	n	\bar{X}	S.D.	อาชีพ (P)				
					รับราชการ/ พนักงานบริษัท	ค้าขาย/ รัฐวิสาหกิจ	เอกชน	ธุรกิจส่วนตัว	อื่นๆ
การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ									
ตลาดน้ำ									
ดำเนินสะดวก									
ร่วมในการติดตามผล	ราชการ/รัฐวิสาหกิจ	33	2.52	0.37	-				
	พนักงานเอกชน	57	2.45	0.34	0.01*	-			
	ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	191	2.51	0.38	0.03*	0.96	-		
	อื่นๆ	104	2.41	0.36	0.04*	0.08	0.59	-	

*คู่ที่แตกต่างกันโดยวิธี LSD

สรุปได้ว่า ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นที่มีอาชีพแตกต่างกัน จะมีการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ในด้านร่วมในการติดตามผลที่แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนด้านอื่นๆ พบว่าไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

5. ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นที่มีรายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน จะมีการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ที่แตกต่างกัน

ผลการทดสอบสมมติฐานด้วย One - way Analysis of Variance (ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน จะมีการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ไม่แตกต่างกันในด้านร่วมศึกษาค้นหาปัญหา ($F = 0.656, p \geq 0.05$) ร่วมในการวางแผน ($F = 0.697, p \geq 0.05$) ร่วมในการดำเนินงาน ($F = 1.316, p \geq 0.05$) แต่พบว่ามีความแตกต่างกันในด้านร่วมในการติดตามผล ($F = 4.977, p < 0.05$) เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความแตกต่างรายคู่โดยวิธี LSD พบว่า ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นที่มีรายได้ต่อเดือน 10,000 บาทขึ้นไป จะมีการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ในด้านร่วมในการติดตามผลมากกว่ากลุ่มที่มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท

แต่อย่างไรก็ดีทุกๆ ช่วงรายได้ยังคงมีการมีส่วนร่วมในการติดตามผลอยู่ในระดับน้อยด้วยเช่นกัน โดยรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท ($\bar{X} = 2.44$) 5,001-10,000 บาท ($\bar{X} = 2.54$) และ 10,000 บาทขึ้นไป ($\bar{X} = 2.59$) ดังตาราง 17 และ 18 ตามลำดับ

ตาราง 17 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความแตกต่างของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำแนกตามรายได้ต่อเดือน

การมีส่วนร่วมในการพัฒนา การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก	รายได้ต่อเดือน	n	\bar{X}	S.D.	df	F-test	P
ร่วมศึกษาค้นหาปัญหา	ต่ำกว่า 5,000 บาท	48	2.53	0.43	384	0.656	0.520
	5,001 – 10,000 บาท	86	2.56	0.41			
	10,000 ขึ้นไป	251	2.60	0.40			
ร่วมในการวางแผน	ต่ำกว่า 5,000 บาท	48	2.50	0.40	384	0.697	0.499
	5,001 – 10,000 บาท	86	2.55	0.41			
	10,000 ขึ้นไป	251	2.54	0.38			
ร่วมในการดำเนินงาน	ต่ำกว่า 5,000 บาท	48	2.49	0.43	384	1.316	0.269
	5,001 – 10,000 บาท	86	2.60	0.36			
	10,000 ขึ้นไป	251	2.53	0.39			
ร่วมในการติดตามผล	ต่ำกว่า 5,000 บาท	48	2.44	0.36	384	4.977	0.007*
	5,001 – 10,000 บาท	86	2.54	0.34			
	10,000 ขึ้นไป	251	2.59	0.38			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ตาราง 18 แสดงผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความแตกต่างรายคู่ของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำแนกตามรายได้ต่อเดือน

การมีส่วนร่วม ในการพัฒนา การท่องเที่ยว เชิงนิเวศ ตลาดน้ำ ดำเนินสะดวก	รายได้ต่อเดือน	n	\bar{x}	S.D.	รายได้		
					ต่ำกว่า 5,000 บาท	5,001-10,000 บาท	10,000 ขึ้นไป
รวม	ต่ำกว่า 5,000 บาท	48	2.44	0.36	-	-	-
ในการติดตามผล	5,001-10,000 บาท	86	2.54	0.34	0.42	-	-
	10,000 ขึ้นไป	251	2.59	0.38	0.00*	0.08	-

*คู่ที่แตกต่างกันโดยวิธี LSD

สรุปได้ว่า ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นที่มีรายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน จะมีการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ในด้านร่วมในการติดตามผลที่แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนด้านอื่นๆ พบว่าไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

6. ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นที่มีระยะเวลาที่อาศัยแตกต่างกัน จะมีการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ที่แตกต่างกัน

ผลการทดสอบสมมติฐานด้วย One - way Analysis of Variance (ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่แตกต่างกัน จะมีการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรีไม่แตกต่างกัน ในด้านร่วมศึกษาค้นหาปัญหา ($F= 1.932, p \geq 0.05$) ร่วมในการวางแผน ($F= 0.640, p \geq 0.05$) ร่วมในการดำเนินงาน ($F= 0.384, p \geq 0.05$) แต่พบว่ามีค่าความแตกต่างกันในด้านร่วมในการติดตามผล ($F=3.230, p < 0.05$) เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความแตกต่างรายคู่โดยวิธี LSD พบว่า ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านคลองสนมาเป็นระยะเวลา 6 ปี ขึ้นไป หรืออยู่มาตั้งแต่เกิดจะมีการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ในด้านร่วมในการติดตามผลมากกว่ากลุ่มที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านคลองสนมาเป็นระยะเวลาต่ำกว่า 5 ปี

แต่อย่างไรก็ดีทุกๆ ระยะเวลาที่พักอาศัยอยู่ ยังคงมีการมีส่วนร่วมในการติดตามผลอยู่ในระดับน้อยด้วยเช่นกัน โดยระยะเวลาที่อาศัยอยู่ต่ำกว่า 5 ปี ($\bar{X} = 2.46$) 6 ปีขึ้นไป ($\bar{X} = 2.47$) และอยู่มาตั้งแต่เกิด ($\bar{X} = 2.55$) ดังตาราง 19 และ 20 ตามลำดับ

ตาราง 19 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความแตกต่างของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำแนกตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่

การมีส่วนร่วมในการพัฒนา การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก	ระยะเวลาที่ อาศัยอยู่	n	\bar{X}	S.D.	df	F-test	P
ร่วมศึกษาค้นหาปัญหา	ต่ำกว่า 5 ปี	26	2.53	0.36	399	1.932	0.146
	6 ปีขึ้นไป	251	2.70	0.41			
	อยู่มาตั้งแต่เกิด	108	2.54	0.41			
ร่วมในการวางแผน	ต่ำกว่า 5 ปี	26	2.50	0.36	399	0.640	0.528
	6 ปีขึ้นไป	251	2.54	0.40			
	อยู่มาตั้งแต่เกิด	108	2.55	0.36			
ร่วมในการดำเนินงาน	ต่ำกว่า 5 ปี	26	2.54	0.38	399	0.384	0.681
	6 ปีขึ้นไป	251	2.61	0.40			
	อยู่มาตั้งแต่เกิด	108	2.54	0.36			
ร่วมในการติดตามผล	ต่ำกว่า 5 ปี	26	2.46	0.39	399	3.230	0.019*
	6 ปีขึ้นไป	251	2.47	0.38			
	อยู่มาตั้งแต่เกิด	108	2.55	0.33			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ตาราง 20 แสดงผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความแตกต่างรายคู่ของการมีส่วนร่วม
ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำแนกตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่

การมีส่วนร่วมในการพัฒนา การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก	ระยะเวลาที่ อาศัยอยู่	n	\bar{x}	S.D.	ระยะเวลาที่อาศัยอยู่		
					ต่ำกว่า 5 ปี	6ปีขึ้นไป	อยู่มาตั้งแต่ เกิด
ร่วมในการติดตามผล	ต่ำกว่า 5 ปี	26	2.46	0.39	-		
	6ปีขึ้นไป	251	2.47	0.38	0.04*	-	
	อยู่มาตั้งแต่เกิด	108	2.55	0.33	0.33*	0.06	-

*คู่ที่แตกต่างกันโดยวิธี LSD

สรุปได้ว่า ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นที่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่แตกต่างกัน จะมีการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ในด้านร่วมในการติดตามผลที่แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนด้านอื่นๆ พบว่าไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานข้อที่ 2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

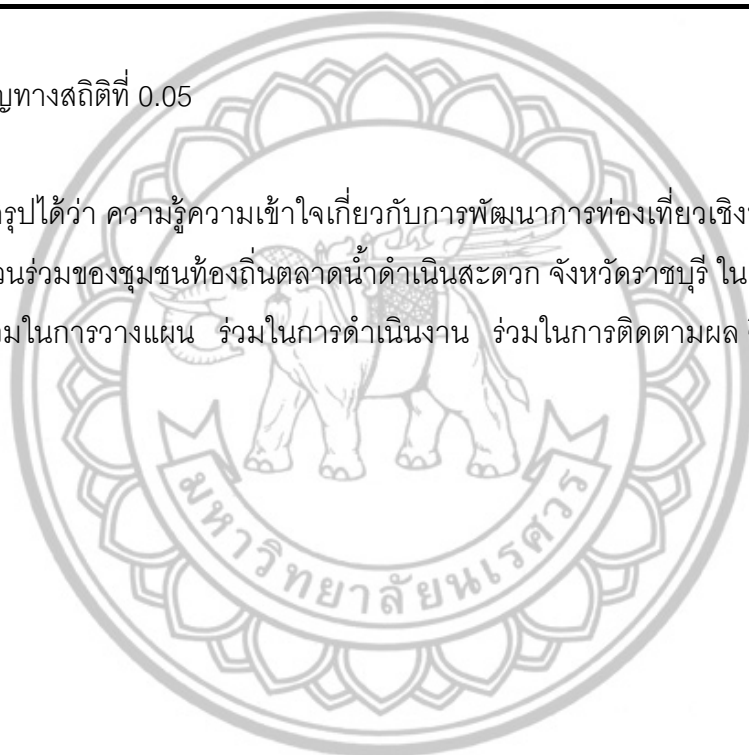
ผลการทดสอบสมมติฐานด้วย Pearson Product Moment Correlation ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 พบว่า ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ในด้านร่วมศึกษาค้นหาปัญหา ($r=0.308$) และการร่วมในการวางแผน ($r=0.424$) ร่วมในการดำเนินงาน ($r=0.305$) และด้านร่วมในการติดตามผล ($r=0.267$) โดยมีขนาดความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ นั่นคือ ถ้าประชาชนในชุมชนท้องถิ่นมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศดี จะมีการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ในด้านร่วมศึกษาค้นหาปัญหา ร่วมในการวางแผน ร่วมในการดำเนินงาน ร่วมในการติดตามผล ค่อยๆ มากขึ้น ดังตาราง 21

ตาราง 21 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนา
การท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร	r	P	ระดับ
ความรู้ความเข้าใจ X ร่วมศึกษาค้นหาปัญหา	0.308*	0.000	ต่ำ
ความรู้ความเข้าใจ X ร่วมในการวางแผน	0.424*	0.000	ต่ำ
ความรู้ความเข้าใจ X ร่วมในการดำเนินงาน	0.305*	0.000	ต่ำ
ความรู้ความเข้าใจ X ร่วมในการติดตามผล	0.267*	0.000	ต่ำ

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

สรุปได้ว่า ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ในด้านร่วมศึกษาค้นหาปัญหา ร่วมในการวางแผน ร่วมในการดำเนินงาน ร่วมในการติดตามผล จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

บทที่ 5

บทสรุป

การศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มีวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี จำแนกตามข้อมูลทั่วไปของประชาชนในชุมชน
2. เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประชาชนในชุมชนกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะของประชาชนในชุมชน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยสอบถามกลุ่มตัวอย่างเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้นำชุมชน และประชาชน จำนวนทั้งสิ้น 385 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสถิติสำเร็จรูป โดยใช้ค่าสถิติอันได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequencies Distribution) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation), ค่าสถิติ t-test (Independent Sample t-test), ค่าสถิติ One-way Analysis of Variance (ANOVA) และค่าสถิติ Pearson Product Moment Correlation ในการสรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปพบว่า กลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนท้องถิ่นส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา ประกอบอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว จำนวนมากที่สุด โดยส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน 10,000 บาทขึ้นไป อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านคลองสนนานมาเป็นระยะเวลา 11 ปีขึ้นไป เป็นจำนวนมาก

การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี พบว่า กลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ในระดับปานกลาง โดยมีส่วนร่วมปานกลางในด้านร่วมศึกษาค้นหาปัญหา ด้านร่วมในการดำเนินงาน ด้านร่วมในการวางแผน และมีส่วนร่วมน้อยในด้านร่วมในการติดตามผล ตามลำดับ

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยว เมื่อพิจารณาตามรายข้อคำถามพบว่า มีความรู้ความเข้าใจระดับมากจำนวน 5 เรื่อง ได้แก่

1. ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวถือเป็นสิ่งหนึ่งที่ต้องตระหนักในการจัดการชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว
2. การท่องเที่ยวเป็นการสงวนรักษาสภาพแวดล้อมของชุมชนให้คงอยู่ในสภาพเดิมมากที่สุด
3. การท่องเที่ยวคือ การอนุรักษ์ธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น
4. นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในชุมชนจำเป็นต้องทำตามกฎระเบียบที่ชุมชนกำหนด เพราะนักท่องเที่ยวเป็นผู้นำรายได้เข้ามาสู่ชุมชน
5. หลังจากมีการจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้พัฒนาไปได้ระยะหนึ่งแล้วต้องมีการประเมินผลกระทบต่อพฤติกรรมของสมาชิกในชุมชน ตามลำดับ

นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนท้องถิ่นยังได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี จำนวนมากที่สุด 3 เรื่องด้วยกัน ได้แก่ การกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับให้เป็นแนวปฏิบัติให้ทราบโดยทั่วกัน เพื่อให้การทำกิจกรรมต่างๆ ของทุกกลุ่มคนในชุมชนท้องถิ่นเกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย และเกิดผลดีต่อส่วนรวมมากกว่าส่วนตน รองลงมาได้แก่ การใช้หลักประชาธิปไตยในการปกครอง สร้างผู้นำชุมชน กระจายอำนาจหน้าที่ให้ทุกคนในชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม ทั้งการร่วมกิจกรรม ร่วมรับผิดชอบในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ และการให้สิทธิประโยชน์พิเศษสำหรับผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการต่างๆ เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยว เพื่อสร้างแรงจูงใจในการร่วมประชุมและร่วมดำเนินการ ตามลำดับ

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 พบว่า

สมมติฐานข้อที่ 1 ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นที่มีข้อมูลทั่วไปแตกต่างกัน จะมีการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ที่แตกต่างกัน สรุปได้ว่า ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นที่มีเพศ อายุ แตกต่างกัน จะมีการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ในด้านร่วมในการดำเนินงานที่แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนด้านอื่นๆ พบว่าไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ และประชาชนในชุมชนท้องถิ่นที่มีระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่แตกต่างกัน จะมีการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลาดน้ำ

ดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ในด้านร่วมในการติดตามผลที่แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนด้านอื่นๆ พบว่าไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานข้อที่ 2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

สรุปได้ว่า ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ในด้านร่วมศึกษาค้นหาปัญหา ร่วมในการวางแผน ร่วมในการดำเนินงาน ร่วมในการติดตามผล จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยนำประเด็นสำคัญมาใช้ในการอภิปรายผลดังนี้

การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี พบว่า กลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.52$) ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากการกำหนดให้ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนา เป็นโอกาสในการคืนอำนาจการจัดการทรัพยากรให้กับผู้เป็นเจ้าของ คนในท้องถิ่นจึงควรได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนตัดสินใจนับตั้งแต่การท่องเที่ยวควรจะเป็นในลักษณะใด ปริมาณของนักท่องเที่ยวที่ชุมชนต้องการ กำหนดอัตราการขายตั๋วที่สม่าเสมอ ตลอดจนมีหน้าที่ควบคุมดูแลคุณภาพของสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรให้อยู่ในสภาพที่ดีอยู่เสมอ ผลตอบแทนของชุมชนในท้องถิ่นเกิดจากการตกลงร่วมกันของแต่ละแห่งว่าควรเป็นรูปแบบใด สอดคล้องกับงานวิจัยของ อาคม อาจแสง กล่าวว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมการพัฒนาต่างๆ เกิดขึ้นได้ในหลายลักษณะ หลายรูปแบบหลายวิธีการแตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ทำให้นิยามและความหมายของการมีส่วนร่วมต่างกันไปบ้าง ตามความเข้าใจและประสบการณ์ของแต่ละบุคคล

การมีส่วนร่วมของประชาชนควรมีลักษณะจำกัดเฉพาะในระบบเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองหนึ่งๆ โดยมีส่วนร่วมปานกลางในด้านร่วมศึกษาค้นหาปัญหา ($\bar{X} = 2.55$) ด้านร่วมในการดำเนินงาน ($\bar{X} = 2.54$) ด้านร่วมในการวางแผน ($\bar{X} = 2.51$) และมีส่วนร่วมน้อยในด้านร่วมในการติดตามผล ($\bar{X} = 2.48$) ตามลำดับ ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจาก การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นหรือในกระบวนการของชุมชนท้องถิ่น ย่อมสร้างให้เกิดการเรียนรู้ได้ตั้งแต่เริ่มโครงการจนถึงสิ้นสุดโครงการและสร้างพลังผลักดันให้ริเริ่มโครงการหรือการดำเนินงานอื่นๆ ได้อีก กระบวนการเข้าร่วมของประชาชนและพัฒนาการที่เกิดขึ้น กำหนดเป้าหมายและ

ยุทธศาสตร์ของการพัฒนาตลอดจนการจัดสรรและควบคุมการใช้ทรัพยากร สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมควร สุรภาพพิศิษฐ์ กล่าวว่าการร่วมประชุมวางแผนการดำเนินงาน โดยการแสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะ การร่วมดำเนินงานตามแผนงานที่กำหนดไว้ โดยการเสียสละกำลังแรงงาน วัสดุ บริจาคเงิน หรือทรัพยากรใดๆ ที่มีอยู่ในชุมชน การร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์คือการเข้าร่วมในการใช้ประโยชน์ และการร่วมในการติดตามผลงาน

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยว พบว่า กลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยว ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีความแตกต่างไปจากการท่องเที่ยวทั่วๆ ไปที่มุ่งเน้นผลที่เกิดขึ้นทางด้านเศรษฐกิจเพียงด้านเดียว แต่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมไปพร้อมๆ กับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดผลดีต่อชุมชนท้องถิ่น และชุมชนเหล่านั้นย่อมจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ อิทธิพล อิศรางกูร ณ อยุธยา ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการส่งเสริมความร่วมมือด้านป่าไม้ อำเภอภูคา จังหวัดสกลนคร กล่าวว่า การศึกษาเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ที่ช่วยให้คนเกิดความคิด ความเข้าใจในสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ตนอาศัยอยู่คนที่มีการศึกษาสูงมักจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมมากกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า

การศึกษาจะเป็นตัวกำหนดการมีส่วนร่วมของประชาชนชุมชนในท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยมีความรู้ความเข้าใจระดับมากจำนวน 5 เรื่อง ได้แก่ ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวถือเป็นสิ่งหนึ่งที่ต้องตระหนักในการจัดการชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว (ร้อยละ 84.9) รองลงมาได้แก่ การท่องเที่ยวเป็นการสงวนรักษาสภาพแวดล้อมของชุมชนให้คงอยู่ในสภาพเดิมมากที่สุด (ร้อยละ 83.1) การท่องเที่ยวคือ การอนุรักษ์ธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น (ร้อยละ 82.9) นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในชุมชนจำเป็นต้องทำตามกฎระเบียบที่ชุมชนกำหนด เพราะนักท่องเที่ยวเป็นผู้นำรายได้เข้ามาสู่ชุมชน (ร้อยละ 82.3) และหลังจากมีการจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้พัฒนาไปได้ระยะหนึ่งแล้วต้องมีการประเมินผลกระทบต่อพฤติกรรมของสมาชิกในชุมชน (ร้อยละ 82.1) ตามลำดับ ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องเป็นการท่องเที่ยวที่มีการตลาดบริการท่องเที่ยวครบตามเกณฑ์แห่งการอนุรักษ์อย่างแท้จริง โดยยึดหลักที่ว่าธุรกิจการท่องเที่ยวต้องเน้นในเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สบสุข ลีละบุตร กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมต่างกัน เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ต้องทำงานหาเลี้ยงครอบครัว

นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนท้องถิ่นยังได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี จำนวนมากที่สุด 3 เรื่องด้วยกัน ได้แก่ การกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับให้เป็นแนวปฏิบัติให้ทราบโดยทั่วกัน เพื่อให้การทำกิจกรรมต่างๆ ของทุกกลุ่มคนในชุมชนท้องถิ่นเกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย และเกิดผลดีต่อส่วนรวมมากกว่าส่วนตน คิดเป็นร้อยละ 22.5 รองลงมาได้แก่ การใช้หลักประชาธิปไตยในการปกครอง สร้างผู้นำชุมชน กระจายอำนาจหน้าที่ให้ทุกคนในชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม ทั้งการร่วมกิจกรรม ร่วมรับผิดชอบและรับชอบในการดำเนินการกิจกรรมต่างๆ คิดเป็น ร้อยละ 20.3 และการให้สิทธิประโยชน์พิเศษสำหรับผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการต่างๆ เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยว เพื่อสร้างแรงจูงใจในการร่วมประชุมและร่วมดำเนินการ คิดเป็น ร้อยละ 18.8 ตามลำดับ ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมการพัฒนาต่างๆ เช่น กิจกรรมทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม เกิดขึ้นได้ในหลายลักษณะ หลายรูปแบบ หลายวิธีการแตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ ตามความเข้าใจและประสบการณ์ของแต่ละบุคคล การมีส่วนร่วมของประชาชนควรมีลักษณะจำกัดเฉพาะในระบบเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองหนึ่งๆ เท่านั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ อาคม อาจแสง กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในการเข้ามาเกี่ยวข้องโดยสมัครใจและเป็นประชาธิปไตย เพื่อให้เกิดความพยายามพัฒนาการแบ่งสรรผลประโยชน์จากการพัฒนาโดยเท่าเทียมกัน และการตัดสินใจเพื่อกำหนดเป้าหมาย กำหนดนโยบาย และการวางแผนการดำเนินการโครงการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 พบว่า

สมมติฐานข้อที่ 1 ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นที่มีข้อมูลทั่วไปแตกต่างกัน จะมีการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ที่แตกต่างกัน

สรุปได้ว่า ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นที่มีเพศ อายุ แตกต่างกัน จะมีการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ในด้านร่วมในการดำเนินงานที่ต่างกัน ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากเพศ และ อายุ มีส่วนในการกำหนดบทบาทและโอกาสที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในสังคม ผู้ที่เป็นเพศชาย จะมีความพร้อมในการเสียสละเวลาหรือเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่ชุมชนจัดขึ้นมากกว่าผู้เป็นเพศหญิง เพศจะเป็นตัวกำหนดการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สอดคล้องกับงานวิจัยของ นาคมน ธีรสุวรรณจักร (2551) กล่าวว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพศเป็นปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สมมติฐานข้อที่ 2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

สรุปได้ว่า ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ในด้านร่วมศึกษาค้นหาปัญหา ร่วมในการวางแผน ร่วมในการดำเนินงาน ร่วมในการติดตามผล จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจาก ลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสอดคล้องกับแนวคิดของ Cohen, John M. and Uphoff, Normal T. เป็นแนวคิดที่เป็นระบบและสอดคล้องกับระบบของการพัฒนาในระดับชุมชนในชนบทมากที่สุด จึงผสมผสานแนวคิดและจำแนกลักษณะการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประกอบด้วยการมีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหาของประชาชนในชุมชนท้องถิ่น การมีส่วนร่วมในการวางแผนของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นในการร่วมประชุมวางแผน และแสดงความคิดเห็นในการกำหนดนโยบายที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การมีส่วนร่วมในการดำเนินการของประชาชนชุมชนท้องถิ่นในการร่วมทำประโยชน์และกิจกรรมของชุมชนตามกำลังความสามารถของตน และการมีส่วนร่วมในการติดตามผล ตรวจสอบ ประเมินผลของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นในโครงการต่างๆ รวมทั้งการดูแลรักษาผลประโยชน์ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ข้อจำกัดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้อาศัยแบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งเป็นการติดต่อแบบทางเดียว (One way Communication) ขาดการปฏิสัมพันธ์โต้ตอบระหว่างผู้ถามและผู้ให้ข้อมูล เมื่อเทียบกับการใช้แบบสัมภาษณ์ (Schedule Interviewing) ซึ่งมีลักษณะตอบแบบแสดงข้อคิดเห็น เหตุและผลมากกว่า อันมีผลให้ข้อมูลที่ได้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้เป็นอย่างดีเท่าที่ควร

นอกจากนี้ผู้ตอบแบบสอบถามยังมีปัญหาในเรื่องของการอ่านและทำความเข้าใจกับคำถาม เนื่องจากว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นผู้จบการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษา และมีบางท่านที่ไม่ได้เข้ารับการศึกษาอีกด้วย ทำให้เข้าใจกับคำถามได้ค่อนข้างยาก ประกอบกับตัวแบบสอบถามค่อนข้างถามคำถามที่มีความซับซ้อน จึงอาจมีผลทำให้ข้อมูลคาดเคลื่อนขึ้นได้

ข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาครั้งนี้ได้แบ่งข้อเสนอแนะออกเป็น 2 ส่วนดังนี้

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

จากผลการวิจัยได้นำเสนอแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องผลักดันนโยบายการประชุม ระดมสมอง คนในชุมชนท้องถิ่น สรรหาผู้นำผู้มีความรู้เพื่อนำการวิเคราะห์ในลักษณะแผนภาพ (Road Map) นำมาใช้ในค้นหาและแก้ปัญหาในภาพใหญ่ลงไปภาพย่อยๆ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นของคนในชุมชนทำให้เกิดมุมมองของปัญหาที่แท้จริง เนื่องจากยึดคนในชุมชนท้องถิ่นเป็นศูนย์กลาง แทนการวิเคราะห์โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือเพียงผู้นำชุมชนกลุ่มน้อยเท่านั้น ทั้งนี้เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า ด้านร่วมศึกษาค้นหาปัญหา มีส่วนร่วมระดับน้อยเกี่ยวกับการได้ร่วมวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการดำเนินการของชมรมในชุมชน

2. จากผลการวิจัยพบว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องผลักดันนโยบายการจัดทำแผนปฏิบัติงาน (Action Plan) ตารางการดำเนินงาน คู่มือปฏิบัติงาน (Operation Manual) เพื่อทดแทนหน้าที่ที่ขาด และกำหนดตัวผู้รับผิดชอบอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรชัดเจน มีทีมที่ปรึกษาคอยชี้แนะแนวทางแก้ปัญหา สามารถเข้าถึงและพบตัวได้ง่าย ซึ่งการจัดทำแผนงานควรอาศัยคนในชุมชนท้องถิ่นทุกฝ่าย ทั้งเจ้าหน้าที่รัฐ ผู้นำท้องถิ่น และประชาชนในท้องถิ่นในการแสดงความคิดเห็นและเคารพเสียงส่วนใหญ่โดยยึดหลักประชาธิปไตยในการดำเนินการ ทั้งนี้เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า ด้านร่วมในการวางแผน มีส่วนร่วมระดับน้อยเกี่ยวกับการได้ร่วมเสนอแนะแนวทางการท่องเที่ยวแก่ผู้นำชุมชน การได้ร่วมตัดสินใจในการกำหนดนโยบายและแผนงานในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน และการได้ร่วมให้คำปรึกษาในการจัดทำแผนงาน / โครงการ ของชุมชน ตามลำดับ

3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องผลักดันนโยบายการเสริมสร้างกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ที่ดี ระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐ ผู้นำและคนในชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วม (Participation) ทั้งร่วมคิด ร่วมกระทำ และร่วมแก้ปัญหาด้วยกัน เกิดชุมชนเข้มแข็ง ทุกคนต่างเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน เสริมสร้างภาวะผู้นำ การทำงานเป็นทีม การแบ่งกระจายงาน การเข้าถึง ติดต่อประสานงานกับบุคคลหรือหน่วยงาน/องค์กรที่เกี่ยวข้องได้ง่าย ตลอดจนเสริมแรงจูงใจแก่ผู้ห่มเทหรือบุคคลต้นแบบทั้งผลตอบแทนในรูปตัวเงิน หรือไม่ใช้ตัวเงินเพื่อให้ผู้อื่นได้ยึดเป็นแนวปฏิบัติทั่วกัน ทั้งนี้เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า ด้านร่วมในการดำเนินงาน มีส่วนร่วมระดับน้อยเกี่ยวกับการได้ร่วมประสานงานกับหน่วยงานหรือองค์กรธุรกิจเพื่อมาพัฒนาชุมชน และการได้ร่วมเป็นผู้นำ

เพื่อนบ้านหรือประชาชนในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่มีขึ้นในชุมชนตามลำดับ

4. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องผลักดันนโยบายการประเมินผล (Evaluation) ทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการดำเนินกิจกรรมโครงการ พร้อมทั้งติดตามผล (Monitoring) อย่างสม่ำเสมอต่อเนื่อง ความเป็นเอกภาพ เพื่อให้อยู่ภายในกรอบ ตลอดจนกำหนดรูปแบบการประเมินติดตามผลอย่างเป็นแบบแผนมีขั้นตอนที่ชัดเจนเพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ทดแทนกันได้ ทั้งนี้เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า ด้านร่วมในการติดตามผล มีส่วนร่วมระดับน้อยเกี่ยวกับการได้ร่วมตอบคำถาม และชี้แจงรายละเอียดของแผนงาน / โครงการ / กิจกรรมต่างๆ ของชุมชน การได้ร่วมติดตามการปฏิบัติงานของชุมชนให้เป็นไปตามแผนงานที่ชุมชนวางไว้ การได้ร่วมติดตามผลการประชุมของอบต. หรือกลุ่มต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในชุมชน การได้ร่วมติดตามการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) หรือคณะกรรมการกลุ่มต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในชุมชนตามลำดับ

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี กับตลาดน้ำอื่นๆ เช่น ตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดราชบุรี ตลาดน้ำดอนหวายหรือตลาดน้ำตลิ่งชัน จังหวัดกรุงเทพมหานคร เป็นต้น เพื่อแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนท้องถิ่นที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ชัดเจนขึ้น อันมาใช้ในการเสริมสร้างให้เกิดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนท้องถิ่นขึ้น

2. ควรศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี เพื่อนำเสนอรูปแบบที่เหมาะสมเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยว อีกทั้งยังสามารถนำมาประยุกต์/ปรับใช้ให้เหมาะกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศอื่นๆ ได้ด้วย

3. ควรศึกษาความคาดหวังและการรับรู้ของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี เพื่อประเมิน ความพึงพอใจจากส่วนต่างของสิ่งที่ได้รับและสิ่งที่คาดหวัง อันนำมาข้อมูลที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในการวางแผน ปรับปรุงและพัฒนา รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้มีความเหมาะสม

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กฤษฎา ยะการ. (2543). **ความต้องการการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประชาชน ตำบลแม่ทราย อำเภอร่องวาง จังหวัดแพร่**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- เกรียงศักดิ์ ปัทมเรขา. (2551). **ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของสหกรณ์**. รายงานวิจัยภาควิชาพัฒนากาเกษตร คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. สงขลา.
- สำนักปลัดกระทรวง กระทรวงมหาดไทย. (2541). **โครงการศึกษาวิจัยการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมภาคเหนือและสถาบันตำรวจราชานุกาพ**. รายงานความก้าวหน้าโครงการศึกษาแนวทางการบริหารและจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนบุคคล (อบต.) และสภาตำบล (สต.). กรุงเทพฯ.
- เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. (2547). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา**. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภา การพิมพ์.
- ชูใจ คูหารัตนไชย. (2542). **สถิติเบื้องต้น (Introduction to statistics)**. กรุงเทพฯ: ภาควิชาสถิติประยุกต์, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีมหานคร.
- นาคม ธีรสุวรรณจักร. (2551). **ความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นต่อการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี**. วิทยานิพนธ์ วท.ม., มหาวิทยาลัยมหิดล. กรุงเทพฯ.
- นำชัย ทนุผล. (2549). **แนวคิดและวิธีการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : เอกสารประกอบการสอน วิชา พท 322 (พิมพ์ครั้งที่ 3)**. คณะธุรกิจการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- บัญชา ชื่นประภาณุสรณ์. (2544). **เปิดเมืองเวียงแหง**. ในกินรี ฉบับที่ 18. กรุงเทพฯ: การบินไทย.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2551). **การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ : เอกสารประกอบการสอนภาคเรียนที่ 1/2551**. คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เชียงใหม่.
- ปัญญา ธนะสัมบูรณ์. (2545). **ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาชนบทและชุมชนตามข้อเสนอของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดปทุมธานี**. วิทยานิพนธ์ วท.ม., มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

- ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. (2545). **กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา.**
กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ราตรี โตเฟ่งพัฒน์ (2543). **ตลาดน้ำ : วิถีชีวิตของเกษตรกรภาคกลาง.** กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ลม ทรัพย์เจริญ. 2544. **การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในชนบทในประเทศไทย**
ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร. วิทยานิพนธ์
ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- พงษ์ศักดิ์ ฉัตรเตชะ. (2550). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ใน**
พื้นที่ป่าอนุรักษ์ : พื้นที่อุทยานแห่งชาติแม่โท อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่.
วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- พรทิพย์ ตั้งคนานุกุลชัย. (2551). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากร**
ป่าอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาโครงการป่าชุมชนบ้านน้ำหრა อำเภอควนกาหลง
จังหวัดสตูล. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,
กรุงเทพฯ.
- พัชนี นารถประชา และคณะ. (2550). **หยั่งรากชีวิตชนบท.** ถอดความโดย สุนทร สุนันท์ชัย
และคณะ.
- พิสันต์ ธนะสารสมบูรณ์. (2542). **การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์**
สิ่งแวดล้อม ศิลปกรรม ศึกษากรณี เกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี.
วิทยานิพนธ์ วท.ม., มหาวิทยาลัยมหิดล, กรุงเทพฯ.
- ไพจิตร ไตรวงศ์ย่อย. (2548). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน**
ศึกษากรณี บ้านป่าลัน ตำบลปงน้อย อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย.
วิทยานิพนธ์ วท.ม., มหาวิทยาลัยมหิดล, กรุงเทพฯ.
- มาณะ ขิตตะสังคะ. (2552). **การพัฒนาสตรีชนบทในประเทศไทย.** ในเอกสารประกอบ
คำบรรยาย. กรุงเทพฯ: สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศุภราภรณ์ ธรรมชาติ. (2551). **การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์ทรัพยากร**
ชายฝั่ง ศึกษากรณีอำเภอละงู จังหวัดสตูล. วิทยานิพนธ์ วท.ม.,
มหาวิทยาลัยมหิดล, กรุงเทพฯ.
- ศักดิ์ พุกกะศรี. (2545). **การดำเนินชีวิตและทัศนคติที่มีต่อสิ่งแวดล้อมของประชาชนใน**
ชุมชน แก้วแสง เขตเทศบาลเมืองสงขลา. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.,
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

- สถาพร อธิพิพงษ์. (2546). **การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสภาตำบลในการอนุรักษ์ป่าชายเลน : ศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอกำแพงใหม่ และกิ่งอำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี**. วิทยานิพนธ์ วท.ม., มหาวิทยาลัยมหิดล, กรุงเทพฯ.
- สบสุข ลีละบุตร. (2543). **การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมกรณีศึกษา เกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี**. วิทยานิพนธ์ วท.ม., มหาวิทยาลัยมหิดล, กรุงเทพฯ.
- โสภา ชูพิกุลชัย. (2551). **จิตวิทยาทั่วไป**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สมชาย วิริกรมย์กุล. (2543). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน กรณีศึกษาป่าชุมชนบานโคกสันติสุข ตำบลวังหมี่ อำเภอลำลูกเกด จังหวัดนครราชสีมา**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยมหิดล, กรุงเทพฯ.
- สมศักดิ์ เตชะเอราวัณ. (2544). **การจัดการธุรกิจบ้านพักแบบชุมชนมีส่วนร่วม กรณีศึกษาบ้านแม่กำปอง กิ่งอำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- สุริยา ยี่ขุน. (2544). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในระบบป่าชุมชน ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลศรีละกอ อำเภोजักราช จังหวัดนครราชสีมา**. วิทยานิพนธ์ วท.ม., มหาวิทยาลัยมหิดล, กรุงเทพฯ.
- สุวรรณณี คงทอง. (2546). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนในท้องที่อำเภอสิเกา จังหวัดตรัง**. วิทยานิพนธ์ วท.ม., มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- อารงค์ สุทธาศาสน์. (2547). **ปฏิบัติการวิจัยสังคมศาสตร์**. กรุงเทพฯ: เจ้าพระยาการพิมพ์.
- อิทธิพล อิศรางกูร ณ อยุธยา. (2546). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการส่งเสริมความร่วมมือด้านป่าไม้ อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- อรวรรณ พันธุ์เนตร. (2551). **การประเมินความต้องการมีส่วนร่วมและความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวของประชาชน กรณีบ้านหาดไคร้ ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- Bernard, Alvin. (1985). *Rural Sociology*. New York: Mc Graw Hill Book.
- Cohen, John M. and Uphoff, Normal T. (1980). *Participations Place in Rural Development: Seeking Clarity Through Specilicity*. World Development.

Delen Corazon Almag. (1977). **People Participation**. Philippine Encyclopedia of Social Works.

Erwin, William. (1976). **Participation Management Concept theory and Implementation**. Atlanta ; Georgia University.

Kasperson, RE. and Breitbat. (1985). **Rural Development Participation Conceptual Measures for Project Design**. Rural Development Committee. Carnell University.

Kaufman, H.F. (1949). **Partieipation Organized Activities in Selected Kentucky Localites**. Agricultural Experiment Station Bulletins.

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยนเรศวร

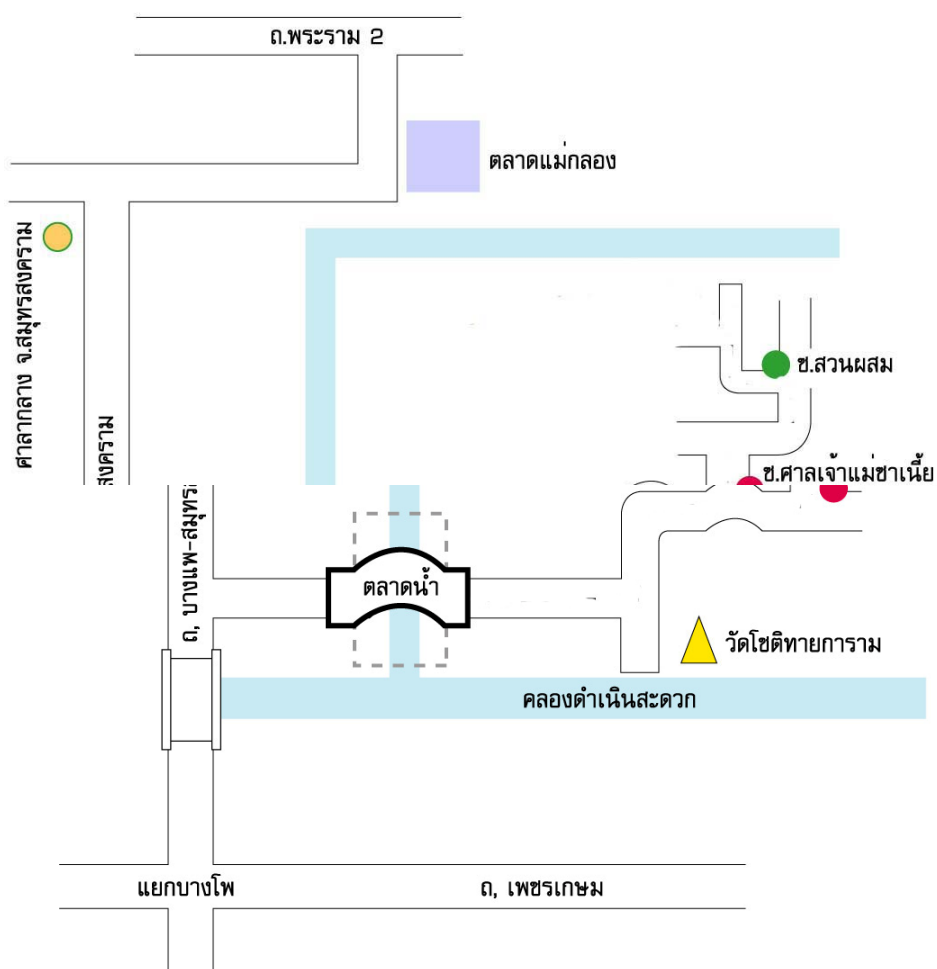
1. อาณาเขตของตำบลดำเนินสะดวก

ทิศเหนือ ติด ตำบลท่าหนด

ทิศใต้ ติด ตำบลตาหลวง

ทิศตะวันออก ติด ตำบลศรีสุราษฎร์ และตำบลขุนพิทักษ์

ทิศตะวันตก ติด ตำบลสีหิมน

ภาพ 3 แสดงแผนที่แสดงคลองดำเนินสะดวก

2. ลักษณะด้านภูมิศาสตร์

อำเภอดำเนินสะดวกมีเนื้อที่ประมาณ 222 ตารางกิโลเมตร มีคลองซอยประมาณ 200 คลอง สภาพอากาศโดยทั่วไปเป็นแบบมรสุมมี 3 ฤดู คือ ฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาว พื้นที่ทางทิศเหนือเป็นพื้นที่ดอนแต่มีไม่มากนัก ส่วนมากจะเป็นที่ลุ่มอาศัยน้ำฝนและน้ำจากคลองชลประทานและตามคลองซอยต่างๆ พื้นที่ส่วนได้เป็นที่ราบลุ่มมีน้ำหล่อเลี้ยงตลอดปี

3. ด้านเศรษฐกิจ

อาชีพหลัก ได้แก่

1. ทำสวนผัก ผลไม้ เช่น มะพร้าว ฝรั่ง ส้มตรา ฝรั่ง มะม่วง ถั่วฝักยาว ข้าวโพด ผักชี ฯลฯ ชาวบ้านจะทำการเบิกร่องในสวนสะดวกต่อการรดน้ำ (รดน้ำ) แล้วทำคันล้อมรอบสวนที่เบิกร่องเป็นคันสูงในปัจจุบัน ใช้ปลูกพืชหมุนเวียนกัน

2. ทำนามีพื้นที่ทำนาประมาณ 200 ไร่ เป็นนาหว่าน การปักดำมีน้อย

3. ปศุสัตว์ ได้แก่การเลี้ยงสุกร และเลี้ยงกุ่ม้ามกราม

อาชีพเสริม ได้แก่ ค้าขาย และรับจ้างทั่วไป ด้านอุตสาหกรรม มีโรงงาน 2 แห่ง ได้แก่ โรงงานซีอิ๊ว/ซอส ตำบลท่านัด และโรงงานเฟอร์นิเจอร์ไม้ หรือผลิตภัณฑ์ของใช้ที่ทำด้วยไม้ ตำบลดอนกรวย

4. ด้านการคมนาคม

การเดินทางโดยรถยนต์ ใช้เส้นทางปิ่นเกล้า-นครชัยศรี (ทางหลวงหมายเลข 338) แยกขวาเข้าอำเภอดำเนินสะดวก หรือไปตามทางหลวงสายเพชรเกษม (ทางหลวงหมายเลข 4) ผ่านบางแค สวนสามพราน นครชัยศรี นครปฐม เลย ก.ม. ที่ 83 ไปเล็กน้อยจะมีทางแยกซ้ายมือ ไปตามทางหลวงหมายเลข 325 อีก 25 ก.ม. รวมระยะทาง 81 ก.ม. หรือกรุงเทพฯ ไปตามสายธนบุรี-ปากท่อ (ทางหลวงหมายเลข 35) ผ่านสมุทรสาคร รวมระยะทาง 3 ก.ม. เลี้ยวเข้าสู่ทางจังหวัดหมายเลข 325 อีก 12 ก.ม. ถึงเขตอำเภอดำเนินสะดวก ก่อนถึงสะพานธนบุรีรัศมี 200 ม. จะมีป้ายบอกทาง 2 ก.ม.

การเดินทางโดยรถประจำทาง ใช้บริการรถประจำทางของบริษัท ขนส่ง จำกัด และรถรวมดา ออกจากสถานีขนส่งสายใต้ ถนนบรมราชชนนี

5. ด้านศาสนา

ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธประมาณ 95 เปอร์เซ็นต์ และนับถือศาสนาคริสต์ประมาณ 5 เปอร์เซ็นต์

6. ลักษณะทางกายภาพ สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ส่วน คือ

1. ย่านที่เป็นชุมชนหรือตลาด

ในอดีต ตลาดเป็นศูนย์กลางชุมชนที่มีการตั้งบ้านเรือนอยู่หนาแน่น จะอยู่ตามริมคลองต่างๆ เช่น คลองดำเนินสะดวก คลองลัดราชบุรี คลองทางหลวง คลองโรงหมู และคลองมอญ เป็นต้น คลองต่างๆ เหล่านี้จะมีการปลูกบ้านเรือนอยู่อย่างหนาแน่นโดยสลับกับบ้านค้าต่างๆ แต่ในปัจจุบันร้านค้าได้ย้ายไปอยู่ที่ตลาดเสรีและตลาดใหม่ที่เป็นศูนย์กลางชุมชนแห่งใหม่ แต่บ้านเรือนและสิ่งปลูกสร้างยังคงมีอยู่ โดยบ้านเรือนที่อยู่ตามริมคลองจะสร้างด้วยไม้ และยกพื้นได้สูง

บ้านเรือนที่ปลูกติดกันตามริมคลองต่างๆ เช่น คลองดำเนินสะดวก คลองลัดราชบุรี และ คลองทางหลวง ไม่ได้สิ้นสุดลงในเขตตำบลดำเนินสะดวกเท่านั้น แต่มีพื้นที่ติดกันถึงสามตำบล คือ พื้นที่ของตำบลสี่หมื่น ตำบลท่าหนด และตำบลดำเนินสะดวก ซึ่งถ้าคนในชุมชนต้องการเดินทางไปยังตำบลอื่นๆ นั้น อาจใช้คลองขนาดเล็กก็ได้

คลองต่างๆ ที่มีการตั้งบ้านเรือนอยู่หนาแน่นนั้น เป็นคลองที่สามารถใช้ประโยชน์ในการคมนาคมและการเกษตรได้ทั้งปี การคมนาคมสามารถติดต่อกับชุมชนอื่นๆ ได้อีก เช่น คลองทางหลวง เป็นคลองที่เชื่อมกับคลองเล็กๆ อื่นที่จะเดินทางติดต่อทางเรือกับเขตอัมพวาได้ หรือคลองลัดราชบุรีก็สามารถเดินทางถึงตัวเมืองราชบุรีได้

นอกจากชุมชนที่หนาแน่นอยู่ริมคลอง ในปัจจุบันได้มีการปลูกสร้างบ้านเรือนและอาคารพาณิชย์ขึ้นเป็นจำนวนมากตามสองฟากถนน ที่มีมากที่สุดคือ บริเวณถนนสายบางแพ-ดำเนินสะดวก ซึ่งเป็นศูนย์กลางตลาดที่ขายสินค้าทุกชนิด และถือเป็นจุดเชื่อมของการคมนาคมทางบก เช่น การเดินทางเข้ากรุงเทพฯ แม่กลอง ราชบุรี และชุมชนในบริเวณใกล้เคียง และยังมีถนนอีกเส้นหนึ่งที่ตัดแยกจากถนนสายบางแพ-ดำเนินสะดวก ด้านเหนือคลองดำเนินสะดวกผ่านส่วนต่างๆ ที่เป็นเขตต่อเนื่องระหว่างตำบลดำเนินสะดวก และตำบลท่าหนด ไปถึงวัดสูงและต่อเข้า อำเภอเมืองจังหวัดราชบุรี ซึ่งเป็นถนนที่ร่นระยะทางจากดำเนินสะดวกไปราชบุรี จาก 51 ก.ม. เหลือเพียงประมาณ 20 ก.ม. เท่านั้น

2. ย่านที่เป็นสวน

นอกจากพื้นที่ที่มีการตั้งบ้านเรือนหนาแน่น พื้นที่ของตำบลดำเนินสะดวกส่วนที่เหลือจะเป็นสวน ซึ่งเกษตรกรจะใช้ในการเพาะปลูกพืชสวนต่างๆ เช่น มะพร้าว มะม่วง พริก มะเขือ องุ่น มะนาว มะละกอ ฝรั่ง ผักต่างๆ เป็นต้น

พื้นที่สวนของดำเนินสะดวกจะใช้ในการปลูกพืชหมุนเวียนตลอดปี เพราะชาวสวนที่นี้ปลูกพืชเพื่อการค้าเป็นหลัก ฉะนั้น พันธุ์พืชและชนิดของพืชที่ปลูกจึงมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ซึ่งชาวสวนจะเลือกชนิดที่ตลาดต้องการมากที่สุด

7. ประวัติการขุดคลองดำเนินสะดวก

อำเภอดำเนินสะดวก ในสมัยก่อนเป็นที่ราบลุ่มมีป่าดงไผ่ และต้นเลื้อยหมอบ ไม่มีคลองมากมายเหมือนเช่นในปัจจุบัน มีคลองธรรมชาติ เช่น คลองบางป่า คลองแพงพวย คลองสี่หมื่น คลองบางพัง คลองบางนกแขวก ซึ่งแต่เดิมเป็นทางเกวียนและระแทะ (เกวียนสำหรับนั่งขนาดเล็กชนิดหนึ่งเพื่อให้ไปได้เร็ว หรือเกวียนเล็กที่ใช้เทียมด้วยโค) มีน้ำไหลผ่านเฉพาะในฤดูน้ำหลาก เมื่อถึงฤดูแล้งจะไม่มีน้ำเลย การคมนาคมส่วนใหญ่เดินด้วยเท้า หรือใช้พาหนะ เช่น ช้าง ม้า ทางน้ำใช้เรือพาย เรือแจว เรือใบ เรือสำเภา ในสมัยนั้นการเดินทางติดต่อกันทางเรือมีความสำคัญมาก

จะเห็นได้ว่าที่ทำการของรัฐ เช่น ศาลากลางจังหวัดหรือที่ว่าการอำเภอ ฯลฯ จะสร้างอยู่ริมทะเลหรือริมคลองเป็นส่วนใหญ่ การคมนาคมทางเรือระหว่างกรุงเทพฯ กับจังหวัดราชบุรี จะล่องมาตามลำแม่น้ำเจ้าพระยาเข้าคลองดาวคะนองไปออกจังหวัดสมุทรสงคราม แล้วเข้าคลองสุนัขหอนไปออกแม่น้ำแม่กลองที่จังหวัดสมุทรสงครามขึ้นไปถึงจังหวัดราชบุรี

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ได้ทรงพระราชดำริ เมื่อปี พ.ศ.2409 ทรงเห็นว่าการคมนาคมที่ไปมาระหว่างกรุงเทพฯ และสมุทรสาคร มีคลองภาษีเจริญที่ทำการสัญจรไปมาได้สะดวกดี แต่ถ้ามีคลองระหว่างกรุงเทพฯ สมุทรสงคราม และราชบุรีก็จะสะดวกขึ้นอีกเป็นอันมาก โดยที่อาศัยแม่น้ำแม่กลองเป็นสื่อกลางเมื่อเป็นคลองได้ การไปมาหาสู่โดยทางน้ำก็จะมี ความสามารถและคล่องตัวมากยิ่งขึ้น

ในปี พ.ศ. 2409 นั้นเอง พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) พระสมุหกลาโหม เมื่อครั้งยังพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็น พระปราสาทสิทธิ์ เป็นผู้อำนวยการขุดคลองที่เชื่อมจากแม่น้ำท่าจีน เริ่มจากปากคลองบางยาง อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร กับแม่น้ำแม่กลอง ตำบลบางนกแขวก อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม โดยมีสมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ เป็นผู้ควบคุมดูแล และใช้กำลังของทหาร ข้าราชการ ประชาชน ตลอดจนชาวจีนที่มาอาศัยอยู่ในเมืองไทยใหม่ๆ ร่วมกันขุด การขุดดินนี้ใช้กำลังแรงงานของคนล้วนๆ ไม่ได้ใช้เครื่องจักรหรือเครื่องทุ่นแรงอย่างอื่นเลย คนจีนสมัยนั้นส่วนมากจะไว้ผมเปีย มาเป็นผู้รับจ้างขุด หากเป็นคืนเดือนหงายกลางคืนจะทำการขุดดินกันทั้งคืน เมื่อทำงานกลางคืนจะนุ่งเพียงผ้าเตี่ยวผืนเดียว ขุดดินใส่บุงก็แล้วก็นำหรือแบกดินไปทิ้งนอกเขตที่ต้องการ เพราะตอนกลางคืนสภาพอากาศดีไม่ร้อน ทำงานได้ดีตลอดทั้งคืน แล้วมาพักผ่อนต่อตอนกลางวันเก็บแรงไว้ทำงานตอนกลางคืนต่อไป

คลองดำเนินสะดวกนี้เมื่อทำการขุดเสร็จแล้ว เดิมมีความยาวมากถึง 35 กิโลเมตร เมื่อแรกขุดนั้นกว้างประมาณ 6 วา และลึก 6 ศอก แต่นานเข้าตลิ่งถูกน้ำพัดผ่านกัดเซาะ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผลจากแรงกระแทกของคลื่นเรือยนต์ประเภทต่างๆ เป็นเหตุให้คลองขุดขยายกว้างขึ้นเป็น 10 วาบ้าง 15 วาบ้าง และบางแห่งกว้างถึง 20 วาก็มี ด้วยขนาดและความยาวของคลองที่ขุด ประกอบกับเป็นคลองที่สะดวกในการเดินทางตัดตรงไปหลายพื้นที่ ทำให้มีเจ้านายผู้ใหญ่หลายคน มาจับจองที่ดินซึ่งเป็นป่ารก ดงอ้อ ดงแขมพร้อมขุดคลองน้อย คลองซอยแยกจากคลองใหญ่ เพื่อเข้าสู่พื้นที่ของตน ป่าพงแขมเหล่านั้นจึงได้มีการปรับเปลี่ยนกลายเป็นเรือกสวนไธนา ต่อมา กลายเป็นผลผลิตหลักของชาวดำเนินสะดวก ในการทำมาหาเลี้ยงชีพ และเป็นสินค้าหลักที่สำคัญของตลาดน้ำแห่งนี้ เขตคลองดำเนินสะดวกมีระยะคลองที่ยาวมาก เป็นคลองที่ตรงไม่

เหมือนคลองอื่นๆ ที่คดเคี้ยวไปมา เป็นคลองที่ผ่านเขตถึง 3 อำเภอใน 3 จังหวัด คืออำเภอบ้านแพ้ว อำเภอดำเนินสะดวก อำเภอบางคนที ตลอดคลอง 35 กิโลเมตร เรียกว่าคลองดำเนินสะดวก โดยแบ่งระยะด้วยการปักหลักเขตตลอดทั้งคลองมีจำนวน 8 หลักเป็นระยะดังนี้ คือ หลักศูนย์เริ่มต้นที่ปากคลองบางยางสู่มแม่น้ำท่าจีน อำเภอกระทุ่มแบน ตำบลสมุทรสาคร ห่างจากประตูน้ำบางยาง ประมาณ 1 กิโลเมตรเศษ ประตูน้ำบางยางไปจนถึงหลักที่หนึ่ง ระยะทางได้ 4 กิโลเมตร มีเสาหินสี่เหลี่ยมขนาดใหญ่ 10 x 10 นิ้ว ปักไว้ที่พื้นดิน การเรียกชื่อสถานที่นี้คือ ระหว่างหลักศูนย์ถึงหลักหนึ่งไม่มีใครเรียกกันว่า หลักศูนย์ นิยมเรียกว่า ประตูน้ำบางยาง หรือก็ว่า ปากคลองบางยาง ซึ่งอยู่ในเขต อำเภอกะทุ่มแบน และ อำเภอบ้านแพ้ว หลักที่สอง จากเสาหลักที่หนึ่ง ระยะทางน้ำยาวได้ 100 เส้น มีเสาหินเลขที่ 2 ปักไว้ เรียกว่า หลักสองอยู่ในเขต อำเภอบ้านแพ้ว หลักที่สาม หลักที่สี่ ระยะทุกหลักมีระยะทางน้ำยาว 100 เส้น และมีเสาหินปักไว้ 1 ต้น แต่ละหลักจะสลักและเขียนสีแดงเป็น 3 ภาษา คือ เลขไทย โรมัน จีน หลักที่ห้า ระยะทางน้ำและทุกหลักอยู่ในเขต อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาครและ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี หลักที่หก หลักที่เจ็ด และในต้นเขตหลักเจ็ดนี้มีวัดหลักहरตนาธรรม ตำบลศรีสุราษฎร์ ในเขตหลักเจ็ดที่เรียกเป็นหลักหกนี้มีระยะสั้นประมาณ 50 เส้น คือตอนต้นของหลักเจ็ดและตอนปลายหลักเจ็ด ก็มีเรียกกันว่าหลักเจ็ด เป็นส่วนน้อยไม่ค่อยเรียกกัน อยู่ในเขต อำเภอดำเนินสะดวก หลักที่แปด การเรียกกระยะหลักต่างๆ ที่ผ่านมา รู้สึกว่าเขต หลักแปด ตอนปลายของหลัก จะเรียกชื่อกันว่า หลักแปด ก็ตอนปลายของหลัก 8 ที่มีระยะประมาณ 50 เส้น ตอนต้นไม่ค่อยเรียกกัน ซึ่งมีเขต อำเภอดำเนินสะดวก ติดต่อกับเขต ตำบลบางนกแขวก อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม

ภาคผนวก ข แบบสอบถาม

แบบสอบถามเพื่อการศึกษาค้นคว้า
เรื่อง “การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
ตลาดน้ำดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี”

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้เป็นแบบสอบถามเพื่อการศึกษาค้นคว้า ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท คณะบัณฑิตวิทยาลัย สาขาวิชาการจัดการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยรัตนนคร ศูนย์วิทยบริการ กรุงเทพมหานคร จึงใคร่ขอความร่วมมือจากท่านในการสละเวลาตอบแบบสอบถามนี้ เพื่อเป็นข้อมูลในการทำวิจัย ขอขอบพระคุณท่าน ที่กรุณาให้ความร่วมมือมา ณ ที่นี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ

ชาย

หญิง

2. อายุ ปี

3. ระดับการศึกษา

ประถมศึกษา

มัธยมศึกษา

อนุปริญญา

ปริญญาตรี

สูงกว่าปริญญาตรี

ไม่ได้รับการศึกษา

4. อาชีพ

5. รายได้ต่อเดือนประมาณ

ต่ำกว่า 5,000 บาท

5,001 – 10,000 บาท

10,000 ขึ้นไป

6. ท่านอาศัยอยู่ในชุมชนบ้านคลองสนนนานเพียงใด

ต่ำกว่า 1 ปี

1 – 5 ปี

6 – 10 ปี

11 ปีขึ้นไป

อยู่มาตั้งแต่เกิด

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว

กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ข้อ	ข้อความ	ระดับการมีส่วนร่วม			
		มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่เคย
1	ร่วมศึกษาค้นหาปัญหา				
1.1	ท่านได้ร่วมสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน				
1.2	ท่านได้ร่วมประชุมปรึกษาปัญหาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในชุมชน				
1.3	ท่านได้ร่วมกำหนดปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน				
1.4	ท่านได้ร่วมค้นหาสาเหตุหรือวิธีการแก้ปัญหาด้านการท่องเที่ยวของชุมชน				
1.5	ท่านได้ร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่				
1.6	ท่านได้ร่วมประสานงานกับบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและทรัพยากรธรรมชาติ				
1.7	ท่านได้ร่วมอำนวยความสะดวกและให้ความช่วยเหลือด้านต่างๆ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวและทรัพยากรธรรมชาติ				
1.8	ท่านได้ร่วมวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการดำเนินการของชมรมในชุมชน				

ข้อ	ข้อความ	ระดับการมีส่วนร่วม			
		มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่เคย
2	ร่วมในการวางแผน				
2.1	ท่านได้ร่วมเสนอแนะแนวทางการท่องเที่ยวแก่ผู้นำชุมชน				
2.2	ท่านได้ร่วมประชุมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่จัดให้มีขึ้นในชุมชน				
2.3	ท่านได้ร่วมประชุมปรึกษาหารือเพื่อกำหนดแนวทางการท่องเที่ยวในชุมชน				
2.4	ท่านได้ร่วมแสดงความคิดเห็น ให้ข้อเสนอแนะแนวทางใหม่ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมของชุมชน ในการประชุมวางแผนโครงการพัฒนาชุมชน				
2.5	ท่านได้ร่วมคัดเลือกแผนงานและโครงการในการท่องเที่ยวของชุมชน				
2.6	ท่านได้ร่วมกำหนดวิธีการในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน				
2.7	ท่านได้ร่วมตัดสินใจในการกำหนดนโยบายและแผนงานในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน				
2.8	ท่านได้ร่วมให้คำปรึกษาในการจัดทำแผนงาน / โครงการ ของชุมชน				
3	ร่วมในการดำเนินงาน				
3.1	ท่านได้ร่วมออกแรงทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่มีขึ้นในชุมชน				
3.2	ท่านได้ร่วมปฏิบัติงานตามแผนงาน/โครงการที่ชุมชนได้กำหนดไว้				
3.3	ท่านได้ร่วมออกเงินหรือวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ในกิจกรรมที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่มีขึ้นในชุมชน				
3.4	ท่านได้ร่วมเป็นผู้นำเพื่อนบ้านหรือประชาชนในชุมชน เข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่มีขึ้นในชุมชน				

ข้อ	ข้อความ	ระดับการมีส่วนร่วม			
		มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่เคย
3.5	ท่านได้ร่วมประสานงานกับหน่วยงานหรือองค์กรธุรกิจ เพื่อมาพัฒนาชุมชน				
3.6	ท่านได้ร่วมประชาสัมพันธ์งานด้านการท่องเที่ยว ของชุมชนให้กับบุคคลภายนอกได้รับรู้				
3.7	ท่านได้ใช้ประโยชน์ต่างๆ ในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน เป็นที่พักผ่อน				
3.8	ท่านได้ร่วมรับผลประโยชน์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน				
4	ร่วมในการติดตามผล				
4.1	ท่านได้ร่วมติดตามผลการประชุมของอบต. หรือกลุ่มต่างๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวในชุมชน				
4.2	ท่านได้ร่วมดูแลรักษาสาธารณะสมบัติที่สร้างขึ้นในชุมชนให้ใช้งานได้ดีตลอด				
4.3	ท่านได้ร่วมดูแลรักษาสภาพแวดล้อมของชุมชนให้สะอาด สวยงามตลอด				
4.4	ท่านได้ร่วมตรวจสอบการดำเนินงานโครงการต่างๆ ที่มีในชุมชน				
4.5	ท่านได้ร่วมตอบคำถามและชี้แจงรายละเอียดของแผนงาน / โครงการ / กิจกรรมต่างๆ ของชุมชน				
4.6	ท่านได้ร่วมติดตามการปฏิบัติงานของชุมชนให้เป็นไปตามแผนงานที่ชุมชนวางไว้				
4.7	ท่านได้ร่วมติดตามการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) หรือคณะกรรมการกลุ่มต่างๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวในชุมชน				
4.8	ท่านได้ร่วมติดตามดูแลผลประโยชน์ของชุมชนที่ควรได้รับจากการดำเนินโครงการที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว				

ตอนที่ 3 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยว

กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

ข้อ	ข้อความ	ใช่	ไม่ใช่
1	ชุมชนถือเป็นแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น เช่น การทำเกษตรสวนผสม การประมงพื้นบ้าน ป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์ เป็นต้น		
2	การจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนเป็นหน้าที่ของรัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพราะอยู่นอกเหนือขีดความสามารถของผู้นำชุมชนหรือคนในชุมชน		
3	การสร้างโรงงานอุตสาหกรรมเพื่อผลิตสินค้าเพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยวสามารถทำได้ หากก่อให้เกิดรายได้แก่ชุมชน		
4	การสร้างความรู้ความเข้าใจและตระหนักในความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแก่คนในชุมชนเป็นสิ่งไม่จำเป็นเพราะทุกคนรู้ดีอยู่แล้ว		
5	การท่องเที่ยวเป็นการสงวนรักษาสภาพแวดล้อมของชุมชนให้คงอยู่ในสภาพเดิมมากที่สุด		
6	นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในชุมชนไม่จำเป็นต้องทำตามกฎระเบียบที่ชุมชนกำหนด เพราะนักท่องเที่ยวเป็นผู้นำรายได้เข้ามาสู่ชุมชน		
7	กิจกรรมของการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเริ่มตั้งแต่การให้ข้อมูลท้องถิ่น การเตรียมการจัดการ การวางแผน การควบคุมดูแล การใช้ทรัพยากรธรรมชาติ การมีส่วนร่วมในบริการ และการได้รับประโยชน์		
8	การท่องเที่ยวคือ การอนุรักษ์ธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น		
9	ผลประโยชน์ที่คนในชุมชนจะได้รับจากการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวคือรายได้ที่เพิ่มขึ้นอย่างเดียวเท่านั้น		
10	การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวต้องเน้นการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวให้มากที่สุด เช่น ทางเดินเท้า สถานบันเทิง และร้านค้า ขนาดใหญ่		

ข้อ	ข้อความ	ใช่	ไม่ใช่
11	หลังจากมีการจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้พัฒนาไปได้ระยะหนึ่งแล้ว ต้องมีการประเมินผลกระทบต่อพฤติกรรมของสมาชิกในชุมชน		
12	การสร้างค่านิยมด้านการท่องเที่ยวอย่างมีคุณค่าให้กับผู้ที่มาท่องเที่ยว ในชุมชนถือเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการแหล่งท่องเที่ยว		
13	ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวถือเป็นสิ่งหนึ่งที่ต้องตระหนักใน การจัดการชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว		
14	การท่องเที่ยวคือการท่องเที่ยวที่เน้นการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมเท่านั้น ไม่เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น		

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณทุกท่านที่สละเวลาในการตอบแบบสอบถาม

ประวัติผู้ศึกษาค้นคว้า

มหาวิทยาลัยพระนคร

ประวัติผู้ศึกษาค้นคว้า

ชื่อ – ชื่อสกุล สุลาพร สุขชี
 วัน เดือน ปี เกิด 6 พฤศจิกายน 2523
 ที่อยู่ปัจจุบัน 60/30 ซอยติวานนท์18 ถนนติวานนท์
 ตำบลตลาดขวัญ อำเภอเมือง
 จังหวัดนนทบุรี 11000
 ที่ทำงานปัจจุบัน บริษัทติวานนท์หัตถเวช จำกัด
 60/30 ซอยติวานนท์18 ถนนติวานนท์
 ตำบลตลาดขวัญ อำเภอเมือง
 จังหวัดนนทบุรี 11000
 ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน ผู้จัดการทั่วไป
 ประสบการณ์ทำงาน พ.ศ. 2548 บริษัท ติวานนท์หัตถเวช จำกัด
 ประวัติการศึกษา พ.ศ. 2550 B.B.A. (Property Valuation) Assumption University

